

PETR PIŤHA

SLYŠTE
SLOVO
A ZPÍVEJTE
PÍSEŇ

*Život svatých Cyrila a Metoděje
a příběh Velehradu*

Poustevník

ediční řada
A.M.I.M.S. M.

Poustevník

PETR PIŤHA

SLYŠTE
SLOVO
A ZPÍVEJTE
PÍSEŇ

PETR PIŤHA

SLYŠTE
SLOVO

A ZPÍVEJTE
PÍSEŇ

*Život svatých Cyrila a Metoděje
a příběh Velehradu*

Autor: Petr Piřha
Název: Slyřte slovo a zpívejte píseň
Podtitul: Źivot svatých Cyrila a Metoděje a příběh Velehradu
Ilustrace: Klára Folvarská-Roseová
Slovníček: PhDr. Marie Krákorová
Vydal: A.M.I.M.S. z.s., Vranov nad Dyjí – Přímětice – Bítov
Ve spolupráci s: STUDIO GABRETA spol. s r.o., České Budějovice
Poustevník, Praha
Vydání: druhé, doplněné o přílohy (v A.M.I.M.S. vydání první)
Rok vydání: 2022 (1. vydání 2012)
Ediční řada: A.M.I.M.S. M. (tj. knihy pro misijní použití)
Grafická úprava: Ondřej Prokop Vaněček (s použitím sazby 1. vydání
a grafické úpravy Kláry Folvarské-Roseové)
Obrázek na obálce: Klára Folvarská-Roseová
Redakce: Ing. Kateřina Vysloužilová
Tisk: Michal Jiříček, M+M, Borotice
Náklad: 50 000 výtisků

S církevním schválením Biskupství brněnského č.j.: Ep/09/22 ze dne 6. 1. 2022

1. vydání této knihy vydalo nakladatelství Poustevník ve spolupráci s Maticí velehradskou v nakladatelství STUDIO GABRETA spol. s r.o., České Budějovice v roce 2012. Děkujeme všem za poskytnutí podkladů, díky kterým se mohlo uskutečnit i toto nové vydání.

Kompletní texty většiny publikací, které vydává A.M.I.M.S. (včetně misijních knih ediční řady A.M.I.M.S. M., tedy i této knihy), najdete na internetových stránkách FATYMu www.fatym.com a na www.amims.net. Zde je také možné knihy objednat i v papírové podobě (jen za příspěvek na tisk a poštovné).

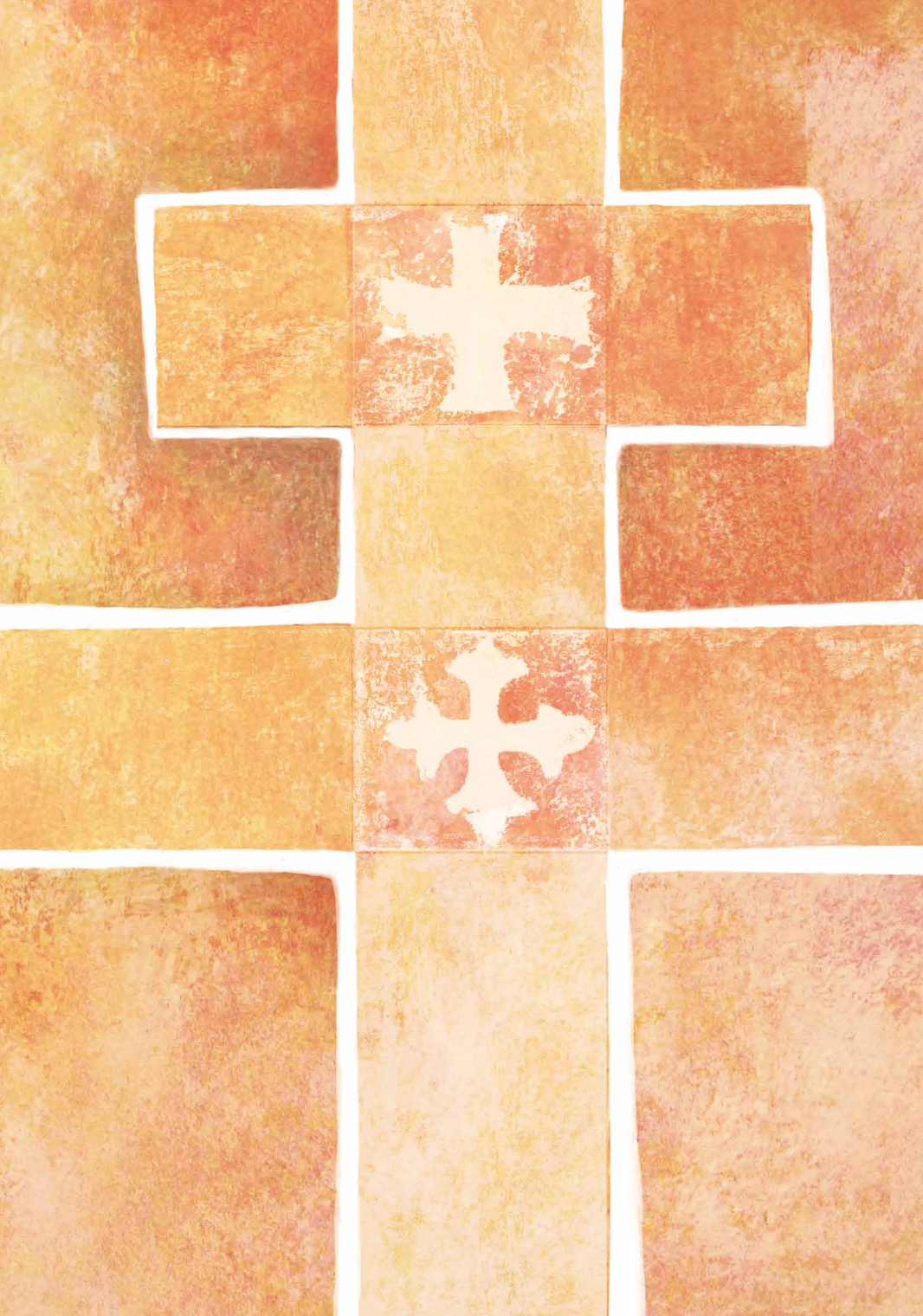
Copyright © Petr Piřha, 2012 a 2022

Illustrations © Klára Folvarská-Roseová, 2012 a 2022

© Poustevník, 2012 a 2022

ISBN 978-80-88405-07-8

AUTORŮV POZDRAV

Otevřeli jste knihu, kterou jsem napsal. Psal jsem ji pro moravské a české děti a pro mládež. Byl bych jistě rád, aby se i ti, kdo z ní budou předčítat svým dětem a vnukům, četbou potěšili. Není to knížka pro vědecké pracovníky a není to učebnice. Přesto je v ní dost základních poznatků, aby si čtenář mohl udělat obraz dob, o nichž se v knize píše.

Mým přáním nebylo na prvním místě někoho poučit. Chtěl jsem Vám přiblížit dvě velké postavy našich dějin, představit Vám je jako živé lidi. Dějiny jsou strhující příběhy lidí, ale my z těch příběhů známe většinou jen suchá holá fakta. Těmi ovšem nelze vzbudit ani zájem o minulost, ani lásku k těm, kdo žili dávno před námi. Bez těch suchých holých faktů by se však skutečné dějiny změnilly v báchorky, které si může vymyslet kde kdo a pokaždé jinak. Přemýšlel jsem, jak to udělat. Ptal jsem se sám sebe, co zbylo z lidí dávných dob. Pár kostí. Určitě ale měli i tělo, nosili šaty, něco jedli a pili. Zbylo pár záznamů nebo zlomky z toho, co napsali. Kde však je zbytek? Víme, že něco nějak udělali a rozhodli. Před tím ale museli přemýšlet, radili se, váhali, a o tom zas nevíme nic. Shromáždil jsem proto dostupná data. Mnoho z nich jsem zase odložil a vybral jen ta nejdůležitější, aby můj

chystaný příběh nepřetížila a hlavně nevysušila svou suchostí. Pak jsem si dovolil trochu snít a představoval jsem si, jak to asi vypadalo a jak se všechno seběhlo. Přiznávám, že jsem si leccos vymyslel a přidal, jak už to vypravěči dělávají. Ale dával jsem pozor, abych nevypadl z rámce možného a nedopouštěl se chyb. Abych měl jistotu, že nezajdu příliš daleko, požádal jsem dva velké znalce, pana doc. dr. J. Šebka z Akademie věd a pana prof. dr. J. Slámu z Karlovy univerzity, aby mě hlídali a hlásili každé přešlápnutí za hranici vymezeného rámce. Moc jim za to děkuji.

Dětská knížka bez obrázků je jako svatba bez nevěsty. Potřeboval jsem někoho, kdo by ji vyzdobil a kdo by ještě jinak otevřel brány představivosti. Mluvil jsem o tom jednou před paní Klárou Folvarskou. Tajně jsem doufal. A ona řekla: „Jé, to by mě bavilo.“ Přestože se už dobře známe, ani já ani ona jsme netušili, jak krásná to bude spolupráce.

Přeji Vám, abyste s touto knížkou strávili pár hezkých chvil.

PŘEDMLUVA

Všichni dobře víme, že příchodu svatých Cyrila a Metoděje předcházela podnět, který vyšel z našeho prostředí. Vyšel z upřímné touhy poučit se a poznat pravdu nového, křesťanského učení. Jak víme, Bůh této touze požehnal a pozvání věrozvěstů velkomoravským vládcem Rostislavem se stalo dějinným zlomem, po němž se začaly dít velké a doslova dějinyotvorné věci.

Myslím, že i vznik této knihy v sobě má tutéž touhu, která se rodí „zdola“ více než jedenáct staletí poté. Lidé působící ve společenství Matice velehradské vyslovili silné přání mít k dispozici dílo, které by – podobně jako tehdy na sklonku starověku – pomohlo srozumitelným způsobem oslovit lid, zejména děti a mládež. I to je jistě výrazem doby, v níž cítíme, že někde „na dosah“ je ukryt „poklad v poli“ našich dějin, který všichni potřebujeme novým způsobem nalézt, očistit, docenit, zužitkovat a také – rozmnožit. Tušíme obrovskou sílu stejného Ducha, který v oné dávné době skrze oba věrozvěsty zavanul dějinami rodící se Evropy a zanechal přetrvávající a dodnes živoucí stopy dobra a jako maják vrhá proud světla do temných perspektiv budoucnosti. Tito bratři v síle Ducha svatého dovedli objevit onen „dorozumivací kód“ k předání evangelia a najít pro naše dávné

předky skutečnou „mateřštinu víry“, kterou i my dnes hledáme, abychom mohli předat toto dědictví.

I my toužíme najít způsob, který by pomohl překlenout propasti předsudků a neznalostí. Vysvobodil nás z vyvanutých stereotypů různých pokroucených výkladů, aby do vakua nevědomosti nevstoupilo novodobé pohanství, které se snaží vytlačit a zpochybnit osvědčené hodnoty. To by pohltilo a strhlo národ do úpadku a prázdnoty. Máme Boží slib, že Bůh „uděluje Ducha bez omezení“, a tentýž Duch, který tehdy tvořil dějiny s lidskou spoluúčastí tak mocnými skutky, vane i dnes ve stejné síle svého božství, a to zejména tam, kde po něm voláme. Aby se i nám „rozhořelo srdce“ jako známým poutníkům do Emauz, zklamáním a rezignovaným, když jim Pán odhaloval smysl Písma.

Tak – opět z velehradského prostředí – vzešla touha a podnět mít inspirující dílo, které by se mohlo stát rodinnou čítankou v našich domovech, kde rodiče vštěpují dětem to, co je samotné oslovilo a co se nejlépe předává „od srdce k srdci“ v rodinném kruhu.

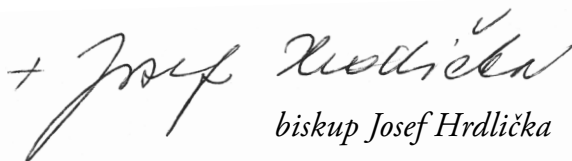
Když Bůh probudí ušlechtilou touhu, vždy zároveň nabízí vše k tomu, aby se mohla naplnit. Našel se zkušený autor, který nám už přiblížil tolik našich světců a krásnou češtinou vyslovil s průzračnou srozumitelností hluboké myšlenky. Tato jeho kniha potvrzuje, co připomínal papež Jan Pavel II. blahé paměti, že opravdová

víra vždy vytváří a zanechává za sebou i ryzí kulturu. Je dobře, že jazyková stránka této knihy dokazuje, jak zmíněná „mateřština víry“ souvisí s mateřským jazykem, který přechází právě v rodině z rodičů na děti a provází je po celý život.

Před každým čtením z této knihy by snad bylo vhodné pomodlit se z modlitby sv. Cyrila slova, která i po tolika staletích znějí tak naléhavě: „Slyšte slovo, slovo, jež živí lidské duše, slovo, jež sílí srdce i rozum, slovo, jež vede k poznání Boha.“

Žijeme sice v době plné krizí a hrozeb, ale vnímáme a zakoušíme i Boží příslib velkých nadějí a očekávání. Vždyť „kde se rozmohl hřích, v míře daleko štědrější se rozhojnila milost.“

Milému spolubratru Petru Piňhovi, ilustrátorce poetických kreseb Kláře Folvarské, všem, kdo se jakkoli podíleli na vzniku této krásné knihy – a především čtenářům žehná

+ *biskup Josef Hrdlička*

I

Po celý život pamatoval si Metoděj den, kdy se narodil Konstantin. Živě viděl, jak na schodišti potkal dva sloužící, kteří nesli kolébku do matčina pokoje, jak za nimi šla chůva, všemi milovaná řecká otrokyně Aglája, s náručí plnou jemných podušek a bělostných plen. Cítil vzrušení, které se na něho přenášelo z neklidu v celém domě. Již několik dnů nesměl nikdo z dětí k matce a také toho dne musel i on jít brzo spát s malými. Pamatoval si, jak vroucně se s nimi ten večer Aglája modlila. Nemohl usnout. Do otcových zahrad vešla noc a rozkvetlé jasmíny vydechly omamnou vůni. Slyšel, že dům nespí. Pak zaslechl dva silné výkřiky plné bolesti a po chvilce dětský pláč. Běžel ke dveřím, ale byly zamčeny. Věžeň? Ve vlast-

ním domě! Zmocnil se ho hněv, ale ovládl se, aby nevzbudil sourozence. Přešel k oknu, ale neviděl nic. Noc už byla opět tichá, dýchala jasmínem. Pohlédl nahoru a vysoko spatřil hvězdy, jasné, jak je ještě nikdy neviděl. Když je Aglája ráno budila, řekla:

„Narodil se vám bratr. Jmenuje se Konstantin. Jáhen ho pokřtil již v noci. Je velmi slaboučký.“

Děti ho uviděly na klíně otcově. Po pradávnmém zvyku tak bylo otcem přijaté dítě představeno všem jako právoplatný člen rodiny. Pak byl uložen do kolébky vedle matky, nezvykle bledé. Metoděj se nad ním sklonil a pomyslně si: Jaké je to ubohé stvoření! Přešel k otci a zpřímá mu řekl:

„Je slabší než sestry. A proč má tak obrovské čelo, ale skoro žádnou tvář? Vždyt' má jen oči.“

Otec odpověděl:

„Není každý tak mohutný jako ty. Možná mu dal Bůh jiné dary a jinou sílu. Pod velkým čelem bývá velká mysl a velké oči mu třeba umožní vidět, co druhým zůstává skryto. Ale jedno je jisté. Jsi jeho starší bratr, urostlý, rozumný a silný. Vždycky ho chraň, nikdy ho neopouštěj.“

Metoděj o tom přemýšlel a cosi ho znova a znova přitahovalo ke kolébce, kde leželo vskutku ne příliš pohledné dítě, bledé až promodralé, velice slabé,

ale živě pozorující. Když se asi za pět týdnů stalo, že Konstantin napodobil úsměv svého bratra, odběhl Metod do otcovy pracovny, vyrušil ho v práci a jeho naléhavost byla tak veliká, že se otec nerozzlobil, ale obrátil se k němu vlídně.

„Musím ti něco říct,“ pravil Metod.

„Nuže?“

„Chci pomáhat svému bratru Konstantinovi a chránit ho po celý život.“

Otec se udiveně díval do jeho chlapecké tváře, která najednou byla tváří muže. A Metod před ním poklekl na obě kolena a čelem se dotkl jeho kolena:

„Slibuji to.“

Otec položil obě dlaně na jeho plavou hlavu a žehnal mu.

Rodiče Metodějovi žili v Soluni, které Řekové říkali Thesaloniké, hlavním městě provincie Makedonie. Ta tehdy jako součást Byzantské říše ležela na jihovýchodě dnešního makedonského území. Provincii spravoval císařův místodržící, zvaný strategos, protože nejenom vládl a soudil, ale byl také velitelem všeho císařova vojska. Otec Metodějův byl jeho zástupcem, drugarem, to jest druhým nejvýznamnějším mužem v celé Makedonii. Jmenoval se Lev, byl Řek, ale vzal si za ženu Slovanku vznešeného rodu, která se jmenovala Marie. Žili klidný spořádaný život a dobře vychovávali své děti. Vedli je k úctě k Bohu i lidem, k pracovitosti a střídmosti a celým svým chováním jim vštěpovali spravedlnost. Slušnost byla u nich samozřejmá. Proto byly drugarovy děti oblíbené mezi svými vrstevníky, ale také u otcových vojáků, u lidí služebných, ať už svobodných či otroků. Soluň byla velkým městem, a proto tu byly i živé trhy a ještě víc než v ostatní Makedonii žily tu pomíchány vedle sebe nejrůznější národy. Bylo tu možno slyšet různé jazyky, mezi kterými převládala řečtina a jazyk Slovanů, kterých tu žilo nejvíce. Tyto dva jazyky znali Metoděj i Konstantin odmalička. Bystrý Konstantin však znal i dost z jiných jazyků.

Konstantin rostl, ale stále byl bledý. Bylo až s podivem, jak hbitě běhal a jak se dovedl vložit do her se staršími sourozenci. Metoděj nad ním neustále bděl a běda každému, kdo by snad chtěl Konstantinovi ublížit. Metoděj se už musel věnovat učení a neměl tolik času na hry. Ale Konstantin, který se ve starším bratrovi viděl a běhal za ním jako ocásek, zůstával s ním. Jednou z rozmaru, s jakým dospělý člověk věnuje zájem nevědomému děcku, vyzval ho Metod:

„Pojď se se mnou učit,“ a ukázal mu písmena A, B, V a další, jak jdou po sobě v řecké abecedě.

Hned na druhý den přistihl bratra, jak si ukazuje prstem v nějaké knize a na přeskáčku hledá písmena podle abecedy. Vysvětlil mu, že musí říkat hlásky hezky po pořádku, aby vznikla slova. Netrvalo dlouho a zas přistihl Konstantina u svého stolu, jak bere do ruky k psaní seříznuté rákosové stéblo, ale nedaří se mu ho udržet.

„Aby ti nepadalo, musíš pod něj položit prostřední prst – takhle – a ukazováčkem s ním pohybuješ.“ Pak stéblo namočil do inkoustu a Konstantin napsal první písmeno. Moc povedené nebylo, ale Konstantin potajmu pilně cvičil, když byl bratr ve škole. Když viděl, že už to asi bude dobré, napsal: ‚Metoděj můj bratr‘ a nechal to ležet na stole. Metoděj přinesl

papír k večernímu stolu. Všichni se divili, protože Konstantinovi nebylo ještě celých pět let, a otec nechtěl věřit, že by uměl číst. Metod tedy přinesl knihu a Konstantin pomalu sice, ale plynně četl.

„To bych opravdu nevěřil,“ řekl otec a pochválil oba chlapce. K Metodovi pak řekl: „Tak už víš, proč má tak velkou hlavu?“ a všichni se smáli.

Konstantin připravil rodičům a všem v domě nejedno překvapení. Mluvil málo, ale když promluvil, bylo to vždycky trefné. Všem utkvělo v paměti, jak v sedmi letech vyprávěl sen. Byli všichni pohromadě u snídaně a přišla řeč na to, co se komu zdálo. Konstantin poslouchal všelijaké zmatené povídačky poskládané z toho, co si kdo zapamatoval, a stále víc mlčel. Až ho matka vyzvala:

„Což? Tobě se nezdálo nic?“

„Zdalo, maminko,“ odpověděl, ale vyprávět nechtěl. Uprosili ho. Matka si všimla, že mu tváří přeběhl ruměnec.

„Snilo se mi,“ začal, „že byly císařovy narozeniny. Stratég připravil velkou slavnost na lukách za hradbami. Bylo tam postaveno mnoho stanů a vlály tam prapory. Přišlo mnoho lidí vznešených i prostých. Stratég pokynul trubačům a zazněla jásavá fanfára. Všichni se obrátili k němu a on rozkázal: ‚Ať se tam k tomu kvetoucímu mandlovníku shromáždí nejkrásnější panny z celé provincie, které sem přišly.‘ Sebralo se jich dost a byly vskutku krásné, bohatě oděné, ozdobené šperky ze stříbra i zlata. Byly veselé a smály se. Tančily spolu. Tu dal stratég znovu zaznít trubkám a povolal mě k sobě. Dovedl mě k těm pannám a řekl mi: ‚Vyber si, Konstantine, kterou chceš, tu, která se ti nejvíce líbí, a dostaneš ji za ženu darem od císaře.‘ Prohlížel jsem si jednu za druhou a byla jedna krásnější druhé. Smály se a mile se na mne dívaly. Nevěděl jsem, na kterou hledět dřív. Až jsem trochu v pozadí uviděl jednu, nad všechny krásnou a také nejvzácněji ozdobenou. Hleděla k zemi, nesmála se, ale úsměv na jejích rtech byl plný radosti a tiché lásky, která jí odněkud z nitra vycházela. Pro tu jsem se rozhodl a řekl: ‚Tu! Tu jedinou si žádám,

tu chci, tu chci milovat i ctít i chránit.‘ Došel jsem až k ní a zeptal se: ‚Jak se jmenuješ, panno? Smím-li tě milovat?‘ ‚Ano,‘ odpověděla, ‚jmenuji se Sofia.‘ Zvedla ke mně oči a já se díval do dvou hvězd. Pak jsem se probudil.“

Zpočátku se usmívali, jak už klučík myslí na vdavky, a Konstantin se bál, že se začnou smát. Ale všichni zaraženě mlčeli, až matka řekla:

„Dobře jsi zvolil, neboť Sofia znamená moudrost a ta žádného, kdo ji hledá a miluje, neopustí, ale vede ho správnými cestami po celý život.“

Aglája se naklonila k drugarovi a řekla:

„Ten chlapec, pane, je od Boha povoláný, je básník-kněz, je jiný až ke svatosti.“

Drugar na to neřekl nic, protože o tom, co řekla Aglája, bylo lépe přemýšlet než mluvit.

Oblíbenou zábavou odrostlých chlapců bylo sokolnictví. I Konstantin měl svého krahujce, protože těžšího ptáka by dlouho neunesl. Jednou za velmi jasného podzimního dne vzal ho Metod s sebou na lov. Konstantin byl nadšený, protože jet se staršími hochy byla pro něho velká čest. Od časného rána byl vzhůru a pečlivě si schystal vše potřebné. Nebe bylo jasné, když vyjeli do chladného jitra. Dospěli

na široké planiny asi hodinu cesty od města a poprvé vypustili dravé ptáky. Někteří přinesli úlovek, králíka nebo holuba, jiní nepřinesli nic. I Konstantinův krahujec létal zdatně a přinesl mu hrdličku. Ale Konstantina víc než úlovek zajímal obratný let ptáků a jásavý den. Před polednem, když už se chystali domů, nechali naposledy vzlétnout ptáky. Konstantinovi se něco zamotalo na řemínkách nátepní desičky a let propásl. Ale chlapci byli hodní a řekli, že počkají, jen ať sám ještě pustí krahujce a pozorovali, jak vzlétl. Nasazovali svým dravcům kukly a dívali se, jak krahujec letí. Špatně ho viděli, protože zamířil přímo ke slunci. Zacláněli si proto oči dlaněmi a tu se z ničeho nic zvedl silný vítr, strhl s sebou letícího ptáka a ten jim zmizel z očí... Dlouho čekali, zda se vrátí. Někteří se i tryskem rozjeli různými směry a přivolávali ho vábničkami. Ale krahujec se nevrátil. Smutně se vracel Konstantin z lovu, na který se tak těšil, a jeho tichý žal nikdo neuměl utišit. Měl svého krahujce moc rád. Když druhý den zhasla i poslední naděje a našel bidélko svého miláčka prázdné, zůstal zamlklý a zamyšlený.

„Proč jsi tak smutný,“ ptala se ho matka.

„Protože jsem se těšil a jen krátce radoval. Rychle vše přešlo a zbylo mi prázdné.“

„Takový je běh světa, Konstantine. Radost přijde a odejde, přijde jiná radost.“

Všichni mysleli, že teskní po svém krahujci, ale on myslel na jiné věci. Po čase přišel za ním Metod a domlouval mu:

„Nesmíš tak truchlit pro jednoho krahujce, opatřím ti krásného bílého sokola. Nebo chceš ušatého výra?“

„Nic nechci, Metode.“

„Nevíš, co ti říkala maminka, že jedna radost končí, druhá ji vystřídá?“

„Stejně můžeš říct, že jdeme od žalu k žalu,“ namítl Konstantin.

„To by ale život neměl žádný smysl, kdyby to byl jen žal a nový žal.“

„Z toho je mi tak smutno,“ zas řekl Konstantin.

„Co tedy vlastně chceš?“

„Najít radost, která by neskončila,“ řekl a pokračoval rozhorleně: „Musí být, proč bychom jinak měli žít? Chci najít takovou radost.“

„Kde ji chceš hledat? Jsi dítě – taková radost na světě není,“ vysvětloval mu Metoděj.

„Na světě jistě ne. Pravá radost je někde tam, kam mi ukázal krahujec, když zmizel do světla.“

„Chceš hledat, kde je radost, v nebi? Vrať se na zem! Mluvíš jako pošetilé dítě.“

„Nechci hledat v nebi, když jsem na zemi. Na zemi není taková radost, ale určitě tu je cesta k ní. A její začátek musím najít, abych se po ní mohl vydat.“

Tím jejich hovor skončil. Metod odešel a uznal, že mladší bratr je moudřejší než on a připamatoval si svůj slib. Řekl si:

„Ano, chránit Konstantina znamená chránit něco vznešeného jako nepoznaný poklad.“

d této příhody žil Konstantin jen knihám. Četl mnoho, ale nadevšechno si zamiloval jednoho autora, o jehož myšlenkách musel hodně přemýšlet. Byl to Řehoř Nasiánský. Byl jím tak uchvácen, že o něm složil báseň. Byla to vlastně modlitba, kterou se k němu obracel. Tu si napsal na zeď svého pokoje:

„Ó Řehoři, tělem jsi člověk, ale duší svou jsi anděl. Tvá ústa jako archandělé oslavují Boha a celému světu podávají výklad pravého učení víry. Přijmi mne, který s láskou před tebe poklekám, osviť mou mysl a buď mi učitelem.“

Metoděj tehdy rovněž hodně studoval, protože se chystal odejít na vyšší školy do Cařihradu. Tak se

přiblížil den, kdy se museli s Konstantinem rozejít. Nebylo jim to lhostejné, ale oba věděli, že to tak musí být. Po východním zvyku se navzájem poznamenali křížem, objali se a rozloučili křesťanským políbením. Konstantin se bál svého citu, a proto nešel s bratrem, aby ho doprovázel, ale sledoval ho z okna.

„Jestli se ohlédne, dobře se zas sejdeme,“ řekl si. Ale bratr šel, vzpřímený a mužný stále dál a dál, aniž se ohlédl. Teprve na konci ulice, kde musel odbočit, se náhle zastavil, jakoby nevěděl, má-li jít vlevo či vpravo, a chvilinku čekal. Pak se obrátil k rodnému domu, zvedl ruku a zamával směrem k bratrovu oknu. Také si v duchu říkal:

„Bude-li mě sledovat, zdraví se shledáme.“ Tak se viděli naposled z takové dálky, že nemohli rozpoznat, že se oběma zakalily oči.

Píle, nadání a soustavnost jako trojspěží silných koní na závodě rychle nesly Konstantina k ukončení škol, které skýtala Soluň. Trvalo necelé tři roky a bylo jasné, že zde už ho nikdo nic dalšího nenaučí. Poznal to právě při četbě knih Řehoře Nasiánského, když začal narážet na místa, kterým nerozuměl. Velmi ho to rmoutilo, ale ať dělal, co dělal, nemohl je rozluštit. Správně usoudil, že se potřebuje seznámit

s gramatikou, ale žádný z jeho učitelů mu nemohl poradit.

„Nad čím tak velmi přemýšlíš,“ ptávala se ho Aglája a Konstantin s ní rád hovořil. Byla v té staré ženě jiná moudrost než v knihách, ale byla to moudrost prostá všeho zbytečného a zralá jak sladké víno. Nejen v knihách, ale i v čistých srdcích lze hledat poznání. Aglája žila péčí o druhé. Hledala pomoc pro Konstantina, našla ji a pověděla mu, že na pokraji města žije učený člověk, který se vyzná v gramatice. Ihned ho vyhledal. Starý muž ho sice vyslechl, ale v žádném případě ho nechtěl přijmout za žáka. Byl to podivín, který se zařekl, že ze svého vědění nic nikomu nedá. Žil v bídě. Konstantin mu nabídl obrovské jmění, vše, co sám měl jako podíl z otcova dědictví, ale svéhlavý stařec své rozhodnutí nezměnil. Ani slzy mladíka, který před ním poklekl a prosil o klíče k poznání, s ním nepohnuly. Konstantina to všechno naplnilo smutkem. Jak to, že mu branka k moudrosti zůstala uzavřena, tak to, že se starý muž nechtěl o znalost podělit.

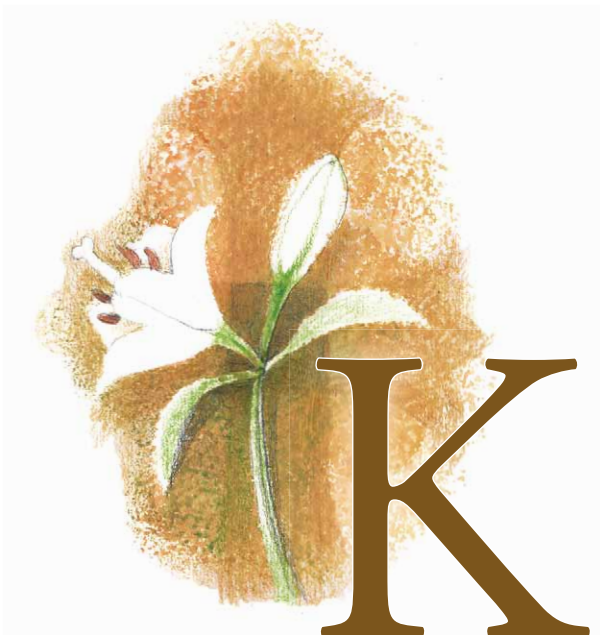
„Vždyť,“ říkal si Konstantin, „dáš-li druhému něco hmotného, sám o to přijdeš, ale dáš-li mu znalosti, sám si je zachováš.“ Šel domů, zavřel se ve svém pokoji a dlouho se modlil, aby mu na přímluvu

sv. Řehoře Bůh nějak pomohl. Nemohl tušit, že jeho prosba už je vyslyšena, neboť Bůh ví, co kdo potřebuje, dřív než my sami.

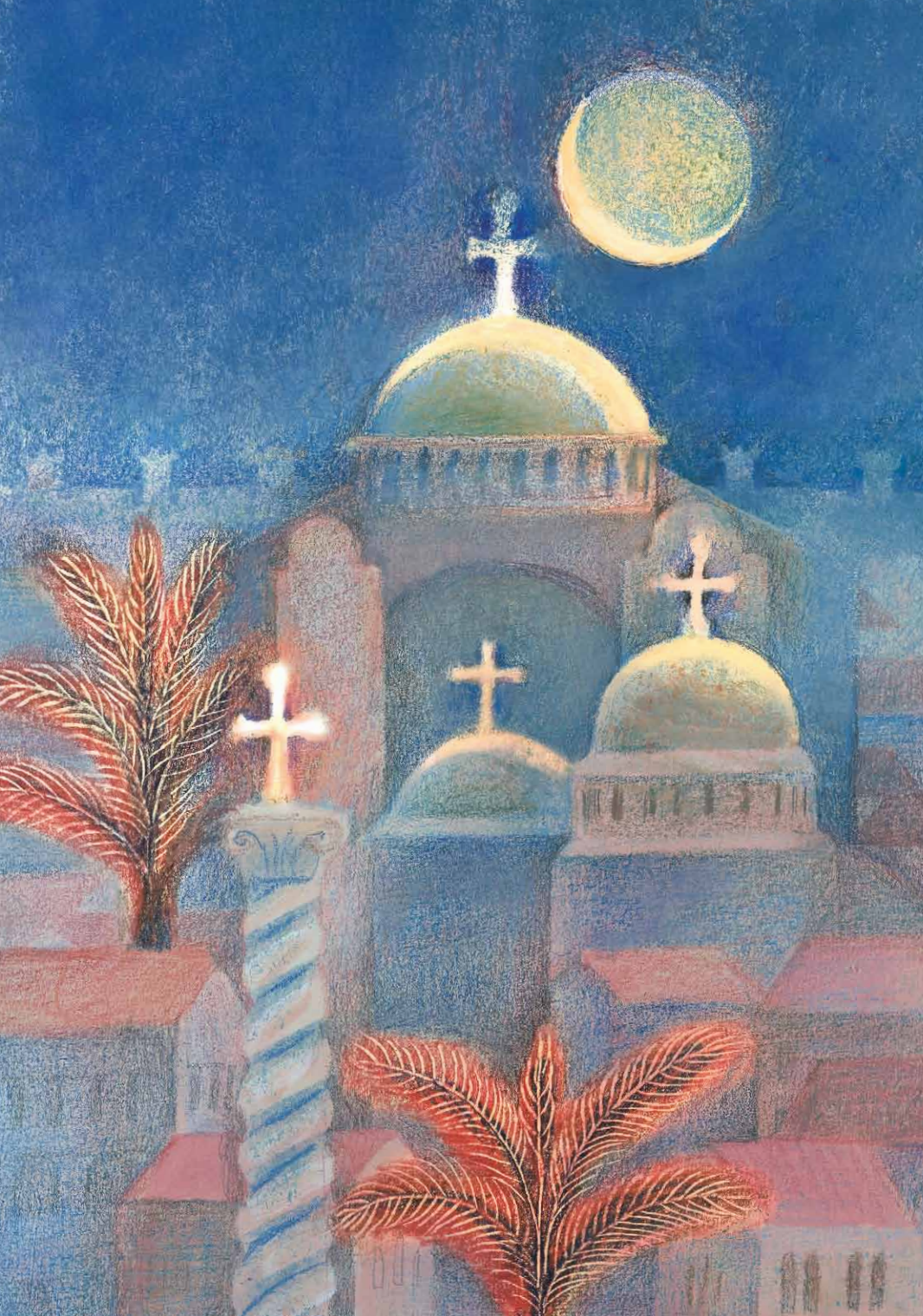
O kvalitách Konstantinových, vlastnostech, nadání, skromnosti, způsobech a studiích se totiž doslechl logothet, ministr, který měl na starosti mimo jiné také zajišťovat vzdělání císařových dětí. Napadlo ho, že by se Konstantin mohl vzdělávat u dvora a žít ve společnosti jednoho z císařových synů, pomoci mu s úlohami a vysvětlit, čemu by nerozuměl. V noci, kdy se Konstantin modlil, byl už posel logothetův na cestě do Soluně.

Konstantin s radostí přijal pozvání a rychle se schystal na cestu do hlavního města. Doufal, že se tam setká s Metodem, jenže i ten postupoval rychle nejen ve vzdělání, ale i v hodnostech. Bylo samozřejmé, že nadaný jinoch z významné rodiny bude uveden ke dvoru. Tam Metoděj zaujal několik právníků bystrostí svých návrhů, a když prokázal i pohotovost v řešení menší vojenské akce, kterou mu svěřili, byl, ač tak velice mladý, vyslán do jedné z provincií jako stratég. Hodilo se to císaři, protože to byla oblast málo výnosná a navíc hojně obydlená Slovy, jejichž jazyku u dvora málokdo rozuměl. Pro Metoda to ovšem byla závratná kariéra patřit mezi císařovy místodržící a nic mu nevadilo, že mu to nevynese bohatství. Těšil se

na nový úkol a ujal se ho zodpovědně. Když Konstantin dospěl do hlavního města, byl Metod už pryč.

Cařihrad se svými úžasnými paláci a chrámy Konstantina neohromil. Uvědomil si, že ve srovnání s ním on přichází skoro z vesnice, ale to ho nepřekvapovalo. Jeho přirozená pokora dostala na čas tvar opatrnosti, protože by býval nebyl rád, kdyby vypadal hloupě. Nemluvil mnoho, pozoroval a všechen volný čas, kterým jeho spolužáci plýtvali ve všem, co barvitého a veselého přinášely bazary a taverny, se opájel studnicemi poznání. Brzo si velcí učitelé všimli bledého mladíka, který občas suše zakašlal, protože jak jeho dotazy, tak jeho odpovědi připomínaly spíše výroky mistrů než řeč žáka a jeho sečtělost byla pro ně ohromující. Zvláště učený Fotios, který ho uvedl do logiky a filosofie, ale také Lev, který ho učil geometrii, nabídli mu brzy své přátelství. Konstantin si krok za krokem osvojil řadu tehdy studovaných disciplin, aritmetiku, astronomii a zeměpis, rétoriku, totiž řečnictví, múziku i dějiny podle Homéra. Mezi všemi ho však nejvíce vábily dvě: filosofie a filologie. Obě mají ve svém názvu slovo láska, protože prvá je láska k moudrosti, druhá láska ke smyslu slov a řeči. To bylo, co hledal, protože nestačí

vědět, že něco je a je to takové, jak to vidíme. Je třeba vědět, proč to tak je a jak to má být. A to obojí je třeba umět přesně pojmenovat a prostě, jasně vysvětlit. Věděl, že dá-li se touto cestou, bude se blížit ke svému vznešenému cíli, k tomu, co je nebeské a co beze změny trvá. Na celý svět začal se dívat jako na knihu psanou Boží rukou a vskutku se mu dařilo v ní číst.

Logothet, jako mnozí, si Konstantina oblíbil a rozhodl se přijmout ho do své rodiny. Měl pro něho už uchystánu nevěstu, ale nespěchal. Chtěl jinocha ještě trochu pozorovat. Když se doslechl, že Konstantina začínají lidé oslovovat „filosofe“, byl připraven s ním promluvit o svatbě. Filosofem nebyl tehdy zván odborník v oboru filosofie, ale člověk velkého vědění a příkladného života. Znamenalo to skoro totéž, co svatý muž. Při nejbližší příležitosti Konstantina překvapil otázkou:

„Říkají ti „filosofe“, pověz mi, co to vlastně je ta filosofie?“

„Je to takové pochopení věcí lidských i božských, které člověka vede ke ctnostnému životu, protože mu ukazuje, jak má člověk vypadat, aby se líbil Bohu.“

„A jak má tedy vypadat?“

„Tak, jak si ho Bůh přál mít, když stvořil Adama podle obrazu svého – bez hříchu, kterým se vše pokazilo.“

„Vidím, že jsi vskutku filosof, a proto tě uvedu do svého domu, dám ti za ženu krásnou dívku, kterou jsem přijal jako duchovní dceru za svou, a pomohu ti, aby ses brzo stal stratégem v některé z bohatých provincií.“

„Jsi velmi laskav, logothete, ale jistě pochopíš, že bych přestal být filosofem, kdybych tvou nabídku přijal. Můj svět není tvým světem, logothete. Ty žiješ pro pozemské věci, já se snažím, abych jimi nebyl svazován.“

Konstantin mluvil tak upřímně, že se logothet nemohl zlobit. Byl to však také bystrý dvořan a pochopil, že Konstantinovi se znelíbil život u dvora. Šel proto za císařem, aby se radili, jak Konstantina neztratit.

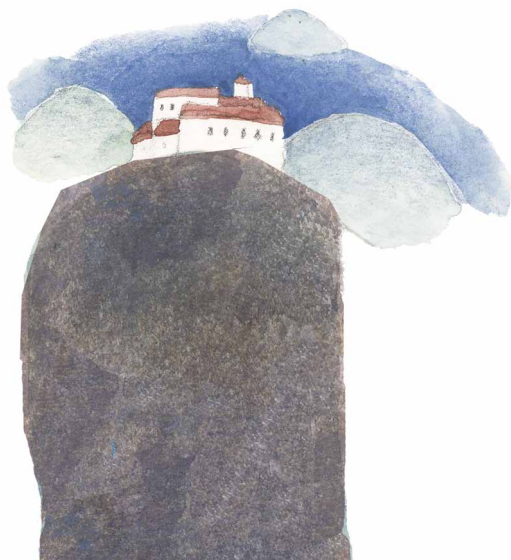
„Snad ho udržíme, když mu nabídneme místo knihovníka u chrámu sv. Sofie.“

„To je dobrý nápad, ale to místo může zastávat jen kněz.“

Uradili se a přemluvili Konstantina, aby přijal kněžství a dal se vysvětit na kněze. Bohatá knihovna na čas Konstantina zaujala, ale život v domě

patriarchy nepřinášel klidu. Neustále se tam mluvilo o novinkách u dvora a v celé říši, o pletichách a sporech, o zákeřnostech a vraždách, o krádežích žen a dětí. Při takových hovorech dozvěděl se také Konstantin, že se jeho bratr zřekl hodnosti stratéga, protože se mu prý znelíbil život v takové společnosti a odešel do kláštera na hoře Olymp a složil sliby, oblékl se do černého řeholního šatu. Žije jako běžný mnich, nikomu nevládne, ale naopak poslouchá rozkazy jiných. Říká se, že je velmi spokojen a díky svým zkušenostem dělá klášteru dobré služby. Zdánlivě jako bez zájmu vyslechl to Konstantin, ale v duchu si říkal:

„Můj skvělý, rozhodný a přímočarý bratr! Jak statečně jde za tím, co je rozumné.“ Rozhodl se tajně odejít.

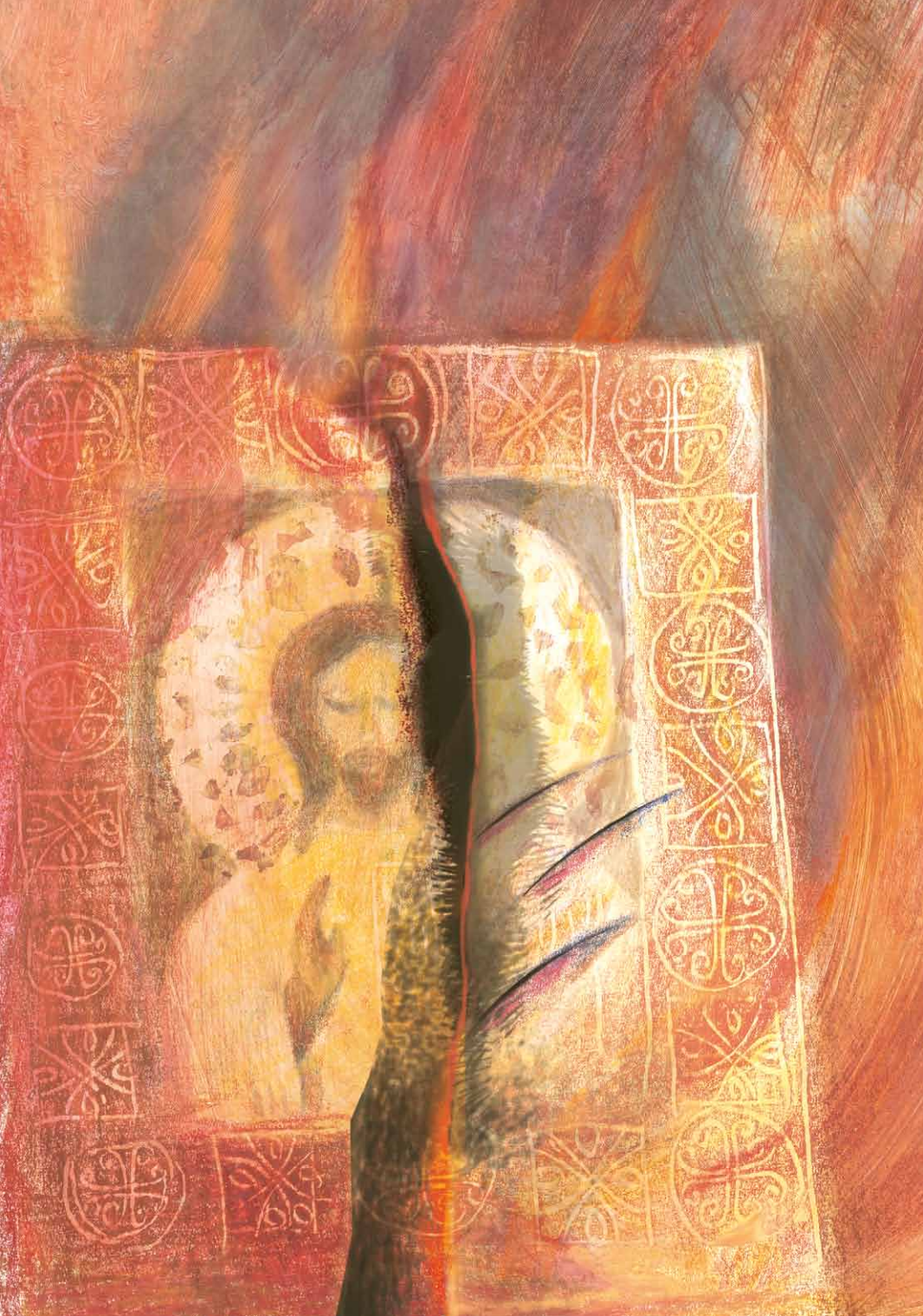
„Rád bych šel za ním, ale tam by mě snadno našli,“ pomyslně si a ukryl se v jiném klášteře. Marně doufal, že tam bude moci v klidu žít a v usebrání přemýšlet. Jen šest měsíců mu bylo dopřáno. Císař ho totiž dal hledat všemi směry, až ho nakonec vyslídili a přivedli nazpět. Každý jiný by byl za takový útek těžce potrestán, ale od filosofa chtěli jen, aby zůstal v Cařihradě a vyučoval filosofii. Byli rádi, že ho mají po ruce a brzy ho i potřebovali.

Jan, patriarcha cařihradský, vyhlásil, že každý, kdo ctí obrazy svatých, protiví se Bohu. Vznikly z toho nejprve spory mezi učenci. Jedni obrazy neuznávali, druzí je hájili. Císař stál na straně obhájců obrazů. Bohužel, nezůstalo jen u učených debat. Změnily se v hádky a osočování. Nepřátelé císaře se houfně postavili proti němu po bok patriarchy Jana. Obrazoborci poštvávali lůzu, která je vždy přichystána ničit a loupit, a v městě na mnoha místech došlo k násilnostem. Jako rozumu zbavení vnikali obrazoborci do chrámů a ničili krásné ikony. Ozbrojeni holemi a sekyrami zmocňovali se dřevěných desek, seškrabali zlaté plátky svatozáří, znetvořili tváře světců a rozštípané desky házeli do ohně. Nectili nic a nezastavili se před ničím. Ani

ikony sv. Mikuláše, dokonce ani obrazy Bohorodice, nejčistší Panny Marie, Matky vtělené lásky, nenechali na chrámových zdech a v napadených domech. Císař proti nim ostře vystoupil. Zkušeni a věrní vojáci zjednali klid a mnoho násilníků bylo zatčeno a krutě potrestáno. Patriarchu Jana dal císař svrhnout z trůnu a chystal se dosadit nového patriarchu. Protože se však město hlídané množstvím vojska ztišilo, rozhodl císař, že se Jan může hájit, a prokáže-li, že vskutku není správné malovat obrazy svatých ani je užívat, smí se vrátit do svého úřadu. Svolal synodu, ale nikdo nechtěl se vzdělaným a chytrým Janem vstoupit do učené debaty. Už se zdálo, že nikoho nenajdou, když císařovi rádci připomněli Konstantina. Zavolali ho a císař mu svěřil úkol obhájit obrazy. Synoda zasedla a přišli všichni biskupové a opati, významní učenci a vznešení lidé, aby byli svědky, jak spor bude probíhat. Přišel i sám císař. Jan, patriarcha, ihned se ho zeptal, s kým povede debatu. Ukázali mu na Konstantina. Tu řekl starý ten muž:

„Teď mi nejprve poradte, zda se mám smát nebo se rozčítit. Nemáte nikoho než toto dítě? Je důstojné, abych se s ním bavil?“

Konstantin na to odpověděl:

„Nehleď na můj věk, protože je psáno o Bohu, že si zjedná chválu ze rtů nemluvnat. Povede-li tedy debatu dítě, jak pravíš, sotva mu odoláš.“

To starce ještě víc popudilo a řekl:

„Opravdu vám není stydno, aby stařec zápasil s mladíkem?“

Konstantin na to:

„Nebudeme se potýkat jako zápasníci v cirku, ale pověz mi: Je duch silnější v muži zkušeném nebo v mladíkovi, který viděl ve svém životě jen zlomek toho, co viděl člověk starý?“

„Toť se ví, že v muži starém.“

„Z toho by plynulo, že máš oproti mně velkou výhodu, ale zdá se, že ji nemáš.“

„To bych rád, abys vysvětlil,“ řekl na to patriarcha jízlivě.

„Budiž mi odpuštěno, že řeknu něco málo uctivého, ale je to všem zde viditelná pravda. Zatím jsi mluvil jako pošetilý stařec, kterému se duch z hlavy dočista vzdálil.“

To už se ne jeden v síni nemohl udržet, aby se nesmál, ale císař vyzval patriarchu Jana, aby vyložil svůj názor na obrazy. Ten pak mluvil dlouho, velmi učeně, takže už ho skoro nikdo nebyl s to sledovat. Pak mluvil Konstantin:

„Mohl jsi říci jedinou větu, všechny ostatní byly zbytečné. Ta věta zní: Svaté obrazy jsou proti Božímu příkazu, že si lidé nesmí udělat modly. To by mohla být pravda, kdyby se někdo klaněl obrazu tak, jako se klaní Bohu. To však rozumný člověk nedělá. Na obraze vidí světce nebo Pannu Marii, raduje se z jejich krásy a pociťuje jejich blízkost. Stane-li se, že blázen nebo hlupák se takovému obrazu začne klanět jako božstvu, není vinen obraz. Ale to ještě ti řeknu: Stejně hloupé a bláznivé je, když druhý ty krásné obrazy ničí. Mýlíš se a sám o sobě říkáš, že v nich vidíš modlu jako hlupák, který potřebuje poučení, jaký je rozdíl mezi obrázkem svatého a svatým obrazem – modlou.“

Na to nedovedl Jan nic odpovědět, uznal své pomýlení a dobrovolně odešel do kláštera, aby se tam kál. Ničení obrazů ustalo a Konstantina si ještě více vážili a říkali:

„Nejen, že všemu dobře rozumí, ale dovede to vysvětlit tak prostě, že to pochopí každý.“ Konstantin z toho nezpychl a žil zase dál ve svém ústraní.

Vznikl zase další spor. Agaréni, jak Řekové nazývali všechny Arabby, kteří vyznávali is-

lám, začali utiskovat křesťany na svém území. Znevažovali jejich úctu k Nejsvětější Trojici a vysmívali se tomu, že by jeden Bůh mohl být složen ze tří osob, Otce, Syna a Ducha svatého, a říkali:

„Kterak by držel pohromadě ten jeden, když je ze tří nestejných dílů?“

Zprávy o všem, co se dělo, došly k císaři a ten po poradě se svými ministry rozhodl, že bude lépe nezačínat s nimi válku, ale pokusit se obránit pravou víru i křesťany, kteří ji vyznávají. Poslal tedy k Agarům poselstvo, které mělo jednat o míru a právech křesťanů, ale hlavně v učené debatě s jejich vzdělanci bránit učení o Nejsvětější Trojici. K tomu úkolu byl

pozván Konstantin. Rád takový úkol přijal, i když věděl, že se vydává do velkého nebezpečí. Po dlouhé cestě došli poslové do kálifova sídla v městě Sám-marí, které leží na řece Tigridu severně od Bagdádu. Před branami byli zdvořile uvítáni, ale Konstantinovi neušlo, že se potutelně usmívají a jeden do druhého strkají loktem, jak to dělávají lidé, kteří si z někoho chystají udělat posměch. Nemýlil se, protože je vedli ulicemi, kde na dveřích mnohých domů byli namalováni čerti. Hrozivě vypadaly jejich rohaté hlavy, rozšklebené tlamy a vyplazené jazyky, jejich drápy a chlupaté oháňky natřené křiklavými barvami, rudou, oranžovou a černou. Když si průvodci všimli, že to filosofa zaujalo, hned se zeptali, zda by uměl vysvětlit, co to je a co to znamená. Filosof odpověděl:

„Co to je, vidí každé děcko. Jsou to ďáblové velmi rozzlobení. Soudím, že v domech, u nichž se přede dveřmi tak čertí, bydlí křesťané, protože k nim nemohou proniknout. Zato tam, kde bydlí Agaréni žádného čerta není zvenku vidět, protože jsou uvnitř, kde vládnu.“

Místo radosti měli průvodci notný vztek, ale neřekli nic, protože je nic nenapadlo. Pochopili také, že pověst o Konstantinově pohotové bystrosti nehlala.

Podobně vedlo se v hovorech s Konstantinem i vzdělaným Agarům, kteří se s ním přeli při celé radě hostin, které kálíf na počest poselstva konal. V ničem filosofa nepřemohli, neboť se osvědčil ve všech vědách, z nichž kálífovi učenci znali každý jen jednu. To ovšem musel Konstantin uznat, že ve svých vědách byli velmi znalí a sečtělí, a rád jim to i řekl. Nezískal je tím, protože velkorysost vítěze je naopak popouzela. Řekli si nakonec, že jinak ho neumlčí, než když ho zabijí, a při poslední hostině mu do vína přilili jed. Zaradovali se zlou radostí, když filosof pozvedl křišťálový pohár. Držel ho před očima a pronášel přípitek, ale povšiml si, s jak divným napětím ho poslouchají. Posunul pohár tak, aby na něj dopadlo světlo sklánějícího se slunce a zartnul. Víno nemělo obvyklou jiskru, ale bylo zkalené. Postavil tedy pohár opět na stůl a řekl:

„Je u nás zvykem jako projev úcty do vína při přípitku nakapat šťávu z citronů. Víno ztratí svou lahodnost, ale tím se ukazuje, že pro přátele jsme ochotni vypít třeba i jed.“

Vzal citron, který tam ležel na míse s ovocem, rozkrojil a vymáčkal ho do poháru. Ihned začal nápoj pěníť a jed se v něm srazil do šedavých vloček. Když klesly ke dnu, opatrně upil a tiše se modlil:

„Slíbil jsi, Pane, že bude-li tvůj věrný pít něco otráveného, neuškodí mu to – pro svou věrnost mě ochraň.“

Druhého dne vstal svěží, rozloučil se a se všemi poctami a dary pro císaře vydali se na zpáteční cestu. Když stanul Konstantin před císařem, věděl již císař, jak skvěle zvítězil ve všech debatách, a velice ho chválil. Konstantin ho však zastavil a řekl:

„Jejich pýchu jsem s Boží pomocí pokořil, ale jejich zlobu jsem tím ještě rozdmýchal. Chystej se k boji, neboť nerozumí jinému jazyku než ohni a meči.“

„Máš pro to důvod?“

„Mám, zcela jistý, ale nerad bych ho vyslovil, aby to nevypadalo, že se vypínám.“

Císař mu však nařídil, aby řekl vše.

„Chtěli mě umlčet jedem,“ řekl filosof a suše zakašlal. Válka pak vskutku zanedlouho vzplanula, ale nezastihla křesťany nepřipravené.

Konstantin se z cesty vrátil vyčerpán. Jeho kašel se zhoršil a špatně se mu dýchalo. Požádal, aby si mohl jít odpočinout do kláštera.

„Jdi, jen jdi, filosofe a dobře se zotav,“ řekl císař a zeptal se: „Do kterého z klášterů půjdeš?“

„Do toho, ve kterém je můj bratr Metoděj.“

Bratři se již dlouhou dobu neviděli a oba byli překvapeni, jak se ten druhý změnil. Metod připadal Konstantinovi velmi důstojný v černém řeholním rouchu a také zklidněný. Sám na bratra udělal bolestný dojem. Byl jakoby rychle zestárlý a z vyhublé tváře žhnuly jako v horečce obrovské oči. V hovoru ovšem rychle poznali, jak jsou si blízcí a dobře si navzájem rozumí. Po prvním hovoru však spolu mluvili jen málo a zachovávali řád mlčení i ticha, který v klášteře panoval. Rádi však rozpoznávali hlas druhého, když četli a zpívali v chóru. Oba byli šťastní, že žijí v míru.

Netěšili se z toho dlouho, protože se jednoho dne objevil spěšný posel císařův a žádal, aby oba

neodkladně šli ke dvoru, neboť je císař potřebuje. V Cařihradu byli ihned přijati a císař jim sám vysvětlil, co od nich žádá.

„Víte zajisté,“ začal svou řeč, „že na Krymu žije hodně Chazarů. Přišli k nám jejich poslové a žádají pomoc. Jsou jako v kleštích. Z jedné strany na ně útočí Židé, protože přijali jejich náboženství, ale nezachovávají ho přesně. Z druhé strany útočí na ně rozpínaví Saraceni. Jejich vlastní příbuzní žijící na severovýchodě až daleko k řece Volze se jich zřekli pro jejich novou víru. Chazaři z Krymu prosí o pomoc nebo alespoň vojenskou radu a řekli, že přijmou křesťanství, pokud jim někdo jasně vyloží, proč je to náboženství lepší než židovství, islám a to, v co doposud sami věří. Ponechal jsem posly u dvora a poslal pro vás, protože Metod se osvědčil jako dobrý stratég a kdo jiný než ty, filosofe, by dobře obhájil naši víru. Mám na tom zájem, protože obrátí-li se Chazaři, řekli, že vstoupí do svazku naší říše a pomohou nám jako hráz proti Saracénům.“

„Ne proto, že to upevní tvou moc, císaři, ale proto, že máme hlásat evangelium všem národům, přijmu tento úkol,“ řekl Konstantin a císař ho objal.

„Jako první jsi se k úkolu přihlásil, veď proto celé posláni. Ty, Metode, ač starší, budeš ho poslušen.“

Zároveň však tě posílám k jeho ochraně a důvěřuji, že mi ho šťastně přivedeš nazpět.“

„Není třeba, abys mi takto svěřoval bratra. Vím, co je mým úkolem vůči němu.“

Vydali se na dlouhou pouť do města Chersonu ležícího na Krymu. Cestou oblastmi osídlenými Židy se Konstantin naučil jazyku hebrejskému i jeho písmu. Jako zázrak pak na jeho průvodce působilo, že v jednom městečku, kde asi tři dny odpočívali, stačil se za ten krátký čas naučit jazyku i písmu aramejskému od jakéhosi Samaritána, s nímž se spřátelil. Konstantin se z této nové znalosti radoval, protože věděl, že je to jazyk, kterým hovořil Ježíš Kristus. Když došli k chazarskému chánovi, prokázali mu nezaplacené služby. Schylovalo se tam k boji. Chánovo město bylo zpovzdálí obklíčeno přesilou Saracénů. Chán měl pokleslé srdce. Metod mu dodal odvahy a dobře poradil. Chán mu svěřil obranu města. Metod rozestavil chánovo vojsko k obraně, ale nevyrazil k boji. Odešel k Saracénům a ti, když v hovoru poznali, jak prohlédl jejich válečný plán a všechny léčky, které Chazarům nastražili, uznali jeho převahu a dohodli s Chazary důstojný mír. Tu úmluvu pak vzal Metod jménem císaře pod ochranu říše Byzantské.

Konstantin bez námahy přemohl všechny učené odpůrce jako při své předchozí cestě. Když poté prostě a srozumitelně vysvětlil křesťanské zásady, pokřtil množství krymských Chazarů i chána a celou jeho rodinu. Tak přijali tito Chazaři křesťanství a radovali se ze všeho, co se tak šťastně seběhlo.

Chán chtěl se oběma bratřím odvděčit a zeptal se Konstantina, je-li něco, co by mu udělalo radost, že mu to rád věnuje.

„Věnovat mi to nemůžeš,“ odpověděl mu Konstantin, ale můžeš mi pomoci.

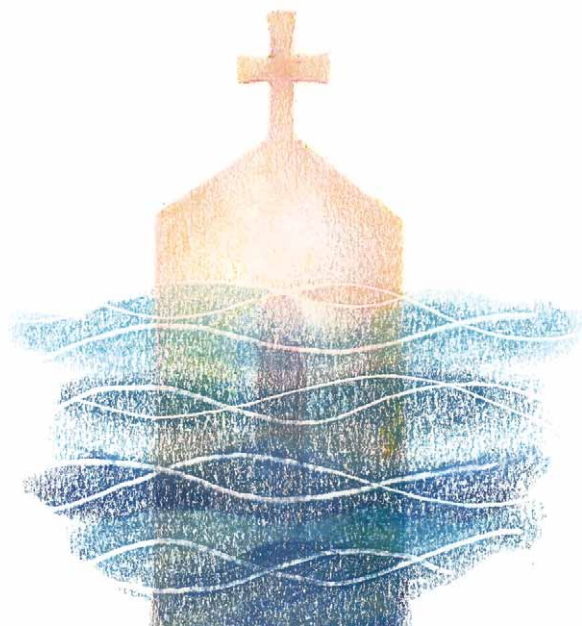
„Pověz, o co ti jde?“

„Někde ve vaší zemi je ukryt vzácný poklad. Ve druhém století po narození Páně, když křesťané v Římě byli krvavě pronásledováni, byl zatčen třetí nástupce sv. Petra, svatý papež Kliment, muž moudrý a vzdělaný, jak o tom svědčí a jak o tom navždy bude svědčit jeho apoštolský list křesťanům v Korintě. Nebyl popraven, ale byl poslán sem a jako otrocký vězeň tu pracoval v lomu na mramor. Byl mocný ve slově i skutku, protože jeho víra byla neotřesitelně pevná. Mnozí z jeho vězňitelů přijali od něho křest, když viděli zázraky, které vykonal, jako když v tvrdém kameni vyvolal pramen vody,

aby uhasila žízeň jeho spoluvězněů. V Římě se však uradili, že je třeba ho zničit, protože by mohl celou oblast Krymu strhnout ke křesťanství, a vyslali setninu vojáků, aby ho zabili. Ti ho, na nic nehledíce, spoutali, přivázali ke kotvě a z lodi ho vhodili do moře. Tak zmizel v hlubině vodní, která nikdy nevydala jeho tělo, ač prý ho mnozí chtěli najít. Mám toho mučedníka ve velké úctě a srdce i duch mi říká, že nejsem daleko od místa, kde dosud čeká jeho tělo, aby bylo vyzdvíženo a oslaveno. Je mi také jasné, že bude-li nalezeno, vykoná Bůh pro zásluhy Klimentovy mnoho uzdravení a zázraků u jeho hrobu.“

Nato chán promluvil takto:

„Již dříve, než jsem se stal křesťanem, slyšel jsem hovořit o tomto muži a slyšel jsem, že v určité dny

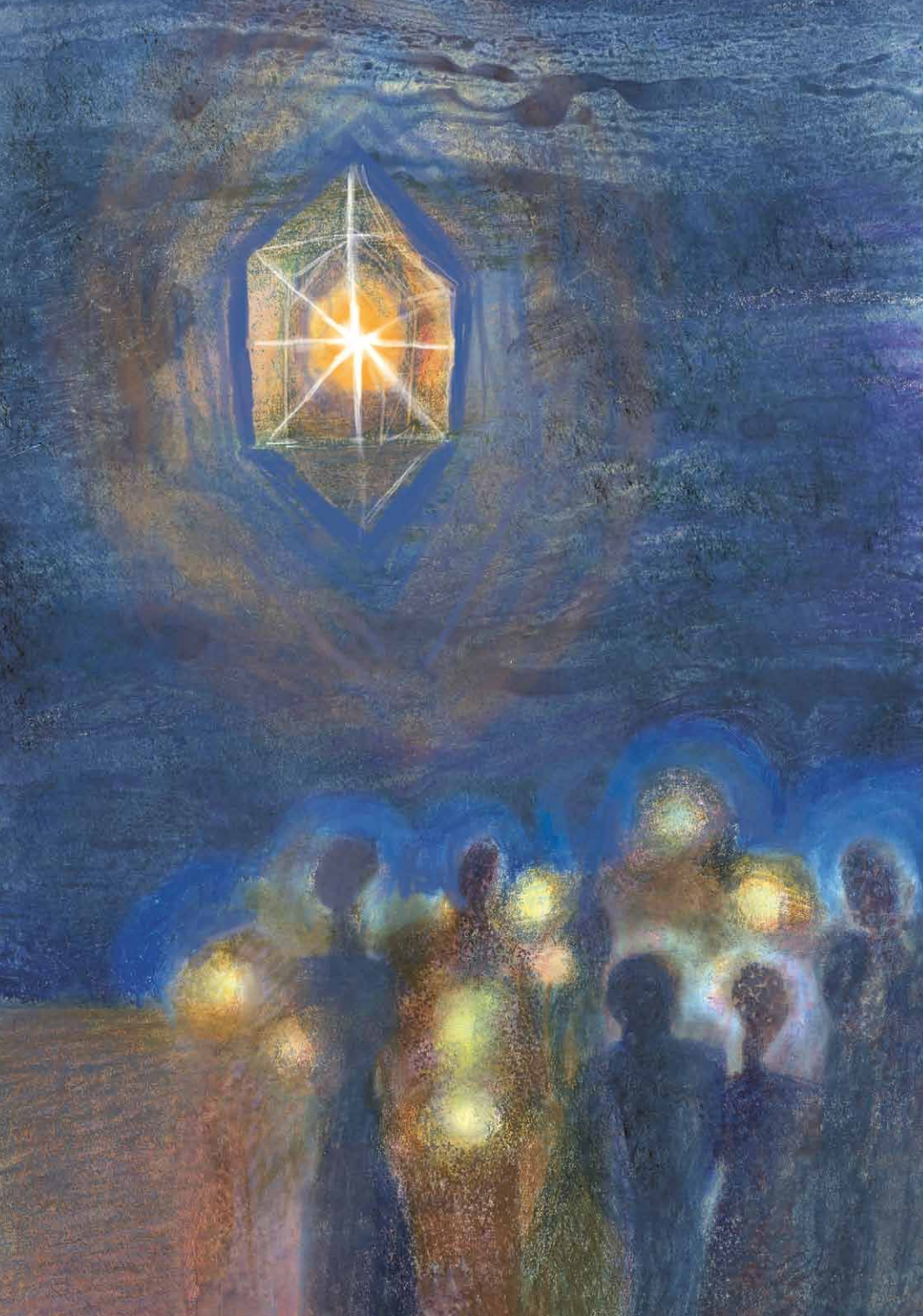

nastává v jednom místě na pobřeží podivný úkaz. Moře prý ustoupí a je možno dojít suchou nohou dosti daleko od břehu, kde se prý objeví něco jako kaple. U ní pak se dějí zázraky i uzdravení, jak jsi o tom mluvil. Přiznávám, že jsem se tomu spíše smál, než divil, a měl jsem to jen za babské řeči, výmysly pro ukrácení dlouhé chvíle či postrašení malých děcek. Teď vidím, že jsem byl na omylu. Rád budu ti v hledání nápomocn.“

Nejprve dal chán vyhlásit, aby přišli všichni, kdo o tom něco vědí, pozval kněze, jáhny i biskupa, kteří sloužili malé křesťanské obci, aby se od nich Konstantin co nejvíc dozvěděl. Ti vyprávěli Konstantinovi o mnoha pokusech Klimentovo tělo najít, řekli mu dost důležitých informací, ale také mnoho nesmyslů. On však snadno vybral podstatné, sestavil do dobrého obrazu a určil, kde mají hledat. Řekl však rozhodně:

„Nikdo nebyl úspěšný, protože se všichni chtěli svatého těla zmocnit, ale nebyli toho hodni. My vydáme se jinou cestou. Nejprve se očistíme od svých provinění, pak budeme Bohu děkovat za všechno, co skrze sv. Klimenta pro nás udělal, pak budeme ho prosit, aby nám dopřál ho nalézt. Nikdo totiž

ho nenalezne, pokud se mu sám ze své a z Boží vůle sv. Kliment neukáže.“

Tak to udělali, vyhlásili půst řadu dní, zpívali děkovné a prosebné žalmy a písně a teprve pak vyšli v slavném průvodu k mořskému břehu, jakoby šli vítat hosta. Náhle je překvapil silný vítr a zhasil jim svíce, po chvíli strhla se divoká bouře, pak zase spustil se příval deště, až měli pocit, že břeh zmizí a moře je zhltno. Ale vždy, když se už už v zoufalství chtěli vrátit nebo v děsu uprchnout, zazněla znovu píseň, naděje ožila a živly se uklidnily. Nakonec, již hluboko v noci, se jim objevilo na hladině světlo jako odlesk nebeské hvězdy a vedlo je podél břehu k tělu Klimentovu. Tam se zastavilo. Začali kopat a našli tělo. Vyzvedli je a vložili do připravené archy. V průvodu a za jásavého zpěvu nesli ostatky k městu a potkali jiný průvod, ve kterém šel chán vstříc svatému papeži. Mnoho dnů pak byly konány bohoslužby ve všech třech tamních kostelech. O všem tom, co jsme zde nyní vyprávěli, sám Konstantin napsal obšírnou zprávu. Napsal ji řecky a byla básnicky tak krásná, že když ji učený knihovník Anastasius přeložil do latiny, se slzami pod ni připsal, že krásu původního znění přeložit nelze, a co on podává čtenáři, je jen slabý stín nádherného barevného květu.

Nadešel den, kdy se bratři a jejich průvodci měli rozloučit. Chán chtěl je odměnit množstvím zlata, stříbra a drahých kamenů, ale oni si vyžádali jinou odměnu. Prosili, aby jim byli vydáni všichni Řekové, kteří tam byli jako zajatci a otroci. Sehnali jich pro ně asi dvacet. Konstantin si ovšem vyžádal i hlavní část ostatků sv. Klimenta, kterému z vděčnosti za to, že se mu dal poznat, zasvětil zbytek svého života.

Zpáteční cesta, i když si ji opět zkrátili plavbou po moři, trvala dlouho, protože kvůli Konstantinovi museli častěji a dlouho odpočívat. Z důvodu jeho velké slabosti zdrželi se i delší čas v Cařihradě. Když se Konstantin trochu zotavil, chodíval častěji než jindy do chrámu sv. Sofie. Při jedné z návštěv mu vyprávěli, že mají v chrámovém pokladu kalich,

na kterém je nápis, který nikdo nepřečetl. Požádal, aby mu ho ukázali. Prohlížel ho a otáčel v ruce, aby mohl číst nápis na okraji kalicha. Pak s úsměvem požádal o pero, papír a inkoust.

„Nebude to tak složité,“ řekl a chvíli cosi počítal. Potom řekl:

„Správně jste věděli, že pohár je vzácný. Je totiž z doby Šalamounovy. Nápisy jsou na něm tři a jsou to tři proroctví o narození Páně. Jsou psány zčásti znaky hebrejskými, zčásti aramejskými, to je jazyk, jímž mluvil Šalamoun a Kristus. Nakonec je pak řada čísel, jež v součtu dávají počet devět set devět. To je přesně počet let od konce kralování Šalamouna k počátku kralování Kristova.“

Takřka s posvátnou bázní dívali se na filosofa, který díky svým znalostem jazyků za malou chvílku vysvětlil záhadu, kterou si po staletí lámali hlavu největší učenci.

bylo možno utajit, že Konstantin je vážně nemocen a jeho život nebude dlouhý.

Snažil se skrýt, co věděl, ale přec si někdo všiml, že při kašli mu na dlani, kterou si zakryl ústa, zůstala krvavá stopa. Bylo to neklamné svědectví, že má chorobu dechu, o které se mluvilo jako o suché nemoci. Ale císař, kterým tehdy byl Michal, třetí toho jména, na naléhání patriarchy, jímž byl učený Fotius, ho opět povolal před svou radu. Jménem všech promluvil ke Konstantinovi takto:

„Vím, že jsi unaven, filosofe, ale poslyš, co se stalo. Dospělo k nám poselstvo jakéhosi knížete Rastislava, který poslal své vyslance nejprve do Říma. Papež jim však nemohl pomoci a obrátili se na nás. Rastislav v poselství praví, že sám je křesťanem

a celá jeho země, kterou nazývá jménem Morava, přijala křesťanství od věrozvěstů západních. Valně však v křesťanství neprospívá, protože mu nerozumí. Proto žádá, aby jim byl poslán učitel, který by jim srozumitelně vyložil Boží zákon, a biskup, který by je jako pastýř vedl, aby za ním šli, rozumějíce jeho hlasu. Uznáš jistě, že nevyhovět takovému přání bylo by špatné.“

Po malé odmlce odpověděl Konstantin:

„Bylo by to provinění proti vůli Boží a zločin vůči těm lidem. Proto jsem ochoten tam odejít a sloužit jim. Je ale řada věcí, které mi nejsou jasné.“

„Ptej se, filosofe,“ vybídl ho patriarcha.

„Předně je divné, že by celá země přijala křesťanství a ničemu z něj nerozuměla.“

„I nám se to zdálo podivné, ale poslové řekli, že někteří vzdělaní lidé z knížecí družiny obstojně mluví latinsky a pro prostý lid byl přeložen Otčenáš a vyznání víry. Z toho pochopili dost. Mnozí to umí z paměti, ale smyslu jim to nedává.“

„Druhá věc je, zda mají písmo, kterým ve svém jazyce píší knihy. Bez toho by všechna námaha byla marná. Bylo by to jako psát na hladinu řeky a myslet, že řeka donese poselství těm, kdo bydlí dál po jejím proudu.“

„Nemají. Nemají ho ani Slované žijící u nás. Ti se snaží psát slovanskou řeč písmeny řeckými, ale sám víš, že bez úspěchu.“

„Bez toho ale nejde nic dělat a písmo nelze vynalézat. Je Boží dar pro každý národ, aby měl k svému jazyku i písmo a Bůh dá ho tomu, komu chce.“

„Nemysli, filosofe, že bychom od tebe chtěli, aby ses stal pyšným a pokoušel Hospodina a vynalezl pro ně písmo. Jsi však nejenom vzdělaný, ale i Bohu velmi milý a my věříme, že požádáš-li Boha, dá ti pro ně písmo, nebo ti ukáže, jak a kde ho najít, právě tak, jako ti ukázal, jak přečíst nápis na kalichu Šalamounově.“

S tou řečí Fotiovou všichni souhlasili a prosili Konstantina, aby se o dar písma pro Slované modlil. Všichni též slíbili, že i oni o to budou Boha prosit.

„Dobře tedy, bude-li Bohu příjemné dát jim písmo, bude to i požehnáním mé cesty tam. Je tu však ještě jiná věc, kterou musíte domyslet.“

„Co ještě jiného může tu být na překážku,“ zeptal se císař.

„Otázky zákonů státních i církevních. Mnoho nesnází a možná i válek může vzniknout z toho, že území Moravy patří svou polohou do oblasti Římské, protože odtud tam přišli první hlasatelé víry.“

Nevím také, jakými vazbami a smlouvami je kníže Rastislav poután s jinými zeměmi na západě nebo jim dokonce je poddán. Jakým právem tam přijdeme a přivedeme biskupa, jaké zákony budeme dodržovat, snad zdejší či nějaké nové a kdo by je vytvořil?“

„Vidím, že jsi moudřejší a prozíravější než my všichni. Toto jsou věci závažné, protože by mohly porušit mír. Je třeba, aby s tebou šel také dobrý znalec práva.“

„Neznám lepšího, než je bratr Metoděj, ale nečiňte na něho nátlak. K takovému úkolu se hodí jen ten, kdo ho přijme svobodně, pro Boží lásku. Každý jiný by při první nesnázi utekl.“

„Požádej ho tedy sám.“

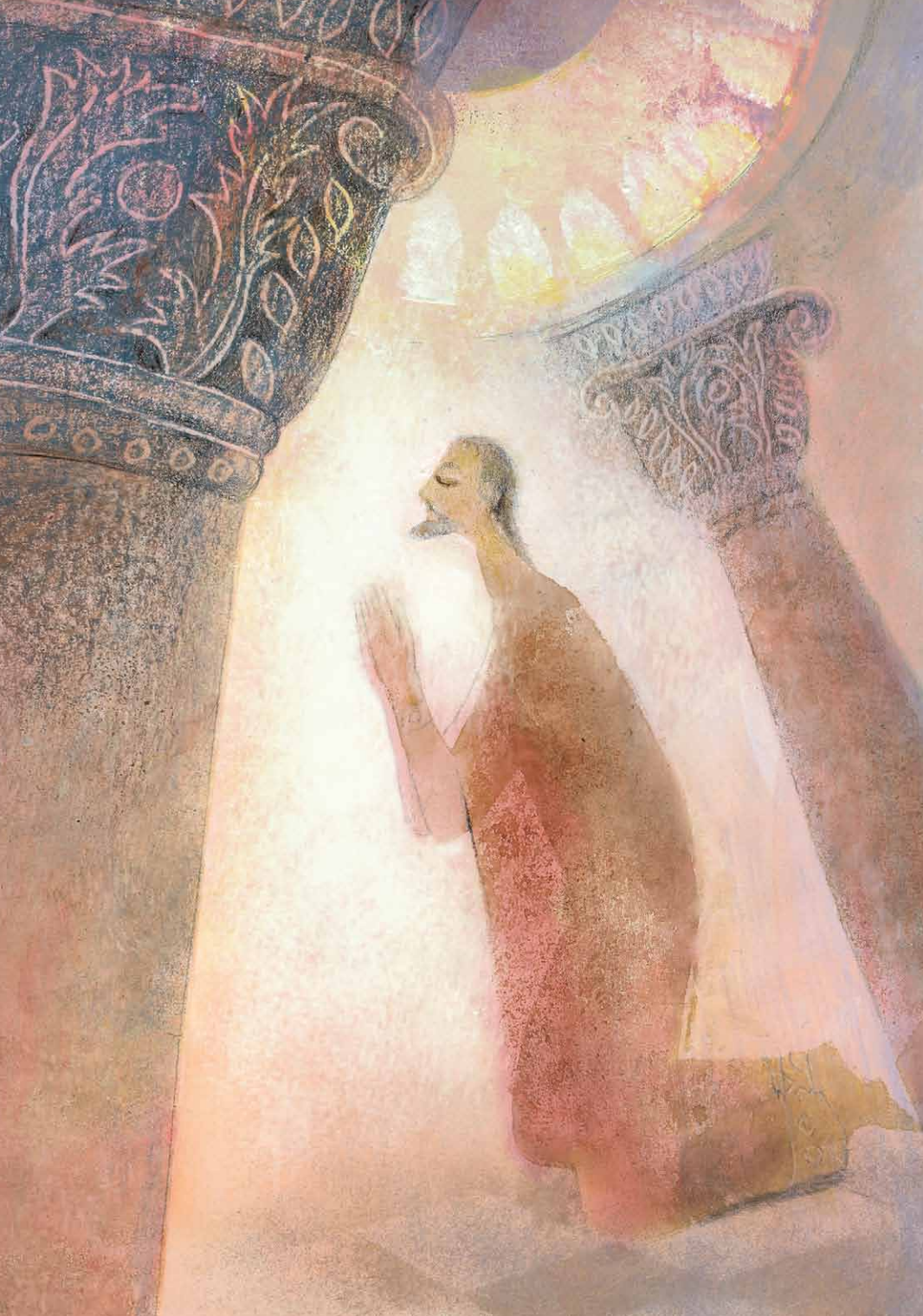
„To bych jednal nerozumně. Šel by kvůli mně, ne kvůli Moravanům. Vy ho k úkolu pozvěte, a mohli vám radit a o něco prosit, zatajte mu, že jsem rozhodnut tam jít, zjeví-li nám Bůh slovanské písmo.“

„Učiním, jak říkáš. Teď jdi a modli se za dar písma.“

Když Konstantin vyšel ze síně, povstal patriarcha Fotios a řekl:

„Věřu, blažený muž, který se moudrostí vyrovná králi Šalamounovi a duchem básnickým králi Davidovi. Pojďme a poklekněme, abychom za něho

děkovali a prosili, aby mu Bůh odhalil tajemství slovanského písma.“

Již večer toho dne modlil se Konstantin, aby mu Bůh pomohl, a s důvěrou se obracel i ke dvěma svým milým světcům, Řehoři a Klimentovi. Z jitra se vydal do chrámu sv. Sofie, poznamenal se trojím křížem a klaněl se Bohu:

„Bože, jsi veliký, svatý, milosrdný a štědrý. Přeješ si, aby všichni byli spaseni a nikdo nezahynul navěky. Víš všechno a víš, že národy bez knih jsou jako nahé, bez obrany před tvým lstivým protivníkem. Projev, prosím, svou dobrotu a ukaž mi, jak bych našel písmo pro Slované, aby tě mohli víc poznat a více tě milovat.“

Vstal od té modlitby, usedl a přemýšlel, proč řeckými písmeny nelze psát v jazyce Slovanů.

„Určitě proto,“ říkal si v duchu, „že Slované mají ve své řeči hlásky, pro které řečtina nemá znaky, protože v řečtině nejsou, jako např. *š* nebo *ž* a jiné. Pro takové hlásky jsou však znaky v písmu národů, které je vyslovují, Židé, Aramejci... Jak je to jednoduché! U Boha je všechno jednoduché.“

Svezl se opět na kolena a vzdal Bohu díky. Pak oslovil všechny, kdo mezitím přišli do chrámu:

„Podejte mi papír a pero a děkujte Pánu Bohu, neboť mi ukázal, jak má vypadat slovanské písmo.“

Sedl si, a jako by slyšel dobrého anděla rádce, začal psát prvá písmena z malé abecedy, protože si uvědomil, že jimi se píše rychleji a v krátkém čase bude třeba napsat mnoho překladů. Hůlkovému písmu se dá sice snadněji naučit, ale při práci, která ho čeká, by zdržovalo. Vzal seříznutý stvol rákosu a začal ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého. Udělal při tom na arch malý kříž. Chtěl začít psát abecedu dál, ale opět mu přišla myšlenka, jako by mu ji přinesl anděl z nebe:

„Vždyť prvé písmeno už je napsáno. Ať slovanské *a* vypadá jako znamení kříže. Ať je takto požeňnáno samo písmo a všechna písemnost, která jím v budoucnu bude sepsána.“

Pokračoval tedy písmenem *b* a na místa, která pro slovanskou řeč nebyla obsazena, vsadil znaky jiných jazyků, které znal. Tak vznikla glagolice, nejstarší slovanské písmo.

Mezitím dospěl do chrámu i Metoděj a spolu se všemi se radoval, že jako zázrakem a tak rychle byla překonána největší obtíž, které se obávali. Metod bratrovi řekl, že se svobodně rozhodl jít na Moravu, a jak se mu ulevilo, když se dozvěděl, že má jít spolu s ním. A nastala doba příprav. Zatímco poselstvo Rastislavovo spěchalo domů se zprávou, že přijdou slovanští kněží, spěchali bratři s překladem nejdůležitějších částí Písma svatého. O překladu se nejprve radili:

„Co budeme nejmíc potřebovat?“ zeptal se Metod.

„Ty části, které jsou zapotřebí při slavení mše.“

„Tedy nejdřív misál.“

„Ano, a pak žalmy, abychom mohli v jejich jazyce naučit mladé muže kněžským a řeholním modlitbám.“

„Musíme ale mít texty pro udílení svátostí a různá žehnání.“

„Jistě, a potom můžeme překládat zbytek a postupovat od začátku ke konci. Ale i tam ne libovolně.“

Nejdříve přeložíme čtyři Evangelia, pak celý Nový zákon a k překladu Starého zákona už doufám budeme mít pomocníky mezi žáky, které musíme vychovat.“ Pak Konstantin přešel k podstatnějším věcem:

„Překlad Písma je ještě složitější než u jiných knih a budeme se potýkat se vším, co s sebou překlad přináší. Jazyky se v mnohém liší. Nejde jen o to, že v řečtině jsou některá jména mužského rodu, jako třeba potamos či astir, ale v slovanštině jsou jejich protějšky ženského rodu, totiž řeka a hvězda. Jde o to, že v jednom jazyce je slovo považováno za krásné, děsivé, důrazné, a v druhém je to jinak. Je mnoho výrazů, které doslova přeloženy nemají v druhém jazyce smysl. Často se budeme muset vzdát výrazu přesného a dosadit pro dané místo výraz méně přesný, ale výstižný.“

„Jistě, překládáme Písmo ne kvůli přesnosti jednotlivých slov, ale kvůli srozumitelnosti evangelní zvěsti.“

Dohodli se, že každý den každý z nich přeloží jistý počet stran a společně je projdou, aby den co den uléhali s vědomím, že práce dobře pokračují. Byli oba soustavní, pravidlo dodržovali a listy se pokrývaly novým písmem. Ale hned prvního večera

čekalo Metoděje překvapení. Když bratrovi podal, co přeložil, aby si to přečetl, a chtěl číst, co přeložil on, řekl Konstantin:

„Ne tak. Čti mi, cos napsal, já budu poslouchat.“

„To nás dost zdrží,“ namítl Metod.

„Zdrží, ale budeme mít jistotu, že se překlad dobře čte, že nikde nebude místo, na kterém by si čtenář zlomil jazyk nebo se zakoktal, a posluchač že bude nesen čtením v pravidelném rytmu.“

„To bych to ale měl přezpívat, protože při liturgii se to bude i zpívat.“

„Měl, ale to nežádám. Bude-li rytmus řeči plynulý, bude snadné to i zpívat.“

Tím požadavkem se práce stala složitější, ale oba těšilo, když večer společně hledali slova pro místa, která se jim nezdála dost dobrá. Metoděj vícekrát přesvědčil bratra, že je třeba více odbočit od doslovného překladu, aby byl správně vystižen smysl. Že mají takto překládat, bylo jasné od počátku, ale při večerním hovoru nad překladem Metod vždy žádal překlad volnější, když se mu zdálo, že by mu neučený člověk dobře neporozuměl.

„Budu ti bratře sloužit jako nenadaný žák,“ řekl jednou Konstantinovi.

„Spoléháš na mou trpělivost. To je dobré, ale jak se ty vžiješ do role hloupého, to věru nevím.“

Jenže ty hovory „trpělivého učitele“ s „málo nadaným žákem“ se brzy ukázaly vhodné k něčemu závažnějšímu. Bratři se museli vyrovnávat i s tím, že zjistili, že sami nevědí, co přesně stojí v Písmu, a museli mu porozumět lépe. Filosof po jednom takovém obtížném hovoru řekl:

„Napadá mě, Metode, že překlad je měřidlem pochopení originálu. Ale také by mohl dobře

posloužit jako ověření, že je správně a zcela jasně napsáno, co člověk píše ve svém jazyce. Od teďka, nebudu-li si jist, že něco říkám přesně, zkusím to přeložit do jiného jazyka. Nepůjde-li to snadno, není to dobře napsané.“

„Zacházíš s jazyky jako mistr, když ladí nástroj. Mazlíš se s nimi a hraješ podivuhodným způsobem.“

„Mám jazyky rád a mám je v úctě. Jsou totiž ve své rozmanitosti branou k lepšímu vědění.“

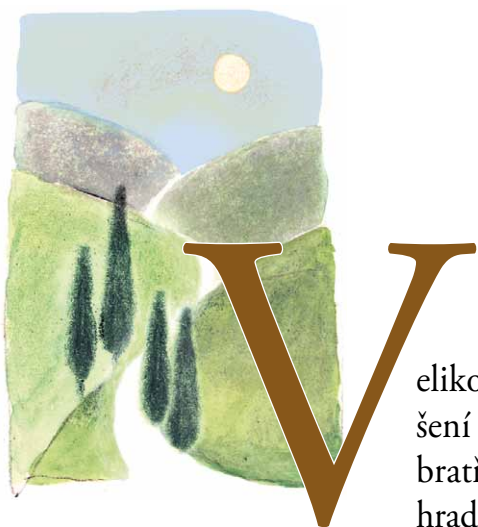
„Nerozumím.“

„Ach, ty málo nadaný žáku. Hleď, je jen jedna skutečnost, jeden svět, jak ho Bůh stvořil. Ale jazyků, kterými se o něm mluví, je více. Každý národ poznává skutečnost z trochu jiné strany, a tak se stane, že Římané mají slovo materia, protože jim připadá, že všechno hmotné je jakoby z jedné matky. Ale my říkáme hmota, protože se dá ohmatat, na rozdíl od věcí duchovních, kterých se rukou nelze dotýkat. Víš-li to obojí, víš lépe, co je hmota, než víš-li jen jedno.“

„Z toho by ovšem plynulo, že teprve souhrn všech jazyků zachycuje vědění, a dokonce že nebudou-li všechny národy chválit jediného a téhož Boha každý svým jazykem, nebude píseň chvály ani úplná, ani Bohu líbezná.“

„Nejsi nenadaný žák. Jsi naopak velmi bystrý žák. Hovořme o tom ještě víc, bude se nám to hodit, protože přijde čas, kdy budeme muset hájit ne náš překlad, ale právo Slovanů na něj.“

elikonoce, svátky vzkří-
šení Pána Krista, slavili
bratři roku 863 v Caři-
hradě. Ve velikonočním

týdnu vysvětil patriarcha Metoda na biskupa určeno-
ného k misijní práci. Byl tedy vyslán hlásat slo-
vo Boží, nedostal však právní moc pro oblast, do
níž byl poslán. Ta podle církevního práva patřila
jiným biskupům. Ihned po svátcích vyšli na cestu.
Pokud byli na území byzantské říše, využívali silnic
a cest a odpočívali ve vsích či městech. Nemohli jít
nejkratší cestou, protože se obávali putovat oblast-
mi osazenými divoce žijícími kočovníky v uherských
nížinách. Ani cesty kupců nebyly vždy nejprímější
pro jejich směr, ale byly osvědčené. Dále museli se
přidržit velkých toků a šli po břehu Dunaje. Ani ces-
tou nepřestali bratři pracovat na překladech, a když

k večeru jejich průvodci stavěli stany, rozdělávali ohně a chystali jídlo, oni usedli a na klíně psali. Když šli, hovořili o tom, co je čeká a jak uspořádat budoucí práci. Jednou, když šel Metod vedle vozu, na němž se občas vezl stále unavenější Konstantin, obrátil se k němu:

„Přemýšlím, jak zvládneme práci, když kromě nás je s námi jen pár kněží a dva jáhni. Nevíme ani, jak velká je země, do které jdeme, kolik tam žije lidí a kolik mají měst.“

„I kdybychom zpočátku nezvládali dobře duchovní správu celé země, musíme nejdřív vyučit co nejvíc jejich vlastních kněží. Já, stejně mi cesty činí obtíže, zůstanu v sídle knížete a shromáždím tam nadané muže. Těm se budu věnovat. Na tobě, Metode, bude ležet tíha cest a péče o lid v zemi.“

„Zpočátku i já budu hodně v hlavním městě, abych mohl u knížete poznat, nakolik a jak je jeho země řízena.“

„Bude to dobré i proto, že musíme pokračovat v překladech.“

Tak si ujasnili, že Konstantin bude mít na starosti školství a kněžský dorost, Metod záležitosti u dvora a církevní správu země.

Jednoho dne došli k řece Moravě, a když se utábořili dva dny cesty od jejího ústí do Dunaje, rozhodli se pobýt tam déle, to je celý příští den, protože už urazili většinu cesty.

„Jsem velmi zvědav na ten lid. Nevíme o něm skoro nic. Jak žijí, čím se zaměstnávají?“ řekl Metod, když usedli k jídlu u rozdělaného ohně. Všichni se rozpovídali o tom, co věděli.

„Soudím, že umí tkát dobrá plátna a chovat ovce, když jejich poslové byli oděni, jak jsme viděli,“ řekl jeden. Druhý se přidal:

„Znají železo a drahé kovy, mají i zručné klenotníky. Přivezli krásně zpracované gombíky a dovedně zhotovené šperky.“

„Jejich koně byli sice zvláštní, huňatí a malí, ale zdraví,“ přidal se jiný.

„Nemůžeme soudit podle poselstva. Vždyť šperky mohli mít od kupců, kterým prodali kožešiny ulovených zvířat. Nebo jim je udělali zajatci z jiných zemí. Co myslíš ty, filosofe?“

„Doufám, že je to vyspělá země, a dvě věci vím určitě. Zcela jistě je to země dosti bohatá – to ukázalo jejich poselstvo jasně.“

„A druhá?“ ptali se dychtivě.

„Že tam užijeme hodně komárů a žabího skřeho-

tání,“ odpověděl, „přilož trochu vlhkého rákosí, ať nás chrání dým.“

Po mnoha dnech, když se chystali k večernímu zastavení, blížila se k nim skupina mužů. Každé setkání mohlo být na cestách nebezpečné, postavili se proto v půlkruhu za oba bratry a čekali. Příchozí se jim však hluboce uklonili a srdečně je vítali. Byli to Moravané, které kníže Rastislav vyslal, aby hosty provázeli po jeho území. Přinesli čerstvé pokrmy, máslo a med, měkký i tvrdý sýr, vyuzené maso, chléb z hrubé a placky z jemné bílé mouky. Od toho dne cesta již veseleji probíhala, zvláště když si dobře odpočinuli ve velké osadě dnes zvané Mikulčice. Poprvé tam viděli moravské ženy s očima modrýma

jako pomněnky či šedýma jako nebe při letním úsvitu, s vlasy spletenými v cop plavý jako obilný snop. A děti! Zvědavá a stydlivá děcka, nebojácní chlapi. S úsměvem žehnal jim Konstantin a jeho oči zářily radostí. Starci obklopili Metoda a měli radost, že mu rozumí. I když mluvil poněkud jiným nářečím, byl to jejich slovanský jazyk. Nepobyli tu dlouho a vydali se dál na Veligrad, kde je očekával kníže Rastislav.

Cestou hovořili spolu bratři častěji řecky, aby si vyměnili své dojmy. Mikulčice se svými valy, prostornými domy a několika kostely udělaly na ně velký dojem. Tak si nepředstavovali ani hlavní sídlo knížete Rastislava. Jaký asi bude Veligrad?

„Možná, že menší,“ řekl věcně Metoděj.

Když ušli přes polovinu zbývajících cesty, rozhodli se pro odpočinek. K večeru se utábořili. Od ohně viděli tři kopce. Nebyly příliš vysoké, ale v rovině, kterou se ubírali, působily mohutným dojmem. Na jednom z nich zaplanul vysoký oheň. Možná i k jejich uvítání. Konstantin se na ně pozorně zahleděl. Všiml si, že na druhém, který nebyl zalesněn, je na vrcholku zřejmá skupina mohutných stromů.

„Moravané jsou jistě křesťany, ale mnohé z dob pohanských bude jim stále ještě vlastní.“

„Proč myslíš?“

„Přemyslím o těch kopcích. V misce nížiny jsou to jasné opěrné body, ke kterým jsou zde lidé poutáni. Díváš-li se k těm dvěma vpravo, máš dojem, že vidíš dvě krásná ženská ňadra ležící matky země. Citlivá duše nemůže nepodlehnout tomu dojmů. A ňadra země živitelky byla a věř, že dodnes jsou, místem pro ně posvátným. I vatra na jednom a věkovité stromy na druhém k tomu patří.“

„Vím, že staré pohanské zvyky se drží jako plevel i u jiných národů. My však musíme uhasit takové ohně dřív, než zažehnou požár, a vykácet ty stromy, než udusí dobré semeno Božího slova,“ mluvil Metod rozhorleně.

„Ne tak, bratře. Je mnoho ušlechtilého v představách pohanů. Často jako by kroužili kolem světla evangelia a hledali, co nám bylo zjeveno. Mnohé dokonce i poznají, ale nemohou to zasadit do celistvého obrazu. My neseme jim plné pochopení a nemůžeme k nim přijít, rozbít, co milují a co ctíli jejich otcové, a nadělat z nich hlupáky. Musíme povznést jejich myšlení, pokřtít jejich ohně, požehnat jejich stromům a na místech, kde se klaněli neznámým bohům, s nimi vystavět kostely, kde budou uctívat Boha, kterého poznají. Boha lidského, Boha štědrého. Nemůžeme jim vzít jejich zemi, ale ukázat jim, že ji mají od Boha a že je nese a živí a že je vezme do své náruče, až zemřou, protože ji takovou – mateřskou – stvořil.“

„Máš pravdu, jako vždy. Vždyť ani my neznáme Boha dost, máme první velké dary Ducha svatého, ale přesto v mnohém vidíme jen jako v zrcadle a v záhadách, jak říká apoštol Pavel.“

„Důležité je, Metode, že víme dost, abychom byli skutečně lidmi, abychom uměli milovat.“

„Co je to umět milovat a kdo to umí?“

„Nikdo neumí dost milovat,“ Konstantin zakašlal, „ale umět to, znamená vydávat se...“ znovu ho přepadl záchvat kašle, „... pro druhé, úplně,“ dokončil udýchaně.

„Nemluv již, rozumím,“ řekl Metod a díval se na něho se starostí v očích.

Druhého dne je před branou Veligradu očekával kníže Rastislav s nejpřednějšími muži Moravy.

Bylo to skvělé uvítání chlebem a solí, jak Slované vítají hosty. Sám kníže vyšel jim vstříc a podal jim je. Lidé s podivem, ba i s bázní hleděli na majestátní postavu biskupa, na jeho tvář orámovanou bílým vousem, na patriarší kříž na jeho prsou. S ostychem ještě větším vzhlíželi k vysokému mnichu s poutnickou holí, který mu stál po boku. Vyhublá tvář s černým vousem, vysoké čelo zpola zakryté černou kápí roucha a černé oči, které jako by ani neměly zorničky, mnoho dětí rázem přimkly k sukním matek. Ale laskavý úsměv rtů a tichá slova plná něhy zas je k němu vábily, a když se našel první klučík, který k němu přišel a Konstantin vložil ruku jak dechnutí lehkou na

jeho hlavu, hned byl kolem něho celý houf dětí a brzo se ozval smích, protože je škádlil tak vesele a vtípně.

U knížecího stolu se pak bratři seznámili s předními muži, mezi nimiž nechyběl Rastislavův synovec, nitranský Svatopluk. Když si odpočinuli, odebrali se všichni do chrámu. Skláněl se už den. Jak úžasné bylo slyšet mši svatou v rodném jazyce, jak úžasně působilo kázání Metodějovo! Po chvílce ticha dali se lidé do křiku:

„Krléš, krléš.“

„Co to křičí? Zní to, jako by se bouřili,“ obrátil se Metoděj k bratrovi. Ten se usmál:

„Mají málo, co by mohli volat a říkají zkomolené latinské Kyrie eleison.“

„Vypadá to spíš jako bojový pokřik před útokem,“ dodal Metod a obrátil se k věřícím:

„Bratři, netřeba již půjčovat si slova cizí. Od teď budeme k Pánu volat svým jazykem, Gospodí pomiluj, Kriste pomiluj.“

Zaznělo to z mnoha úst a neslo se to jako chorál.

Metoda cosi zarazilo:

„Všiml sis, že Svatopluk nevěšel s námi do kostela?“

„Všiml a jediným vysvětlením může být, že není pokřtěn.“

„Těžko uvěřit, vždyť je Rastislavovým synovcem a ten je už dávno křesťanem.“

Ale bylo to tak. Dali se s ním do řeči. Stáli u ohně rozdělaného mimo hrad.

„K čemu je dobré zpívat dlouhé hymny a denně se modlit? Stačím si sám. Věřím ve svou sílu a musím jednat.“

„Mýlíš se a nedomýšlíš,“ řekl na to Konstantin. „Z čí vůle jsi se narodil? Snad ze své?“

„Z vůle mého otce.“

„A z čí vůle se narodil on? Všichni se rodíme z vůle jediného otce, který všechno stvořil, z vůle Boží.“

„Dobře, teď mi však stačí moje vůle.“

„Je to silná vůle,“ odpověděl filosof, „jasná a palčivá jako ten oheň před námi. Brzo však z něho zbyde jen popel. Pojď, něco ti ukážu.“ Odvedl Svatopluka stranou, ukázal mu nebe a řekl:

„Oč jasnější a stálejší jsou světla hvězd než světlo toho ohně, o to větší je vůle Boha, který je rozmístil, oproti tvé vůli. Neprijmeš-li vůli Boží, zhasneš jako plamínek a nezbyde po tobě nic.“

Mluvili dlouho a Svatopluk uznal, že Konstantin má pravdu.

„Pojď tedy k nejbližší vodě a pokřti mě!“

„Mohl bych to udělat, ale neudělám. Tvá rozhodnost nemá kořen. Musíš se více o Bohu dozvědět, musíš se lépe rozmyslet, protože při křtu vyslovíš pro celý život velké sliby a uzavřeš smlouvu s Bohem. To nejsou hračky ani něco chvilkového. Chceš-li, dáme ti s sebou dobrého kněze a učitele, aby tě připravil. Až budeš připraven, pokřtí tě.“

„Buď po tvém, rád se poučím, vše znovu promyslím, abych nakonec nepadl do nějaké léčky. Ale pokřtít mě přijde biskup sám.“

Počátkem příštího postu přišel na Velehrad posel z Nitry, aby vyřídil, že kníže Svatopluk je přichystán ke křtu. Žádá, aby Metoděj přišel a pokřtil ho.

„Vyříd' svému pánu, že církev od počátku nejraději křtí o Velikonocích. Přišel bych, ale jsou to první Velikonoce, které budeme na Moravě slavít, a musím je slavít zde. Ať přijde on a já ho pokřtím.“

V Noci vzkříšení pokřtil Metoděj nitranského knížete. Když se Svatopluk vrátil domů, vstoupilo křesťanství do vladařského sídla Nitranska, kde již dávno zapouštělo kořeny v řadě míst.

Svatodušní svátky toho roku přinesly jiný plod práce misionářů. Byl dokončen překlad míst, která nejsou součástí evangeliáře a všechna čtyři Evangelia byla vcelku převedena do slovanštiny. O svátcích měly být knihy přineseny k počtě Boží do chrámu.

„Je nutno důstojně to oznámit celému shromáždění,“ řekl Metoděj. „Já budu kázat o Duchu svatém a jistě připomenu dar jazyků, kterými o letnicích všem, kdo byli přítomni, apoštolové v jejich jazycích mluvili o velkých Božích skutcích. Překlad Evangelia uveď ty.“

Konstantin šel, aby se připravil. Vzal do ruky rákos a zahleděl se na tři kopce, které určují polohu Velehradu, jako by řekl: „Ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého.“

„Přijď Duchu svatý,“ modlil se Konstantin, „a naplň mne ohněm své lásky, abych dobře konal a vyslovil přesně, co naplňuje mé srdce, protože přetéká chválou.“

Jako když vychází slunce a nejprve ozlatí vrcholy a dává svému světlu stékat, až zaplní vše, tak napsal píseň, která měla Moravanům a po nich všem Slovanům otevřít evangelní radostnou zvěst. Jako by od Boha poslaný anděl diktoval, tak filosof napsal až dodnes slavený Proglas:

„Slyšte, Slované, toto:
Dar ten je od Boha daný
dar duším, nikdy se nekazící.
Slyšte to všichni slovanští lidé.

Slyšte Slovo, od Boha přišlo.
Slovo, jež živí lidské duše;
Slovo, jež sílí srdce i rozum;
Slovo, jež vede k poznání Boha.

Jako nahé jsou národy bez knih,
nemohou obstát beze zbraně
v zápase s protivníkem našich duší,
a jsou jak na kořist uchystané.

Nuže, národové, kteří chcete mu čelit,
otevřete dokořán dveře rozumu
a přijměte zbraň tvrdou,
kterou kovají knihy Páně.

Kristus, nejvyšší Moudrost, v nich mluví
a daleko zahání Ďábla.
Kdo přijmou ty knihy, nebudou padat,
stát budou pevně a do života vejdou.

Stanou u Božího trůnu, v ustavičné radosti
zpívat budou s anděly ze svatých knih
Bohu milostivému, k lidem milosrdnému.

Jemu náleží všeliká sláva, čest a chvála
na věky věkův od všeho tvorstva. Amen.“

ruhá zima, kterou bratři ze Soluně trávil na Moravě, se dlouho táhla. Země ještě v březnu nezměkla a místy se udržel sníh. Na Veligrad přišel spěšný posel a zvěstoval knížeti nedobré zprávy. Nedaleko hranice na území, které patřilo sousedům, objevili zvědové stopy jednoho většího a tří menších táborů. Našli také mnoho šlápot, které se rozbíhaly různými směry. Nikoho však nepotkali ani neviděli.

„Takové noční stopy nevěstí nic dobrého,“ řekl Rastislav u oběda.

„Je třeba rozestavit hlídky a podél hranic vyslat zvědy,“ ihned poznamenal biskup, bývalý strateg. „I zde bude dobré posílit obranu a cenné věci přenést z osad do hradu.“

„To nejcennější bych raději odnesl na skryté místo mimo Veligrad.“

„Myslíš ostatky sv. Klimenta?“ zeptal se biskup bratra.

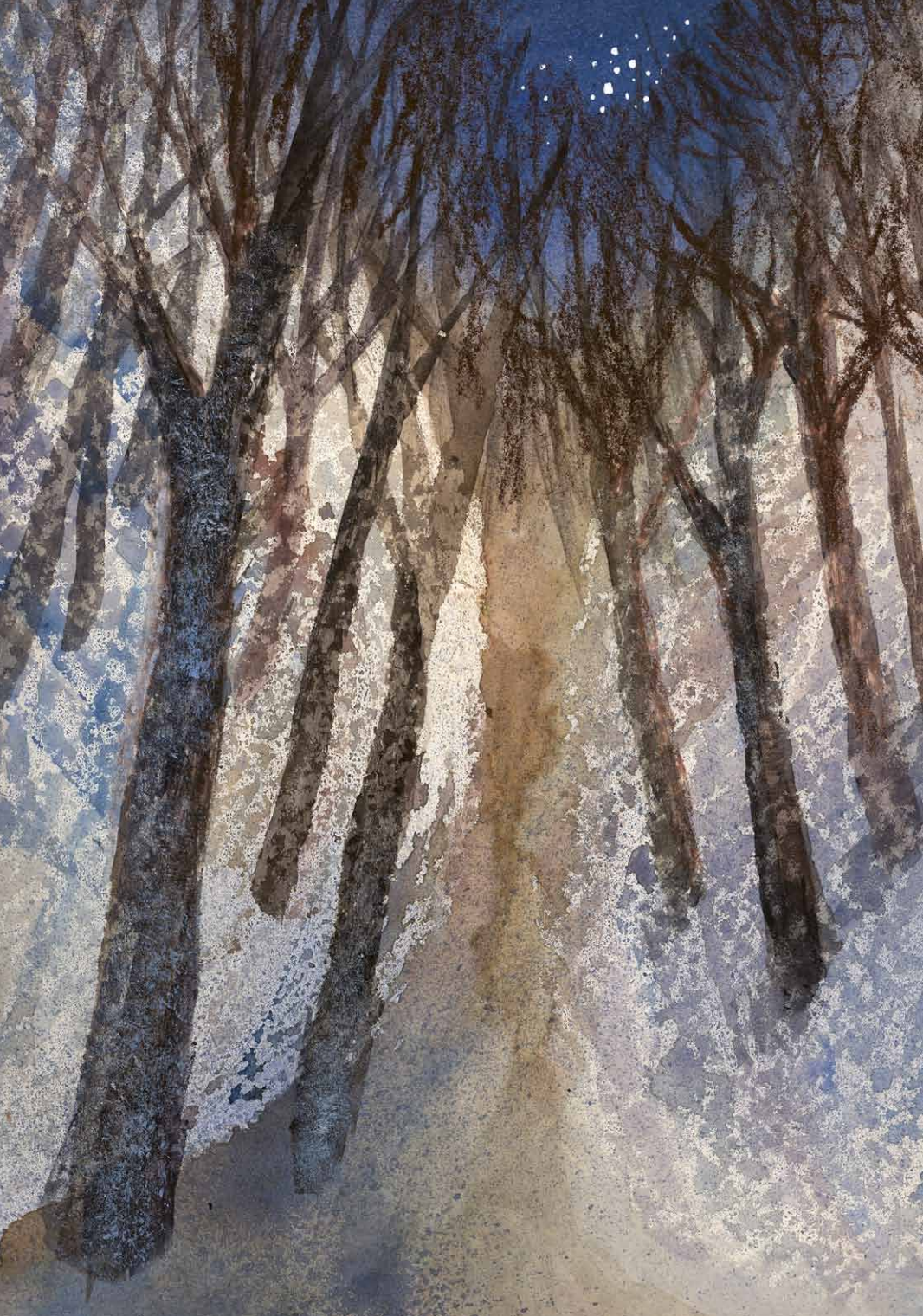
„Ano, ale nechci je zahrabat do země a čekat na bezpečnější doby. Navíc potřebuji klid pro své žáky.“

„Znám jedno místo, kam bychom se mohli uchýlit, ty filosofe, i celá škola. Tam bychom vystavěli malý kostel ke cti sv. Klimenta a několik chýší pro nás,“ řekl jeden z žáků, který byl přítomen.

„Jak daleko je to místo a jak vypadá?“ zeptal se biskup.

„Je vzdáleno den cesty a rychlý posel přijde během půl dne. Mám na mysli kopec, který stojí samostatně a není žádným hřebenem spojen s jiným. Kolem je několik jiných kopců, které tam stojí jako věnec stráží. Průzory mezi nimi je z našeho kopce vidět dosti daleko, ale z roviny není náš kopec vidět vůbec. Ani z cesty, která jde nedaleko, vůbec ho nikdo nespatří. Je to tajemné místo.“

„Hned zítra tam bratra doprovodíš,“ nařídil biskup.

Druhého dne se vydali na cestu. Cestou řekl žák:

„Otče, poslal jsem již večer dva muže, aby šli napřed, a přikázal jim, aby na vrcholu kopce zažehli oheň a udržovali ho tak, aby plamen byl jeden a půl lokte vysoký. Povedu tě kol dokola a budu ti ukazovat, kterým směrem ho máš hledat.“

Konstantin souhlasil a obcházeli kopec kruhem, ale oheň odnikud neviděli, ani v noci. Žák potom vedl Konstantina do úvozu, který brzo skončil, a dál stezkami, které si vyšlapala zvěř. Člověk tu sotva kdy šel. Cesta se stávala stále strmější a Konstantin musel vícekrát odpočívat. Stále vyhlížel, kdy už zahlédne oheň, ale nikde nic.

„Tví muži, synu, určitě spokojeně spí a hřejí si nohy u hromádky popela,“ řekl, když zase musel sbírat dech.

„Už jsme docela blízko – je to tajemně skryté místo.“ Podal svému učiteli ruku, aby mu pomohl zdolat náhle ostré stoupání, a ucítili kouř. Po pár krocích se dostali k okrouhlé rovince, kde hořel na dva lokty vysoký plamen ze silných větví složených do hranice.

„Utlumte oheň, ať mistr vidí nebe,“ poručil žák. Muži odběhli a vrátili se s vodou. Namočenými haluzemi potlačili hranici, a když polehly pla-

meny a zbyl jen řěavý popel, spatřil Konstantin oblohu. V kruhu nad jeho hlavou stála jasně zářící souhvězdí.

„Kdybych necítil teplo ohně a chlad vánku, myslel bych, že sním. To nebe vysoké je náhle tak blízko. Leží jak ochranná přilba, ač je to koruna.“ Poklekl a děkoval, děkoval a prosil, prosil a žehnal. Všichni, kdo byli s ním, byli uchvázeni jeho modlitbou, která jak po stupních veršů, které tvořil, stoupala k Bohu. Vstal a řekl:

„Ano, to je místo hodné pro svatyni Klimentovu a dobré pro školu, neboť soustředí mysl k jedinému – k Bohu.“

Tam tedy připravili místo, vystavěli malou kapli a přenesli ostatky sv. Klimenta. Přišli i moravští žáci Konstantinovi a kněží učitelé, které si přivedl ze Soluně. Byli to Gorazd, ze všech nejnadanější. Pak

rodní bratři Kliment a Naum, kterému pro jeho odvahu přezdívali Chrabr, Angelár a Sáva. Těm pěti spolu s Konstantinem a Metodem se začalo říkat Sedmipočetníci. Žili zde pak klášterním životem i v době míru, protože tu byl klid a ticho, které doprovázeli zpěvem žalmů. Zde pracovali na překladech a psali opisy knih. Také Konstantin tu rád pobýval, neboť se mu zde lépe dýchalo než v nížině Velehradu.

Zatímco se Konstantin mohl radovat ze své práce, narážel Metoděj na spoustu překážek. Všechny měly týž kořen. Morava neměla občanský zákoník. Vyhledal proto Rastislava a hovořil s ním o tom.

„Myslel jsem, že s vytvořením takového zákona počítáte. Vždyť i o ten jsem žádal císaře ve svém poselství.“

„Nebylo to vysloveno dost jasně, ale je-li to tak, připravíme zákon, podle kterého budou všichni lidé souzeni, dopustí-li se provinění, a kterým se budou řešit vzniklé spory.“

Při následném setkání s Konstantinem oznámil mu Metod další úkol, který jim připadl.

„Právnický zkušený s řešením sporů jsi ty, Metode. To bude tvá práce, já se soustředím na školu.“

„I při tom potřebuji tvou pomoc a radu. Mohl bych vzít zákon byzantský a přeložit ho. Ale nemůžu nepřihlédnout ke zvyklostem, které tu po generace platí.“

„K tomu mě nepotřebuješ.“

„K tomu ne a u překladu postačí, když ho přehlédneš. Je tu však ještě něco jiného. Nezapomeň, že se pohybujeme v oblasti, která je navázána na oblasti západní, na Řím, a podléhá papeži. Zdejší zákony musí k tomu přihlédnout. Nejsi právník, ale z jiných spisů znáš mnohé z římských zákonů a hlavně víš, jak o zákonech uvažují.“

„Rozumím, musíme připravit zákoník, který bude odlišný od byzantského i římského, ale bude ho možno uhájit přede všemi vladaři jiných zemí.“

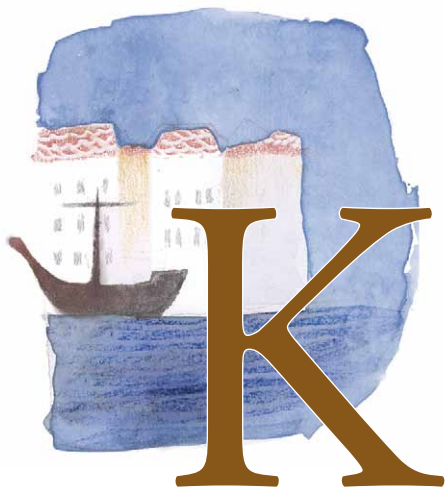
„Ano, naší snahou musí být zákon, který z Moravy udělá samostatnou říši.“

Metoděj, který pak práci vedl, vyšel z řeckého zákona, který překládal, ale doplňovali ho na mnoha místech. Tak za nedlouhý čas vznikl právní spis, který Metoděj nazval *Zakon sudnyj ljudem*. Předložil ho knížeti k úvaze. Vážil si Rastislava jako dobrého vladaře a spravedlivého soudce. Ten zákony pečlivě přezkoumal, v drobnostech navrhl úpravy, a když je s oběma bratry dohodl, zákoník vyhlásil.

Rozvoj školy a pokroky žáků přinášely Konstantinovi radost a po čtyřech letech byli první z nich připraveni k přijetí kněžství. Bratři se radili, kde a kým mají být vysvěceni.

„Musíme postupovat podle církevního práva. Svěcení nesmí být zpochybněno, protože by nastal zmatek. Nikdo by nevěděl, kdo je knězem právem a kdo neprávem, kdo smí a kdo nesmí sloužit mši,“ tak mluvil Metoděj. Konstantin, protože tušil, že latinští kněží nebudou chtít jeho žáky přijmout, navrhl, aby šli do Cařihradu a svěcení projednali s arcibiskupem akvilejským, do jehož pravomoci spadala i oblast Velké Moravy. Bylo to dobré řešení.

onstantin v čele skupiny kleriků a s doprovodem vydával se na cestu se smíšenými pocity. Měl radost, že k cestě za takovým cílem došlo, ale obával se její délky. Těšil se na setkání s mnoha přáteli v Cařihradě, ale měl starost z možných nebezpečí na cestě. Zprávy o neklidu tu a tam ho přiměly, že směřoval do Benátek, odkud chtěl dál jet lodí. V polovině cesty jim poskytl pohostinství na svém hradu v Mosaburgu kníže Kocel, který vládl v Panonii. Byl to syn knížete Pribiny, který kdysi vládl v Nitře, byl křesťanem, ale o soluňských bratřích zatím jen slyšel. Na jeho území nebylo slovanských kněží a situace tam byla právě taková jako na Moravě před jejich příchodem. Když mu Konstantin ukázal slovanské knihy, podívoval se jim a zakrátko

si je zamiloval. Sblížil se s Konstantinem tak, že se snažil oddálit jeho odchod co nejvíce. Představil mu také řadu nadaných mladých chlapců i starších mužů a prosil, aby je učil a připravil ke kněžství. Byl to bystrý muž a pochopil, jaký význam pro něho bude mít, když získá své kněze a země dostane zákony podobné moravským. Neustále totiž narážel na církevní pravomoci cizích biskupů, za nimiž jako ocas za liškou se vlekli válečníci. Kocel stal se zakrátko velkým a cenným spojencem Konstantinovým a Metodějovým, kterému při odjezdu hostí vzkazoval, jak rád by ho poznal a zval ho k sobě. Po poradě s předními muži své země vyslal do Říma posly s žádostí, aby Metoděj převzal biskupský stolec v Panonii.

V Benátkách se Konstantin dozvěděl hrozivé zprávy. V Cařihradě se zmocnil trůnu Basil Makedonský. Císaře Michala III. dal zavraždit a sám stál v čele krvavých činů proti jeho stoupcům. Učeného Fotia sice nechal žít, ale smetl ho s trůnu patriarchy a polouvěznil v nějakém klášteře. Mnozí přátelé Konstantinovi a Metodějovi byli buď mrtví nebo se zachránili útekem. Za těch okolností nemělo smysl a nebylo ani radno vydat se dál. Konstantin oplakával své přátele. Myslel na Michala, který ho s bratrem

vyslal na Moravu. Věděl, jak žil na nemravném dvoře, jak propadal svým vášním a kolik zla způsobil svým opilstvím. Modlil se o život svého učitele Fotia a za všechny pronásledované. Věděl, kdo je Makedonec Basil.

Na usmíření prvního, rozhodl se za mrtvého císaře sloužit slavnou zádušní mší ve slovanském jazyce, aby na oltáři ležely posvátné knihy, které mohly vzniknout jen díky císařovu rozhodnutí o misii na

Moravu, protože to byl určitě čin dobrý. Slovan-
sky čtená, veřejně konaná liturgie velice popudila
vzdělané Benátčany a pověst o neslýchaném počínu
se rychle rozšířila. Jako na povel sjeli se biskupové
a učení teologové a žádali, aby se Konstantin obhá-
jil, ale hlavně se slavnostně zřekl takového slavení
mše svaté. Vrhli se na něho, když přišel do jejich
shromáždění jako psi na žebráka, který klopytl. Jak
vosy na něho doráželi, jako by jim rušil hnízdo. Jeden
přes druhého mluvili a všechno možné mu vytýkali.
Každý vykřikoval své, jen jedno se opakovalo:

„Jsou jen tři jazyky, kterými je dovoleno číst
mši svatou, protože jen třemi jazyky napsal Pilát ná-
pis na Kristově kříži, latinsky, řecky a hebrejsky.“

„Ty jsi však užil jazyka Slovanů, a aby to vůbec
šlo, vynášel jsi jim písmo, což nikdo nesmí.“

„Takovou pošetilost uděláš ty, o kterém se mluví
jako o filosofu!“

„Jsi blázen, a kdyby jen to, jsi drzý a pyšný a pro-
tivíš se nám víc, než kdejaký pohan.“

Tu vřavu poslouchal Konstantin dlouho, jako by
ani neposlouchal. Když se pak trochu uklidnili, po-
zvedl ruku, aby mohl promluvit.

„Ztište se, ztište, otcové a bratři, ať dobře slyší-
me, co řekne.“

„Nic jiného než koktavou omluvu říci nemůže!“

„Nechme ho mluvit, ať pak rozhodneme o pokání, které mu uložíme!“ Nakonec nechali Konstantina promluvit.

„Poslouchejte vskutku dobře, protože nebudu mluvit sám a nebudu se hájit. Pokusím se vám vyloužit, proč je bohoslužba v jazyce lidu tak potřebná a velmi Bohu milá.“

„Aj, aj, toť pěkně drzý začátek,“ vykřikl kdosi, ale Konstantin pokračoval:

„Slovanský jazyk nepřibyl jako nezvaný čtvrtý k vašim třem. Vždyť svým jazykem Boha chválí Arméni a Syřané, Arabové a v Egyptě Koptové, Chazaři, Gruzínci a na západě Gótové. Je věru dobré, aby to tak bylo, protože stojí v Písmu: ‚Ať tě velebí všechny národy, ať tě chválí kdekterý národ.‘ Konečně při svém odchodu do nebes dal Kristus příkaz: ‚Jděte ke všem národům a křtěte je ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého.‘ Když pak Bůh vylil na apoštoly svého svatého Ducha, hned všichni ze všech národů slyšeli, jak v jejich jazyku zvěstují veliké věci Boží.

Zvažte tedy, zda se protivím Božímu příkazu já, když učím Slované jejich jazykem, nebo spíše vy, pilátníci, kteří věříte, že o jazycích rozhoduje Pilát a ne Bůh, a chcete kdekoho umlčet a ponechat

v temnotě. Je-li tu nějaký bludař, pak jen ten, který jako trojjazyčník chce Bohu odepřít, aby ho chválilo celé jeho stvoření. Myslím však, že tu již žádného není a necháte mne jít v pokoji.“

Shromáždění zůstalo němé a stáli tam jako okřiknutí slovem Božím. Konstantin chvíli čekal, pak se zvedl a se skloněnou hlavou prošel mezi nimi ven.

Večer řekl svým:

„Připravte mi ještě jednu svíci pro dnešní noc. Musím přemýšlet o mnoha spletených věcech. Nikdo ať mě neruší. Pomodlete se za mne.“ Ale vyrušili ho

a řekli, že přišel nějaký mladý mnich z doprovodu jednoho z biskupů a naléhavě žádá, aby s ním mohl promluvit.

„Mladý, cizí mnich? Pusťte ho.“

Mládenec vstoupil a ihned poklekl.

„Vstaň a pověz, co chceš.“

„Viděl jsem tě, otče, na shromáždění biskupů.

Šla z tebe taková síla!“

„Nebyla ze mne, byla ze slov Evangelia.“

„Jmenuji se Izák, velice toužím stát se svatým, ponech mě mezi svými žáky. Hledám stále mistra, který by mne vedl.“

„Máme všichni jen jediného skutečného mistra, Krista, našeho Pána.“

„Smím zůstat s vámi?“

„Chceš-li, zůstaň. Budeš se však muset naučit jazyku Slovanů.“

„Rád, můj pane,“ řekl radostně, ale stále neodcházel. „Smím se ještě na něco zeptat?“

„Ptej se.“

„Zvítězil jsi v debatě tak slavně. Proč jsi tedy odcházel se skloněnou hlavou?“

„Leda do plamenů pekla lze dojít se vztyčenou hlavou vítěze. A pak – tu debatu jsem prohrál.“

„Prohrál?“

„Jistě, neodešel jsem v míru. Museli mlčet, protože je nic nenapadlo, ale jejich nechuť ke slovanské řeči trvá.“

Té noci zvažoval Konstantin, co všechno se stalo, a z toho, co ve dne vyslechl, skládal si ucelený obraz. Změny v Byzantské říši vyhrotí spor mezi východní a západní církví, který skončí rozkolem církve. Tlak západních králů směrem na východ je zřejmý. Nechtějí se vzdát svých nároků na slovanské oblasti. Dotknou-li se Byzantská a Římská oblast, bude to ostrá a ozbrojená hranice. Byzanc se dostane do kleštů mezi odmítnutým Římem a nájezdy pohanských kočovníků z hloubi východu. Celá Evropa je ohrožena a s ní i křesťanství! Jak teď jednat? Co udělat? Dlouho se modlil, až dohořela svíce a zahalil ho černočerný plášť noci. V tu chvíli mu svítla myšlenka i naděje. Vstal, rozžehl svíčku a napsal stručný vzkaz bratrovi na Moravu:

„Jen samostatné křesťanské království Slovanů může překlenout propast, která se rozevívá mezi Byzancí a Římem. Jen z křesťanské oblasti Slovanů lze vyslat misie, které zastaví vpád pohanství z východu. Vše, co máme a musíme udělat, je na budoucno dáno touto myšlenkou. Vidím dnes, že do budoucna

je ochrana celistvosti Evropy jako křesťanského kontinentu pravý smysl naší misie na Moravu.“

Pár dnů po odchodu poslů, kteří měli co nejrychleji doručit vzkaz na Moravu, dorazilo jiné poselstvo ke Konstantinovi. Bylo od římského papeže Mikuláše. Ten totiž se dozvěděl o činnosti soluňských bratří na Velehradě a byl zpraven i o tom, že mají ostatky jeho předchůdce sv. Klimenta. Od římských vzdělanců se poučil dále o tom, jak věhlasná je učenost filosofa. Přál si je poznat a zval je k sobě do Říma.

Učinil tak v době ještě klidné, ale události se hrnuly náhle jako lavina. Dříve, než dospělo jeho poselstvo do Benátek ke Konstantinovi, jako draví ptáci přilétali poslové uražených biskupů a žalovali na Konstantina, Metoda a celou Moravu. Osočovali

je z hereze a užívání jazyka, který není dovolen. Vládcové i biskupové na západní hranici Moravy zvedli válku proti Rastislavovi. Svatopluk ve sporu s Rastislavem dojednával s nimi jeho svržení.

Bylo třeba rychle se vydat do Říma. Další Konstantinův posel spěchal, aby Metodovi odevzdal pozvání a vyřídil, že Konstantin půjde již přímo do Říma a kde se k němu má Metod připojit. Žádal bratra, aby s sebou vzal i část ostatků sv. Klimenta a bohoslužebné knihy pro dobu vánoční, kdy budou v Římě.

Rastislav nerad propouštěl Metoda, protože bez něho byl na mnoho úkolů sám, ale Metod mu vysvětlil důležitost cesty. Je nutné získat podporu papeže. Je třeba definitivně vyřešit církevní správu Moravy a tím i samostatné postavení jeho říše. Kdy nastane situace tak příznivá, papež sám nás přátelsky zve.

Bratři se setkali v místě vzdáleném od Říma jen asi dva dny cesty. Neviděli se nějaký čas. Metod se zhrozil. Jeho bratr ještě více zhubnul a jeho postava se nakláněla dopředu. Nešel vzpřímeně a bylo vidět, že vysoká poutnická hůl v jeho ruce je oporou, bez níž se neobejde. Jen oči byly živé jako dřív, ale Metod si nebyl jist, zda září myšlenkou nebo planou vnitřní

horečnatostí. Konstantin nezastíral, že šátek, kterým si zakrývá a otírá ústa, je od krve. Metod o tom všem pomlčel. Po srdečně radostném pozdravení hned začali mluvit o všem, co se seběhlo. Vše totiž jako by se proti nim spiklo. Teprve zde, když čekal na Metodův příchod, dozvěděl se Konstantin, že papež Mikuláš náhle zemřel a rychlou volbou byl zvolen nový papež, který přijal jméno Hadrián II. Zde se mu současně dostalo zpráv, že nový papež dopřál sluchu žalobcům a je nespokojen s tím, co Konstantin a Metod dělají. Že jde o směsici výmyslů, polopravd a nepravd, nikterak nepoznal. Metodějovy zprávy o Moravě nebyly o nic lepší.

„Ještě se můžeme vrátit,“ řekl Metoděj.

„Jsme příliš daleko a cesta zpět povede územím nám ne přátelským.“ Chvíli mlčeli.

„Bože, ach, Bože, vždyť přece máme pravdu a chceme dobro pro druhé,“ bezradným hlasem řekl Metoděj.

„Ano, a proto musíme jít do Říma.“

„Vyšli jsme jako k návštěvě, přijdeme tam jako k soudu.“

„K tomu je nutno dobře se připravit.“

„Ty jsi vždy dost připraven.“

„Nevím, zda na všechno. Ale máš-li pravdu,

jsem připraven i teď. Napíše obhajobu slovanské liturgie hned, dřív než vstoupíme do Říma.“

„Máš zase pravdu. Možná se ani nedostaneme k papeži a bude dobře mít obhajobu napsanou. Snad ji alespoň přečte.“

Konstantin pracoval rychle a předložil bratrovi výklad, k němuž nebylo skoro co dodat. Jen pár slov poradil Metod pozměnit, něco zdůraznit, něco zjemnit.

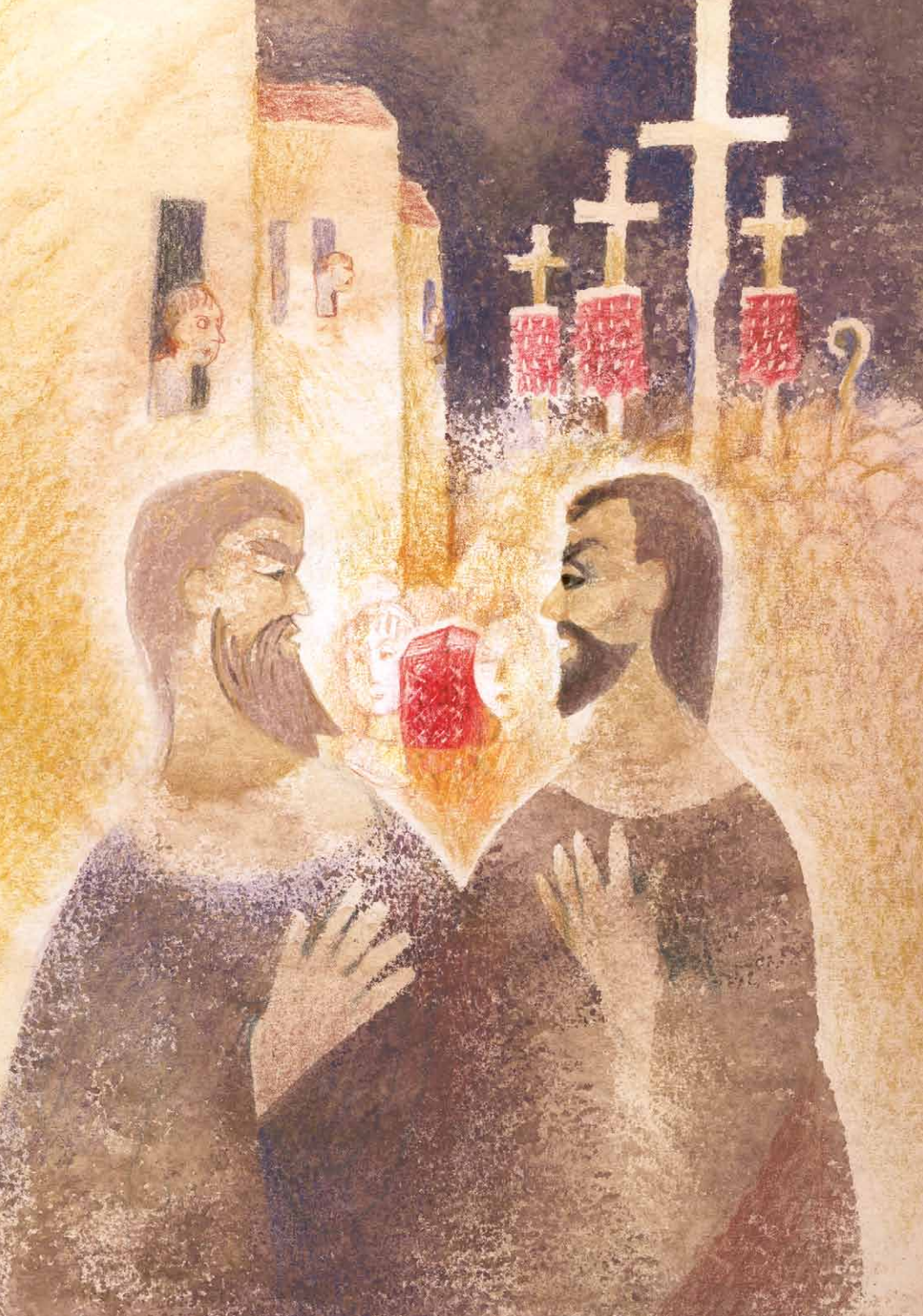
„Kéž bys to mohl přednést, vše je tak jasně pověděno a tak krásně. Nezní to ani jako obhajoba nás, ale jako obhajoba prvenství římského biskupa, nástupce Petrova mezi všemi biskupy. Zní to jako chvála jednoty všech, kdo věří v Krista.“

„Amen,“ suše dodal Konstantin.

Večer před odchodem byla jejich mysl pokleslá, ale srdce odhodlané. V mnohé drobnosti byli bezradní – kde svou návštěvu začít, u kterých dveří zaklepat, jak vstoupit do města...

„Nezapomeň, Metode, že nejedeme sami. Jde s námi sv. Kliment. Jde o slavný návrat čtvrtého v řadě papežů. My jsme jen jeho doprovod.“

„Vydejme se tedy již odtud jako průvod sv. Klimenta a po celou cestu zpívejme žalmy a písně k jeho chvále.“

„Ano, a nesme kříž vpředu průvodu a rozžaté svíce po stranách jeho svatých ostatků a za nimi at' jdou žáci a pálí kadidlo.“ Tak se seřadili, poručili se ochraně Klimentově a vyšli.

Ve vsích a všech místech, kudy procházeli, vybíhali lidé z domů a ptali se, co je to za průvod. Byli jim divní ti kněží a muži v nezvyklém oděvu, kteří s takovou úctou nesli rakev menší než pro právě narozené děcko. Když se dozvěděli, kdo to je, poklekali, vzdávali úctu svatým ostatkům a mnozí se přidali za průvod, aby je doprovodili do svatého města Říma. Zvěst o tom běžela jak vítr a dostihla Říma dřív, než se průvod přiblížil. Když se zpráva, že přicházejí Konstantin filosof a jeho bratr a nesou sv. Klimenta, donesla k papeži, ihned k veliké zlosti pomlouvačů nařídil, aby z Říma vyšlo v procesí množství biskupů, kněží a lidu Božího se světly a s kadidlem uvítat a doprovodit ty, kdo přinášejí tak vzácný poklad. Před branami Říma, o nichž bratři ještě nedávno nevěděli, jak jimi projít, setkaly se oba průvody a všichni se pozdravili jako bratři, kteří se dávno neviděli. Pak spolu utvořili jeden jediný průvod a vešli do města Říma. V ulicích jásaly jim vstříc zástupy lidí a zdravili milovaného papeže Klimenta,

jehož ostatky mizely jako v oblaku v kadidlové vůni z velkého množství stříbrných kadidelnic, kterými kývali jáhnové. Zvony všech chrámů radostně zněly od věže k věži. Tak došli až k papeži, který je s radostí uvítal, pohostil a poté spolu s nimi odnesl ostatky do kostela zasvěceného sv. Klimentovi, aby je tam sám uložil.

Krátce poté svolal papež všechny biskupy a v slavném shromáždění přijal Konstantina a celou Metodějovu družinu, aby vyslechl jejich obhajobu slovanské bohoslužby. Promluvil před ním filosof a všichni byli uneseni krásou i moudrostí jeho řeči. Papež vzal od nich slovanské knihy, požehnal je a posvětil. Položil je pak sám na oltář v chrámu Panny Marie u jesliček (dnes Santa Maria Maggiore), nedaleko kterého se nalézal řecký klášter sv. Praxedy, kde slovanští apoštolové bydleli. Z těch knih pak zpívali slovansky mši svatou. Papež také nařídil, aby dva biskupové, Formosus a Gauderich, vysvětili žáky, které bratři s sebou přivedli. V mnoha chrámech byla poté konána slovanská liturgie a slovanští kněze stále doprovázel biskup Arsenius, jeden ze sedmi římských kardinálů, a slavný papežský knihovník Anastasius, který obdivoval spisy Konstantinovy,

o nichž stále říkal, že je pro jejich básnickou krásu nelze přeložit z jednoho jazyka do druhého.

To vše bylo krásné, radostné a dobré, ale nejcennějším bylo, že papež dal vysvětit Metoděje na biskupa a jmenoval ho arcibiskupem-metropolitou moravským. Tím pod svou ochranu a za své přijal celé misijní dílo obou bratří. Rozhodl tak, že na celém území Rastislavově i v celém panonském knížectví Kocelově je Metoděj jediným a vrcholným správcem církve závislým jedině na římském papeži. Tím byly ukončeny všechny spory, odmítnuty všechny nároky bavorských biskupů. Názory trojjazyčníků byly prohlášeny za herezi. Bylo to úplné vítězství a Konstantin s Metodějem mohli se radovat z toho, že dosáhli cíle svého díla.

Jejich radost byla však záhy zkalena nesmírným smutkem. V sychravém, neobvykle nevlídném počasí, jaké už léta nepostihlo Řím, kde sníh je skoro neznámý a kde domy nejsou ani vybaveny krby, nachladil se Konstantin a těžce se roz-nemohl. Musel ulehnout a jednou ráno řekl:

„Zaradoval jsem se, neboť mi bylo zjeveno, že do domu Božího půjdeme.“

Mysleli, že se mu ulevilo a těší se, že příští neděli již půjde do kostela. Ale on řekl:

„Nebyl jsem a stal jsem se a jsem na věky.“ Tu poznali, že mluví o své smrti.

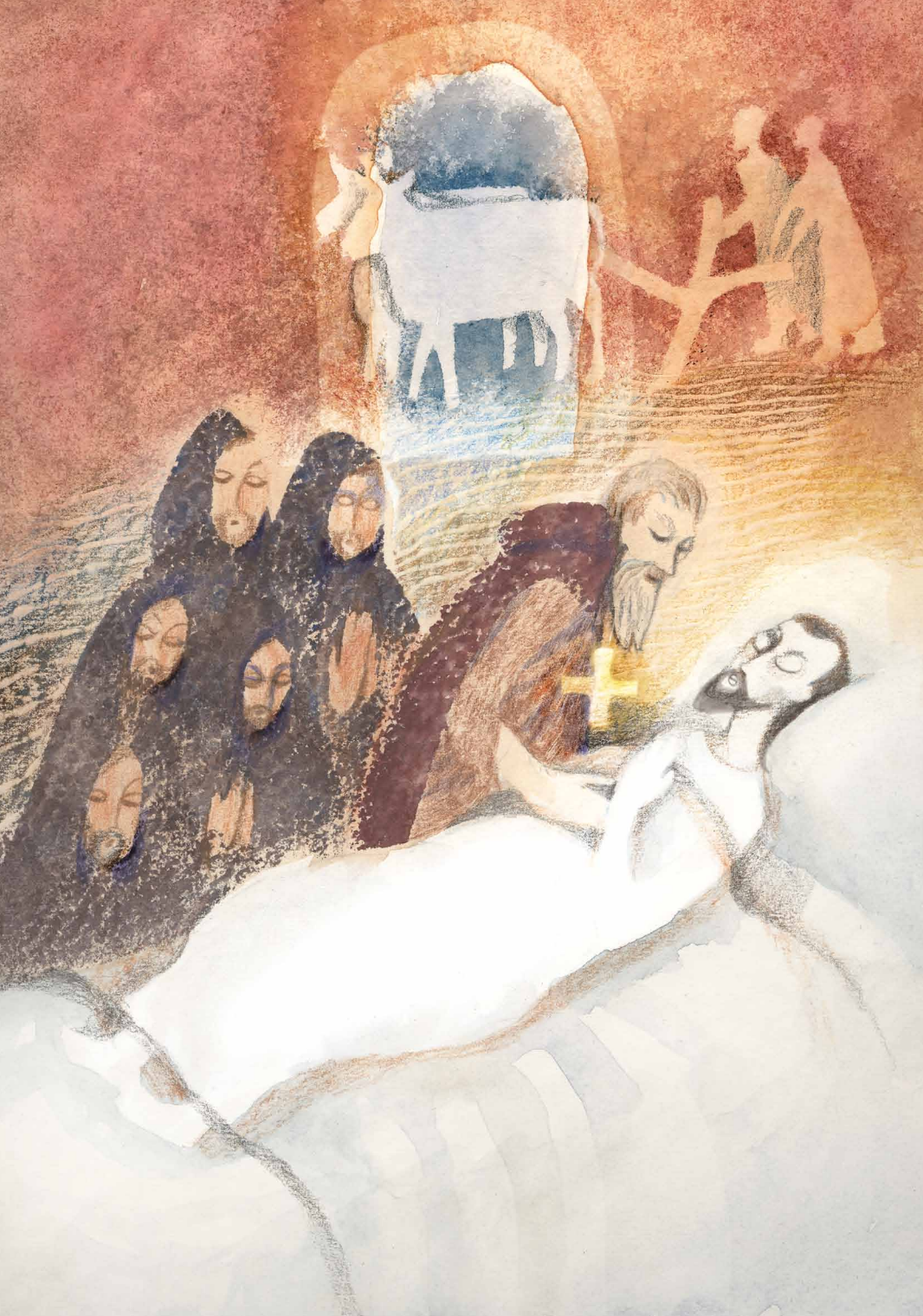
„Od této chvíle nejsem již sluhou ani císaře, ani kohokoli na zemi, ale jen samého Boha.“ Když se trochu zotavil, oblékl své řeholní roucho, odešel

k opatovi řeckého kláštera a požádal, aby ho mezi sebe přijali. Vyhověli mu rádi a on si zvolil řeholní jméno Cyril. Nepobyl v klášteře víc, než co trvá jeden půst, čtyřicet dnů, a povolal k sobě Metoda a slovanské novokněze, aby se s nimi rozžehnal. Krásnými slovy velebil Boha za vše, co mu v životě dal, moudrými slovy tišil bolest bratří a nakonec se takto obrátil k rodnému svému bratru, arcibiskupu Metodějovi:

„Jako dvojspřeží jsme spolu táhli jeden pluh a vyorali prvou brázdu. Vím, že toužíš po návratu do svého kláštera na hoře v Řecku, ale nesmíš opustit lid, který nám Bůh svěřil. Vrať se na Moravu, vyučuj a veď Moravany a pečuj o vinici, kterou jsme spolu z Boží vůle vysázeli a s Jeho pomocí pěstovali. Nebude to práce snadná a plodů z té vinice okusíš jen málo, ale to ti říkám, že budou mnohé a slavné.“

Metod jen mlčky pokýval hlavou. Naposled, opět bez slz, se bratři objali. Jeden osvícen budoucí září, druhý v truchlivém stínu bolesti. Krátce po rozbřesku příštího jitra Cyril-Konstantin zemřel. Bylo to 14. února roku 869.

Nejenom slovanská družina, ale celý Řím spolu s nimi truchlil. Ve všech kostelích se ozývaly modlitby a nechybělo těch, kdo se modlili i k Cyrilovi,

jehož svatost nikdo nezpochybňoval. Zatímco v tom všichni se shodovali, vznikl spor o to, kde má být Cyrilovo tělo pohřbeno. Metoděj žádal, aby směl bratrovo tělo odnést a podle přání jejich společné matky pohřbít v jeho domovském klášteře v Řecku. Moravané s tím souhlasili, ale tajně doufali, že cestou arcibiskupa přemluví, aby bratra pohřbil na Velehradě nebo na vrchu Klimentově, na Klimentku, jak začali říkat místu, kde byla Konstantinova škola. Když však to papež povolil, vystoupili Římané a křičeli, že vedl-li Bůh filosofa tak dlouhými cestami až k nim a právě zde povolal jeho vznešenou duši k sobě, jistě si přeje, aby zde bylo pohřbeno jeho tělo. Na tu vřavu papež řekl:

„Je-li tomu tak, pak pro jeho svatost a pro lásku, kterou k němu chovám, pohřbím ho sám do svého hrobu, aby odpočíval mezi papeži. Ale musíme se ještě zeptat jeho bratra arcibiskupa.“

Metoděj na to odpověděl:

„Nemohu-li ho vzít s sebou, pak prosím, aby byl pohřben v chrámu sv. Klimenta, se kterým sem přišel.“

To se všem zalíbilo a pochovali svatého muže vpravo od oltáře v tom kostele, hned vedle ostatků sv. Klimenta.

Metoděj vydal se na zpáteční cestu vybaven listem papeže Hadriána, který byl adresován třem knížatům moravským, Rastislavovi na Velehrad, Kocelovi do Mosaburgu a Svatoplukovi, kterému pro uklidnění sporů jeho strýc popustil vládu v části své říše, do Nitry. V listu bylo vyloženo, jak celé území slovanské misie vždy patřilo do pravomoci Říma, ke stolci Petrovu. Tím byla tato oblast vyňata z jakýchkoli nároků Byzance. Zároveň pak byla potvrzena platnost cyrilometodějské misie a celá oblast svěřena Metodějovi, a tím vyňata z jakýchkoli nároků bavorských a říšských. Prvý, kdo ten dopis četl, byl Kocel, u kterého se Metoděj zastavil cestou domů. Byl z toho plný radosti a přemlouval Metoděje,

aby za své sídlo zvolil město Mosaburg a žil zde spolu s ním.

„Nemohu to učinit z řady důvodů. Na počátku jsem byl vyslán na Moravu. Na Veligradě jsem založil celou svou práci. Na Moravě je škola Konstantina-Cyryla a tam vyrazil silný pramen jeho díla. Veligrad je místem mého sídla.“

„Dej pozor, abys brzy nelitoval své hrdé věrnosti. Jdeš na Moravu jako domů, ale svůj domov nepoznáš.“

„Máš jistě dobré zprávy. Pověz mi vše, co víš.“

„Svatopluk – to dávno víš – nemá rád svého strýce. Nyní už ho přímo nenávidí. Je stále ve styku s bavorskými biskupy a jedná v Nitře tak, že už je na Rastislavovi úplně nezávislý.“

„Nešťastný mladík. Touha po moci ho uštve. Sám sebe zničí a zem možná také.“

„Metode, otče arcibiskupe, zůstaň zde a jednej s oběma soky odtud, kde jsi v bezpečí.“

„Myslíš, že by Svatopluk...?“

„Tak daleko by nezašel, ale chránit tě nebude.“

„Knížetem je zatím Rastislav.“

„Jak dlouho?“

„Musím tam jít, není možné, aby pro osobní zájem ohrozili celou zem!“

„Je-li Svatopluk rozhodnut stát se vládcem celé Moravy, nic ho nezastaví.“

„A co bude dělat, když se postavím po bok Rastislavovi?“

„Přehlédne tě, protože nemáš vojáky a zbraně.“

V tu chvíli se vzbudilo v Metodějovi svaté rozhorlení. Na čele mu naběhla žíla:

„Pokud si myslíš, že jsem mnich, špatně mu radí ďábl, jsem biskup a jsem voják. Jako stratég jsem císaři neprohrál ani jedinou bitvu. Jako vojín Kristův teprve nepodlehnu. Zítra vyrazíme!“

„Nehněvej se, arcibiskupe, že se odvážím ti připomenout tvého svatého bratra Cyrila. Neužij jiné moci než slovo Boží.“

I pro muže velkého platí, že jitro bývá moudřejší večera. Metoděj uznal, že jisté nebezpečí je, a zvažoval, jak projít oblastí, kde hrozí válka. Možná už i skrytě probíhá. Co je lepší: Mám jet s velkou ochrannou

družinou, nebo skoro sám, abych ušel pozornosti? Rozhodl se pro druhé a jen se dvěma průvodci se vydal na další cestu. Šli kradmo, spíš po pěšinách než po cestách. Lidem se vyhýbali, aby se nerozneslo, že tudy procházejí. Byli tím pádem beze zpráv. Nedožvěděli se, jak se vyvinula situace na Moravě ani jakým dramatem skončila. Nad Rastislavem stahovala se mračna. Jedno se tvořilo na nitranském obzoru, druhé, snad ještě horší, vyvstávalo nad Bavorskem. Tam totiž s podporou Ludvíka Němce, opět zvedli biskupové boj o vliv nad Slovaný.

„Neuspěli jsme u papeže, uspějeme u císaře,“ řekl si vcelku bystře.

„Ale udělejme nejdříve Moravu vratkou,“ radili někteří.

„To nebude těžké, pomůžeme k moci Svatoplukovi a necháme tam své vojsko.“

„A co uděláme s Metodem?“

„Toho nám Svatopluk vydá. Až nebude Rastislava, nebude chtít mít silného biskupa. Nesnese, aby se musel dělit o moc.“

Tak se dohodli a začali vyjednávat se Svatoplukem. Mezitím pomalu, ale neustále očerňovali Metoda jako původce všeho zla před králem Ludvíkem Němcem.

Jednání Svatoplukovo neušlo pozornosti některých Moravanů a ti přišli znepokojení za Rastislavem.

„Kníže náš, tvůj synovec se chystá svrhnout tě z trůnu.“

„Na to nemá sílu.“

„Sám ne, ale má u sebe stále více ozbrojenců z ciziny.“

„Z ciziny? Odkud?“

„Od Ludvíka Němce, ale spíš z Bavorska.“

„Poradím se s arcibiskupem, až se vrátí.“

„Není čas ani na rady, ani na odklady. Svatopluk musí zmizet. Nedáš-li ho popravít ty, zabijeme ho sami.“

„Proč ho mám zabít?“

„Protože on chystá vraždu tvoji.“

„Pozvi ho, my už se postaráme o ostatní.“

Rastislav Svatopluka opravdu pozval. Nevalně se bavili u bohatého stolu a všichni hodně pili. Tak se i stalo, že někdo z Rastislavových mužů objal svého souseda a řekl:

„Dneska ti, kamaráde, zabijí pána.“

Ten si chvilku ještě hleděl svého opilého spolustolovníka, ale pak se vytratil a varoval Svatopluka. Ani nepohnul obočím a obrátil se k Rastislavovi:

„Hled', strýče, dobře jsme se najedli i dobře popili. Rád bych teď' ozkoušel sokola, kterého jsi mi daroval.“

„I jeď' a vrať se s dobrým úlovkem.“

Osedlali a Svatopluk se sokolem na předloktí v klidu vyjel z brány.

Pozdě se vzpamatovali moravští předáci. Hned za branou odhodil sokola, bodl ostruhami koně až do krve a tryskem pádil následován svými, kteří vyjeli s ním. Když dostihli bezpečí, hned kuli plány a vymysleli lest.

„Přivoláme si posilu dobře ozbrojených mužů z Bavorska, kteří na nás čekají nedaleko. Dobře se ukryjeme spolu s nimi. Já sám jen asi se dvěma, třemi průvodci budu se jakoby skrývat, ale tak, aby mě určitě našli. Bude-li Rastislav s nimi, zahvízdám

dvakrát. Vyrazíte a zmocníte se ho. Nebude-li s nimi, zahvzdnu jednou a vy nás budete zpovzdálí sledovat. Nezabijí mě na místě, určitě mě povedou k němu.“

Tak to i udělali. Hned druhý den je kníže Rastislav vyslídil.

„Co chystáš, Svatopluku, proč se přede mnou skrýváš?“

„Sokol mi spadl a pak se zalétl. Stále ho volám a nic. Takhle ...“ a dvakrát zapískl.

„Co přede mnou skrýváš?“ hrozivě řekl Rastislav.

„Hned to odkryji,“ zněla posměšná odpověď. Tu přirazili ze zálohy ozbrojenci a boj netrval dlouho. Průvodci Rastislava buď padli nebo byli rozehnáni. On sám spoután...

„Tvá vláda skončila. Mohl bych ukončit i tvůj život, strýče. Ale raději tě pošlu darem těm, kdo mi pomohli. Jistě se zaradují, pil jsi jim krev jen o trochu míň než mně. A ano, aby ses nemusel dívat na svou ubohost, zbavím tě zraku. Žhavým hrotem meče ti spálím oči.“

„To nečiň, kníže,“ řekl jeden ze Svatoplukových rádců, „nebylo by důstojné krále Ludvíka, abys mu poslal otroka zmrzačeného.“

„Zavažte mu tedy oči a jeďte!“

Jako spoutaného otroka vedli Rastislava mnoho dní do cizí země. Předvedli ho konečně před vladaře. Mnoho přítomných žádalo jeho smrt, ale Ludvík, když viděl Rastislava klečel jako ubohou trosku, se zeptal:

„Co s ním chtěl udělat náš milý Svatopluk?“

„Chtěl ho oslepit.“

„Ať je po jeho vůli.“

Slepého Rastislava odvedli neznámo kam a uzavřeli v některém z hradů či klášterů, kde zmizel, jako by nežil.

Metoděj a jeho dva průvodci měli již drahý kus cesty za sebou. Utábořili se, pojedli skrovně ze zásob ještě od Kocela, zhasili oheň, aby je nezahlavil, vzdali chválu za den a požádali o klidnou noc. Z prvního nejtvrďšího spánku je probudilo zaštěknutí psa. Zůstali ležet, protože by se na ně vrhl. Za malou chvíli – Bože, jak se jim zdála dlouhá – objevili se lovci s dalšími psy. Hrubý a pánovitý hlas jim nařídil vstát.

„Kdo jste?“

„Poutníci, jak vidíš. A kdo jste vy?“

„Lovci, jak vidíš,“ s úsměškem řekl jejich vůdce.

„Na rozdíl od tebe mluvím pravdu. Ty lžeš, poutník nechodí po stezkách zvěře ani nezháší oheň. Jste lupiči nebo zločinci na útěku.“

„Nevím, z čeho nás bezdůvodně osočuješ, když sám jednáš proti právu.“

„Cože?“

„Nemluvíš slovansky, jsi cizinec z Bavor, ale lovíš na moravské půdě.“

„Moravskou oblast spravujeme my, my a nikdo jiný. Ty nebuď drzý a pěkně vylez na světlo, abychom tě viděli.“

Metod přešel ze stínu na palouk osvětlený měsícem.

„Nejsi ty Metod, slovanský kněz, kterého všude hledají?“ podivil se cizinec.

„Ano, jsem arcibiskup moravský.“

„No, to je úlovek,“ pobaveně zvolal cizinec a tleskl dlaněmi.

„Bravo, Senta, bravo, za to si zasloužíš odměnu,“ sáhl do brašny a něco hodil psovi. Pak se obrátil ke svému:

„Tak tuhle kůži prodáme za víc než za kopu lišek pro každého.“

„Dost hádek,“ řekl Metoděj, „jděte svou cestou v pokoji a nás nechte jít dál.“

„Ne-ne. Tady rozkazují já a vy půjdete s námi.“

Dovedli je ke koním, nasedli, obklopili a dali se na cestu neznámo kam. Noc začínala světlát, ale udělala se mlha, při zemi hustá. Jeden z průvodců Metoděje toho využil. Skočil do křoví u cesty, svezl se po svahu a chtěl uniknout a podat zprávu, co se stalo. Marně. Brzy ho dohnala lovecká smečka, za kterou vyjel jeden z cizinců.

„Tak co?“ zeptal se ho vůdce.

„Je mrtvý.“

„Jdi ho zahrabat.“

„Není třeba, nic jsem mu neudělal, všechno udělali psi. Vypadá, jakoby ho přepadli vlci.“

„Vlci,“ pomyslně si Metoděj. „Přijmi, Bože, jeho duši.“

„Byl to nešťastný nápad,“ řekl pak bratru Izákovvi, „nějak se to rozuzlí, uvidíš. V každém případě zůstaň se mnou. Musíme udělat všechno, aby nás neoddělili.“

Za pár dnů předali je biskupovi v Pasově. Měl z toho jásavou radost.

„Konečně bude konec s tvými bludy i s tvým brouzdáním po Moravě.“

„Tu zemi spravuji z papežova rozhodnutí já.“

„Dobrý žert. To území patří pod mou správu, jediným skutečným vladařem jsem tu já!“

„Zde ano, ale tam nikoli, a i kdyby byly pochybnosti, kdo tam vládne, jako že žádné nejsou, pamatuj, že jediným skutečným vladařem je Bůh.“

„Ach, s tvým Bohem. Má dost na nebesích a ta jsou daleko, kněže.“

„Nejsou daleko, ale vysoko! Kristus je provždy s námi a dej pozor, abys rychle neklopýtl přes jeho Pravdu. Jednáš proti právu.“

„Odvedte ho a držte jako vězně.“

„Ponecháš mi mého služebníka?“

„Ani náhodou. Postačí ti naše obsluha. Ten půjde do některého z klášterů a už z něho nevyjde.“

„Mohl bych s vaší milostí chvilenuku mluvit o samotě?“ zeptal se Izák.

„Toho už odvedte a ty, co mi chceš říct?“

„Možná si na mne vzpomenete. Byl jsem, vaše milosti, před časem v doprovodu biskupa...“ a jmenoval toho, o němž věděl, že mezitím umřel, „na synodě v Benátkách.“

„Byl jsi mi povědomý, ale nepoznal jsem tě s tím nesmyslným vousem.“

„Můj biskup mi tehdy přikázal, abych se k nim přidal a posílal mu zprávy o všem, co dělají. Vetřel jsem se do přízně Konstantina a Metod si mne nechal po boku. Je to strašně obratný člověk, hbitý jako had. Mohl bych ho i tady dobře hlídat, jinak než vaši lidé. Chce-li, vaše milost, budu vám dobře sloužit.“

„Věrný služebníku! Až se občerstvíš, pošlu tě, abys mu sloužil. Budeš jako držený ve vazbě, ale jen naoko.“

Metod se stal skutečným vězněm a zacházeli s ním až surově. Dovedli ho do Řezna, kde se právě konal sněm. Narychlo svolali synodu biskupů, na které se rozhodli Metoděje obžalovat a soudit. Za místo zvolili Řezno proto, že k soudu chtěli přizvat krále, který se tam dostavil na sněm. Všichni, jakoby neznali rozhodnutí Hadriánovo, začali teď žalovat před králem. Metoděj, vznětlivý muž, zkušený z mládí na spory vojáků, bránil se jinak než jeho bratr. Užíval sice stejně dobrých zdůvodnění, ale mnohými výroky popouzel své protivníky. Když vysvětlil, kdo, jak a proč má spravovat slovanské území, a ukázal, že ne on, ale biskupové z Bavorska jednají proti právu, dodal:

„Dejte pozor, abyste svůj řídký mozek nerozlili, když chcete kostěnou lebkou rozrazit železnou horu papežova rozhodnutí.“

„Zlým to odpykáš,“ odpověděli mu.

„Čiňte se mnou, co chcete. Nebyl bych prvním, koho pro spravedlnost hrubí lidé zahubili.“ O tom výroku se dále hádali, až král jízlivě řekl:

„Nechte už mého Metoděje, vždyť se už zpotil jak u pece.“

Nato Metoděj:

„Není divu, když se filosof, sám jediný, musí prát s celým houfem hromotluků.“

Pak se znova pohádali, ale nakonec se rozešli. Krále o své pravdě nepřesvědčili, ale tušili správně, že jim nebude bránit v jejich počínání, a proto s Metodějem jednali ukrutně.

Pasovský biskup Ermenrich sám velel jeho přesunu z Řezna až do kláštera v Ellwangen. Nechal ho na provaze uvázaného běžet za koněm. Když bezmála již šedesátiletý muž pozbýval sil, rozehnal se po něm koňským bičem a byl by ho býval zbil, kdyby mu v tom ostatní nezabránili. Na zastávkách nikdy ho nenechal vejít do domu, ale nechával ho venku přivázaného, ať v dešti nebo mrazu.

„Jen ať tam čeká, pes,“ říkal, když se ptali, nemají-li ho vzít dovnitř. Jako psa také ho nechal žít. Kudy jeli, tudy lidé křičeli, že vedou nějakého zlosyna hrozné podoby. K nepoznání se změnila postava Metodějova. Vyhubl, vlasy a vousy byly nepěstěné a vlály jako u šílence, šaty špinavé a roztrhané neprozrazovaly už, že jsou biskupským rouchem. Přesto se nikdo neodvážil něco po něm hodit, protože i tak z něho vycházela důstojnost, před kterou se zastavili.

Neméně tvrdě zacházeli s Metodem v klášteře v Ellwangen. Tam plnili rozkazy frizínského biskupa Hannonna, dalšího zapřísáhlého nepřítele Metodějova. Nedali zajatci ani celu, ale drželi ho v zemi vyhloubené jámě s poklopem jako v kleci. Když se jich zeptal, proč ho mají jako chyceného medvěda, odpověděli:

„Dost oveček už jsi zahubil svými bludy. Čemu se divíš?“

Nedivil se ničemu, modlil se a žil. Žil díky svému nezlomnému zdraví, žil silou své víry a jeho naděje byla živá. Velikou oporou mu byl bratr Izák. Občas mu mohl přinést něco k jídlu a někdy trochu zpráv, ale týkalo se to jen života v klášteře. Co se děje za

jeho zdmi se Izák nedozvídal. Když už všechno s věznem běželo pravidelným chodem a ostražitost pospávala, začali vězni chystat plán.

„Myslím, že už bych mohl nepozorovaně zmizet,“ řekl Izák.

„Bylo by dobře podat zprávu, kde jsem a co se tu děje. Máš ale dobrý plán? Nic neponechej náhodě.“

Izák vysvětlil, jak si útěk představuje a jak je připraven.

„Nedám ti žádný list. Nejsi mým poslem. Jsi zběhlý mnich. Jdi do Říma. Tam bude zpráva nejúčinnější. Navíc, budou tě jistě stíhat směrem k Moravě a ke Kocelovi. Přinejmenším tím získáš náskok.“

„Ano, udělám to tak.“

„Víš, jak je to nebezpečný úkol? Buď velmi opatrný,“ řekl Metod.

„Pro tebe rád nasadím život,“ odpověděl a netušil, že mluví prorocky. Dali ho stíhat, a když se bránil, zabili ho. Jeho smrt byla jediná zpráva, kterou se v době svého zajetí Metoděj dozvěděl.

Uběhlo dva a půl roku, než se neznámo jak a kudy dostala zpráva o tom, kde Metoděj je a jak se mu vede, k papeži. Nebyl to již Hadrián, který mezitím zemřel, ale Jan VIII. Už když mu řekli, že je uvězněn arcibiskup, hrozně se rozhněval. A když se dozvěděl podrobnosti, nečekal na nic, zavolal písaře a diktoval list biskupům, kteří se provinili:

„Kdybyste měli slzami odpykat své jednání, musely by téct jako řeka. Kam až dospěla vaše zvířecí krutost a nestoudná drzost, když jste vztáhli ruku na spolubiskupa. V šílenství zvedl někdo z vás na něho bič. A to vše proti rozhodnutí nejdůstojnějšího papeže Hadriána, našeho předchůdce. Mladého klerika jste zbůhdarma zabili a nenašli u něho žádný Metodějův list.“

Následovaly tvrdé tresty. Sesadil všechny z biskupských stolců a stihl je klatbou, dokud Metoděje nepropustí a král ho nedoprovodí na Moravu. S tím

listem poslal svého zvláštního legáta Pavla, biskupa z Ankony, ke králi Ludvíkovi.

Konečně byl Metoděj opět svobodný a odebral se do své vlasti. Byl vřele uvítán, protože v zemi panovaly mnohé zmatky. V době, kdy Metoděj byl ve vězení, vícekrát se změnila na Moravě moc. Svatopluk byl dokonce i uvězněn a vláda svěřena dvěma říšským velmožům Gotšalkovi a Vilémovi. Vládli krutě a Moravané se shromáždili proti nim pod vedením kněze Slavomíra. Když se bavorským biskupům i rádcům Ludvíkovým zdálo, že se tam jejich místodržící neudrží, slíbili Svatoplukovi, že ho nejen propustí, ale uvedou opět do vlády, když potlačí to povstání. Přislíbil jim to, ale při první příležitosti přidal se k Slavomírovi a cizí vojáky vyhnal. Vzápětí však se choval přátelsky k bavorským kněžím, aby uchlácholil rozčileného krále Ludvíka. Příchod Metodějův byl pro něho úlevou a uvítal ho s opravdovou radostí. Metod mu nevyčítal staré křivdy a doufal, že nyní Svatopluk už pochopí, jak důležité je, aby spolu kníže a biskup dobře vycházeli a spolu pracovali pro dobro Moravanů. Dařilo se to tam, kde jejich zájmy měly stejný směr, v misijní práci doprovázené upevněním Svatoplukovy moci

u sousedních Slovanů. Uvnitř země však Svatopluk nedovedl spolupracovat a nesnesl vedle sebe nikoho. Omezoval Metoda a nevražil na něho také proto, že ho arcibiskup opětovně káral pro rozmařilost života.

V té době slýchal Metoděj hojné stesky na bezpráví a vedl mnoho hovorů, ale často se nedopátral pravdy. Jen tolik věděl, že neštěstí je blízko. Cítil kouř vášnivě zloby, ale plamen vidět nebylo. Neměl klidu, stále se dozvídal o různém bezpráví. Zakročoval a nakonec zvolil téma spravedlivého soudu za jedno z kázání. Před vladařem, soudci a velmoži se rozohnil a vmetl jim do tváře všechnu přetvářku a nespravedlnost:

„Spravedlnost národy povznáší, vašim hříchem a nespravedlností upadá lid do bídy. Což myslíte, že něco znamená, když takto chodíte na bohoslužby? Protivíte se Bohu. Přijímáte lichá obvinění, beze svědků a bez vyšetření odsuzujete lidi, když vám žalobce do ruky dá peníz. Jedny pokládáte za lepší než druhé, jako by zákony neplatily pro všechny stejně. Marně a zbytečně se lísáte k Bohu, protože neposloucháte jeho jasná přikázání. A protože na ně nedbáte, zahanbí vás Bůh sám. Vaše země se zkaží a vy nebudete vladaři.“

Byly jistě i utěšené chvíle. Skončily žně a kníže Svato-
pluk byl přítomen na slavné bohoslužbě, kdy arcibiskup Metoděj děkoval za úrodu. Tu slavnost měli všichni lidé rádi. Když vyšli z kostela, usedli na lavice ke stolům v ten den bohatým. Radovali se z Božích darů, zpívali a tančili, hráli si s dětmi. Ke knížeti příběhlo vyděšené děvčátko, protože na ně skákal dovádivý psík.

„Nech holčičku, uličníku, tam vezmi si svou kost, a ty neplač, je to hodný pes a ty ses mu tak líbila.“ Vzal dítě na klín, srovnal mu korunku z klasů.

„Na, vezmi si se mnou koláče.“ Vzal z ošatky koláč, rozlomil a podal děvence půl. Všiml si, že se biskup usmívá.

„Čemu se usmíváš?“ zeptal se ho.

„Přemýšlím, jak těžko je slovy přesně pochytit význam slova mír. Přitom všichni víme, co to je.“

„Co to je?“ zeptal se znovu kníže.

„To, co zde vidíš.“ Dali se do hovoru o míru a Svatopluk si náhle vzpomněl, že jim ještě neřekl, že očekává návštěvu přátel z Čech.

Asi za týden vítali Bořivoje, knížete Čechů. Přijel i se svou ženou Ludmilou. V bráně se objali a políbili s příbuznými a vešli dál, osvěžili se sladkým i kyselým mlékem a s úctou přijali osolený krajíc chleba, kterým byli uvítáni. Poté předávali Čechové dary Moravanům, dva pěkné huňaté koně, hřivnu stříbra jinak tvarovanou než na Moravě, kněžně pak bělostná jemná plátna a vzácná díla zlatníků k ozdobě. Všechno bylo velmi krásné a s vděčností se spojoval i obdiv.

Když přišel čas večere, shromáždili se starší a vešli i Svatopluk a jeho knížecí host. Svatopluk byl v rozpacích. Podle tehdejšího zvyku nepokřtěný muž, byť to byl i panovník, neměl sedět s pokřtěnými u jednoho stolu, ale zvlášť, a dokonce na zemi. Nezbylo než podat Bořivojovi polštář a usadit ho na zem.

Přijal to, ale přátelská nálada byla ta tam. Tu vstoupil Metoděj a hned šel k němu, podal mu ruku a pozvedl ho.

„Není to škoda, že ty, kníže ušlechtilý a mocný, který se vznešeností rovnáš ostatním, máš sedět na zemi jen proto, že jsi nepoznal pravého Boha a sloužíš mrtvým modlám?“

Bořivoj ihned se ho zeptal:

„V jaká nebezpečí bych se vydal a co by mi přineslo, kdybych přijal křesťanskou víru?“

„Nevidím žádná nebezpečí, neboť Bůh je laskavý a milosrdný. Nejedná jako zlí duchové, kterých se bojíš, a proto jim otročíš.“

„Ti se určitě proti mně obrátí, když přijmu jiného Boha.“

„Toho se vůbec neboj. Pravý Bůh všechno stvořil, nebe i zemi, horstva i řeky, mračna, vítr i bouřky a je pánem nade vším. Přijmeš-li ho a jemu jedinému se budeš klanět a sloužit, budeš jako jeho správce pánem svých dřívějších pánů a všichni nepřátelé ti budou podrobeni.“

Tu zeptala se Ludmila, která jako žena knížete konala mnoho pohanských obřadů:

„A jak budou rodit naše pole a sad, když nebudeme přinášet oběti jejich duchům?“

Usmál se Metod a odpověděl:

„Dál budete orat a sít, dál budeš sypat popel ke kořenům stromů a čistit studánky, aby se prameny neztratily. Ale nebudou to již oběti duchům, ale služba Bohu, který dává semeno rozsévači a chléb oráči. Tvá otrocká práce stane se svobodnou a ty

v novém kněžství budeš žehnat svým zahradám, sadům a celé své zemi.“

„Mám ti tak rozumět, že člověk je pánem všeho tvorstva, ale slouží Bohu, který i jeho stvořil?“

„Ano, nad míru dobře chápeš a moudře hovoříš.“

Bořivoj se zeptal:

„Co tedy brání, abych byl pokřtěn? Po takové svobodě toužím.“

„Nic. Usedni s námi ke stolu, zítra tě pokřtím.“
Dobrá nálada na chvíli pokažená pozvedla se k hlasitému veselí.

Druhého dne vysvětlil Metod Bořivojovi podstatu křesťanství a třetího dne ho pokřtil. Pokřtil i Ludmilu a viděl, jak celou bytostí přilnula k Bohu, který se jí dal poznat. Požehnal ji a políbil a na památku křtu jí věnoval vzácný obraz Matky Boží s Ježíškem, který si s sebou přinesl z Cařihradu. K tomu obrázku se pak často Ludmila modlívala a po mnoha létech ho zavěsila na krk svému vnukovi Václavovi, aby ho chránil. Ten obraz, z vzácného kovu vytepaný, pokrýval Václavovu hrud' jako štít. Nosil ho pod rouchem a cítil se bezpečný, i když vyjel v čele vojska. Když ho pak jeho bratr chtěl zabít a vrhl se na něho s mečem, nezmohl proti němu nic. U dveří do kostela

ve Staré Boleslavi, kam se chtěl Václav ukrýt, dostihli ho najatí vrazi a zabili ho zezadu. Probodli ho oštěpem a obraz Mariin se zezadu naplnil jeho krví. Tak posvěcený stal se obraz palladiem, to jest posvátným ochranným štítem celého Českého království, a je s velikou úctou chován ve Staré Boleslavi v kostele zasvěceném Panně Marii.

V

lnám protivenství však čelil Metoděj po celý zbytek života. Jeho nepřátelé se nevzdávali.

Pomlouvali a očernili Metoda v Římě tak, že se musel znovu vydat k papeži, aby se hájil, a neváhali ani přinést na Moravu podvržený list papeže namířený na Metoděje a slovanský jazyk. Ale papež Jan VIII. slavnou bullou, která začíná slovy *Industriae tuae* (Tvé přičinlivosti) znovu potvrdil všechny tituly a práva moravského metropolity. Když toto nevyšlo, počali nepřátelé roznášet, že nyní nový byzantský císař Basileos se hněvá na Metoděje tak, že by ho dal usmrtit, kdyby mu padl do rukou. Zas vyšla pravda najevo, neboť císař naopak poslal Metodějovi dopis a v něm ho uctivě žádal, aby k němu zavítal a požehnal mu, dokud ještě je živ, protože ho touží spatřit a přijmout

požehnání od muže slovuťného moudrostí a svatě pověsti. Metoděj se na tuto dalekou cestu vydal, protože upevnění vztahu s Byzancí považoval za důležité. Byla to poslední velká cesta, kterou vykonal.

Opět se Metoděj vrátil jako vítěz, jako uznaný Byzancí i Římem. Přinesl si z té cesty jedno nové poznání. Pocítil, že stárne, sil že mu ubývá. Kopce zdály se mu náhle strmější a vyšší, vzdálenosti delší, ale dny kratší.

„Nevím, kolik času mi zbývá. To ví jen Bůh. Ale jedno vím dobře, že je ho o hodně míň než v době mého mládí,“ říkal. Viděl, že některá díla, která si, ještě s bratrem, předsevzali, nejsou ukončena, a začal na nich horečně pracovat. Písmo svatě muselo být přeloženo celé a ze Starého zákona zbývalo mnoho. Hodně let nemohl v té věci udělat nic, protože musel řešit hloupé spory. Hněval se nyní na své vězňitele – kolik dobrého mohl za ta tři léta udělat! Jedinou jeho prací bylo hladovět a mrznout.

„Jablka zrají, i když mraky zastřou slunce, a dítě roste, i když spí. Chválil jsi Boha, jak to šlo,“ často jako by teď z nitra slyšel hlas laskavě moudrého bratra.

Práce na překladu mohla teď postupovat rychle, protože měl po ruce více spolupracovníků. Již Konstantin pochopil, že musí mít způsob, jak psát rychleji, a vytvořil rychlopis, něco jako dnešní těsnopis. Tomu se naučili dva z mnichů. Těm diktoval Metoděj překlad a oni střídavě psali každý jednu větu. Z takových dvou zápisů pak další přepisovali překlad do běžného písma. Číst rychlopisný zápis umělo více mnichů. Měl vytvořenou celou dílnu a sám byl překvapen, když netrvalo ani rok a dílo bylo

skončeno. Osm měsíců práce v míru vydalo větší plody než desetiletí doby válečných nepokojů.

Když kněží spolupracovníci položili na stůl knihy s celým překladem Bible, hleděl Metoděj na svitky s uspokojením. Sám je donesl druhého dne na oltář, aby je daroval Pánu a děkoval za jeho pomoc. Cestou si řekl:

„Pane, s tvou pomocí jsem vykonal dobré dílo. S bratrem jsem ho započal, sám jsem pak v práci pokračoval. Teď je dílo dokonáno a...“ zarazil se. „Když lidé dokončí svěřený jim úkol, hned je Pán k sobě povolá,“ tak jednou mluvil Konstantin. Metoděj věděl, že jeho dnů je namále. Rozhlédl se a všude ležel sníh. Byl únor. Vzpomněl si na jiný výrok bratrův:

„Všiml sis, Metode, jak mnoho starých lidí umírá za časného jara a před Velikonocemi? Jsou vysíleni náročnou zimou, řekl by člověk. Ale já myslím, že je to z Božího milosrdenství. Nechce jejich drahé nechat čekat na oslavu noci svého vzkříšení až do dalších Velikonoc a chce při ní brzo osušit jejich slzy.“

O takové úvaze neřekl nikomu nic, ale věděl. Jako jindy vstoupil do postní doby a konal vše, co k ní patří. Probíral celý svůj život, děkoval za dobré, prosil

o odpuštění zlého, co vykonal. Všichni mysleli, že jeho mlčení je projevem postu. Metoděj však, nakolik jen člověk může, účtoval s Hospodinem. Na neděli Květnou, která toho roku připadla na třetí dubnový den, vítal před kostelem shromáždění, žehnal ratoles-ti a kolem katedrály vedl v průvodu své ovečky do chrámu na památku slavného vjezdu Ježíšova do Jeruzaléma. Slyšel zpěvy, ale myšlenky se mu rozběhly zpět k dávnému času. Viděl v duchu, jak přicházejí s bratrem Konstantinem poprvé k tomuto místu. Jak radostně je vítají. Jak Konstantin odmítá přehnané pocty a říká, že jsou jen služebníci Slova, které přichází. Slova, které vítězí nad temnotami nevzdělanosti, bludů a smrti. Vítali je vskutku jako Jeruzalém Krista, Pána nad smrtí, který vzkřísil Lazara. A jako tehdy zakrátko volali po jeho smrti a pronásledovali jeho učedníky, i oni museli hájit své dílo.

„Jako tehdy,“ řekl si. „I zde se to zopakuje. Naše dílo tu zabijí. Sami to dlouho nepřežijí, a až Bůh pokyne, vstane naše dílo oslavené, aby žilo.“ Vyrhl se z těch myšlenek a připojil se ke zpěvu zástupu. Budoucnost však viděl jasně. Cítil se slabě.

Na konci mše, když požehnal kněžím, knížeti a všemu lidu, dodal ještě:

„Opatrujte mne, děti moje, do třetího dne.“

Vtom, jako by ho opouštěly síly, zavrával, takže ho kdosi přiskočil zachytit. Podpírán odešel, žehnaje biskupským křížem.

Ve středu Svatého týdne, když slunce již vycházelo, pevným, byť tichým hlasem řekl Metoděj:

„Bože, buď milostiv mně hříšnému.“

Zemřel v rukách kněží a za modlitby bratří, kteří po celou tu dobu u něho bděli.

Velikonoční obřady konal Gorazd, kterého Metoděj označil za svého nástupce. Tělo arcibiskupa chovali s úctou a po celou dobu Velikonoc proudili k němu lidé ze všech končin při řece Moravě i z více vzdálených míst. Po neděli Bílé ho pak pohřbili a četli mše slovansky, řecky a latinsky za účasti nespočetných poutníků. Hrob arcibiskupův neoznačili a nikde nezaznamenali, kde je. Mysleli, že na tento hrob nikdy nebude zapomenuto. Dějiny však přetrhly paměť a my dnes nevíme, kde sv. Metoděj odpočívá.

Až krutě se naplnilo, co Metoděj očekával, i to, co kdysi řekl Svatoplukovi. Dokud arcibiskup žil, neodvážil se Svatopluk úplně vzepřít slovanským kněžím. Obklopil se sice kněžími z Bavorska a jeho

rádce, či spíše našeptavačem, byl biskup Wiching. Nyní však při první příležitosti nařídil, aby slovanští kněží z jeho říše zmizeli.

„Rychle, velice rychle, protože po příští neděli, kdy už nikdo z vás nebude sloužit mši, koho tu najdete, ihned ho zabijí,“ křikl na biskupa Gorazda. „Nemysli, že tu zůstanete, neopovažuj se křížit mé plány jako ten umanutý stařec, kterého, nevím proč, chránil papež i císař.“ Držel Gorazda pod krkem, škrtil ho jeho rouchem a pak s ním smýknul, div neupadl:

„Zmiz, mám rychlé psy!“ Nebylo pochyb, že své hrozby naplní.

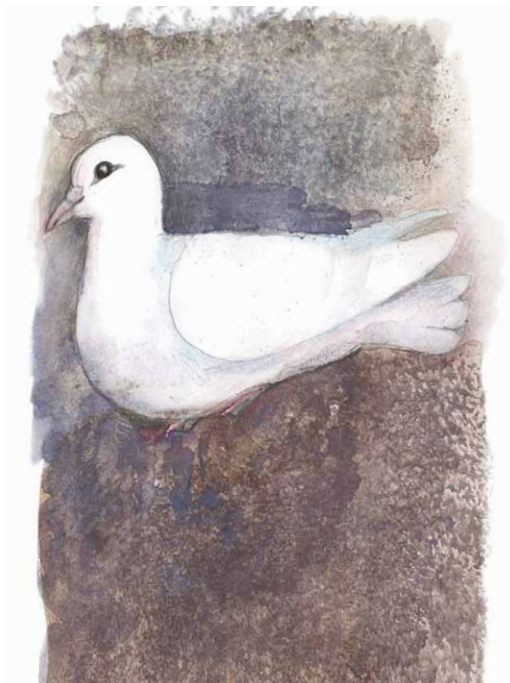
Prchali tedy jednotlivě i ve skupinách. Jedni ke knížeti Kocelovi, který je přijal, a odtud dál na Balkán. Druzí se uchýlili do Čech, kde je uvítala zvláště kněžna-vdova Ludmila.

Po smrti Svatoplukově došlo i na varování Metodějovo. Synové Svatoplukovi nadrželi spolu, ale každý chtěl celou zem pro sebe. Dostali se rychle do sporu a nebylo nikoho, kdo by je smířil. Cizí kněží se radovali z jejich vzájemné zášti a neuběhlo mnoho vody v řece Moravě a z mocné říše nezbylo nic. Rychle odkvetl zlatý květ Velké Moravy a zlé větry roznesly

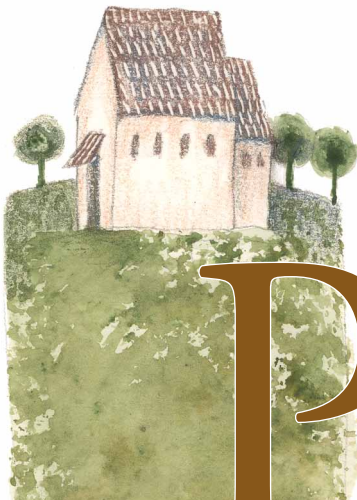
semena práce svatých Soluňanů, jako když odfoukneš
chmýří pampelišky.

Zde končí příběh o svatých Cyrilu a Metoději. Byl
by to smutný příběh, kdyby na něj nenavázal druhý,
který vypráví o Velehradu.

II

P

rokletá hrabivosti, ty nenasytná touho všechno mít! Nešťastná touho po moci a slávě! Vždycky jen ničíš a jde ti to rychle. Za pár let nezbylo z mocné Moravské říše nic. Jak nechráněná chatrč spadla při náporu kočovných Maďarů. Stala se zemí nikoho. Sem a tam přejížděli ozbrojenci z různých stran a kořistili. Moc si neodnesli, protože země byla zubožená. Ale pokaždé za sebou nechali nešťastníky, které z chudáků učinili žebráky odsouzené na smrt hladem. Přesto tam stále žili lidé. Kam by odešli? Když jim spálili sídla, posunuli je z nezbytí o kousek dál. Život šel, jako proudila voda řeky Moravy, která také mlela břehy a posouvala je. Orali a osévali svá pole, ženy rodily děti. Vzpomínali na čas, kdy bylo lépe a dětem vyprávěli o slavné době, o Metodu

a učeném Cyrilovi. Dokud ještě trvalo něco z hrdého sídla na Velehradě, ukazovali jim trosky a modlili se tam svým jazykem. Když nezbylo nic a vzrostly tam keře a stromy, ukazovali jim alespoň to místo. Jako k památnému hrobu je tam vodili a ti, kteří měli pevnější víru, mluvili o ukryté setbě, která jednou vzejde. Svět mocných dávno zapomněl, pár vzdělaných lidí snad vědělo něco neurčitěho z knih, ale Moravané nezapomněli a z generace na generaci přenášeli svůj poklad. Tak to vypadalo na Moravě Rastislavově a Svatoplukově, na Moravě územní.

Jiný osud měla Morava Cyrila a Metoda, Morava duchovní. Slovanští kněží byli vyhnáni, ale našli si nové domovy, kde pokračovali ve své práci. Nejlépe se jim dařilo v Bulharsku. Dobře je přijal tamní kníže Boris. Rodní bratři Kliment a Naum založili na Ochridu klášter a podle zkušeností z Moravy i školu, ve které vchovali mnoho kněží. Z nových praktických důvodů vytvořili podle velké řecké abecedy nové písmo. Z úcty ke sv. Cyrilovi je nazvali cyrilice. Nemohlo je napadnout, že nepozorní žáci mnoha generací si dodnes budou slovanská písmena plést a říkat, že cyrilici stvořil Cyril. Kliment byl také spisovatel a napsal životopis Konstantinův. Naum byl spíše vědec

a máme od něho dochovaný spis o významu slovan-
ského písma. Také v blízkých Čechách našli slovanští
kněží slušné přijetí a možnosti. V době knížete Václava
žili vcelku v poklidu vedle kněží latiníků, ale čím více
se Čechy přikláněly k západnímu křesťanství, tím se je-
jich postavení stávalo obtížnějším a pomalu odcházeli.
Ti, kteří zůstali, vrůstali do českého prostředí a jejich
jazyk se zvolna měnil ve starou češtinu. Zatímco uvnitř
Čech působila dvojí forma duchovního a církevního
života nejednotnost a obtíže, pro celek Evropy byla
přítomnost slovansky mluvících kněží významná. To
si plně uvědomil druhý pražský biskup, sv. Vojtěch.
V mnohém připomínal sv. Cyrila. Byl vzdělaný, měl
velký rozhled a jistě nebylo náhodou, že v době, kdy
pobýval v klášteře v Římě, říkali mu filosof. Znal dost,
aby mohl navázat na dílo soluňských bratří.

„Kam zase hodláš jít, ty neklidný muži,“ ptal se
ho jednou kníže.

„Na Moravu.“

„Co tam, hled' si Čech.“

„Nevím přesně, jak věci probíhaly, jak Čechy
patřily k Moravě a jak Morava patřila k Čechám.
Jisté je, že ty dvě země patří k sobě. Jdu tam, protože
se musím dopátrat, jaké to tam bylo biskupství, zda
ještě trvá a kde vlastně žije lid mně svěřený.“

Šel a prošel velkou část Moravy, navštívil Olomouc a jistě mu řekli o Velehradu. Jakoby ho tam něco táhlo. Nenašel nic než staré kostelíky, z nichž jeden, zasvěcený sv. Janu, který stával v dnešní Mo-dré. Nešel tehdy dál, ale uvědomil si, že vlastní Čechy jsou jako malá miska jasně ohraničená prstenem hor.

„Jsou chráněny, ale také sevřeny. Češi musí být opatrní a otevřít se světu, jinak se udusí. Jako si kluci hrají s peckou, tak si s nimi budou házet ze strany na stranu. Morava je na tom jinak. Otevírá se jako brána. Je tím zranitelná, ale má kudy dechnout,“ řekl si biskup Vojtěch a přemýšlel dál: „Máme společný jazyk, máme i společné kořeny. Morava bez zázemí Čech sotva může obstát. Bůh ví, jaké vlny mohou se přivalit z východu i z jihu a zaplaví ji. Čechy bez Moravy stanou se bezvýznamnou zemičkou. Přes všechno bohatství, přes všechno nadání nestanou se ničím. Teď,

dohromady, můžeme být významnější zemí. A co víc! Odtud bude možné vyjít v pokoji k příbuzným národům a přinést křesťanství tam, kam ještě nedosáhlo. Upevnit ho tam, kde není pevné. Pak ovšem stát i jako silná hradba proti pohanům, kteří se jako smršť mohou přihnat z dalekých východních stepí.“

Takovou úvahu se snažil uvádět v činy. Svou druhou cestu na Moravu prodloužil přes hranici a došel až k Ostřihomi. Věděl či nevěděl, že šel týmiž cestami, kudy k nám přišli Cyril s Metodem? Pobyl tam na dvoře a biřmoval uherského krále Štěpána. Tytéž plány měl na mysli, když přivedl do Čech benediktiny a založil pro ně klášter v Břevnově. Žili tam spolu bratři přišlí jak z oblasti západní, tak i ze zbytků tradice východní. Z nich nejvýznamnějším se stal Prokop, který odešel do hlubiny sázavských lesů a žil tam jako poustevník. Božím řízením potkal ho při lovu kníže Oldřich.

„Jsi člověk, či přízrak?“ zeptal se a pro jistotu pevněji sevřel oštěp. Stanul před ním jako z mlhy vyrostlý muž s vlasy i vousem plným včel. Byl právě v práci u úlu, když uslyšel kroky a obrátil se.

„Jsem Prokop a nikomu neškodím. Bůh mi dal mohutnou postavu, ale jsem člověk mírný.“ Kníže tvářil se trochu nedůvěřivě před mužem široké hrudi,

mohutných paží, víc než o hlavu vyšším, než byl sám.

„Nevěříš-li mně, věř včelám. Zloděje a škůdce by ubodaly. Mně dají ze svého medu.“ Kníže to však spíše považoval za kouzla a čáry.

„Opravdu žiji v míru se vším, co tu žije. Jakého ptáka chceš, abych přivolal?“

„Pěnici.“

Prokop zapískal, jak zjara zpívá pěnice, a ejhle – přiletěl sem malý ptáček a hopkal na jeho velikánské dlani.

„Pojď, kníže, musím tě pohostit.“

„Jak víš, že jsem kníže?“

„Není to až tak dávno, co jsem odešel z břevnovského kláštera.“ Pak spolu pojedli a hovořili o mnohém. Kníže byl udiven, jak vzácně moudrý muž tu vskrytu žije a dal si vyložit, jak a kterak je přínosné, aby v Čechách nevyhasla slovanská vzdělanost.

„Nejsi ani přízrak, ani kouzelník. Ale setkání s tebou mne ohromuje a chci ti pomoci. Promluvíme s biskupem a vystavíme zde klášter, kde bude pod tvou správou žít slovanské písemnictví a naší řečí budete chválit Boha.“

Sázavský klášter časem zanikl, ale i on pomohl uchovat a předat cyrilometodějské poselství.

eský stát se postupně vytvářel a stabilizoval. V době, kdy Přemysl Otakar I. podržel v ruce Zlatou bullu sicilskou, listinu dotvrzující Přemyslovcům dědičný titul krále, byly zásadní hranice Zemí koruny české jasně dané a všeobecně uznané. Doby se posunuly a také zklidnily. Vznikala nová města, přibývalo obcí, rostl počet obyvatel a také síť klášterů stávala se hustší. Na počátku 13. století moravský markrabě Vladislav Jindřich, bratr Přemysla I., založil a bohatě vybavil cisterciácký klášter a vzniklo i nové město Hradiště v nejbližším sousedství zaniklého velkomoravského hradiska. Jméno Velehrad však trvalo a klášter byl nazýván Velehradský. Byl to odpočátku významný klášter, v jehož chrámu měli odpočívat zesnulí Přemyslovci

moravské větve. Jeho posvěcení se zúčastnil sám král Přemysl Otakar s královnou Konstancí. Cisterciáci na tradici svatých Cyrila a Metoděje vědomě nikdy nenavázali, ale místo samo opět zářilo duchovním životem a přitahovalo. Jako by na starém ohništi rozdělali nový oheň.

Když za Karla IV. dostoupila Praha vrcholu své slávy, opět se ozvaly i vzdálené kořeny křesťanské tradice. Císař Karel učinil Prahu svým sídelním městem a budoval ji jako vznešený hrot gotické doby. Jeho představa o Evropě byla velkolepým, odvážným plánem politickým i náboženským. Radil se o něm jako o všem se svým nejvěrnějším druhem Arnoštem, arcibiskupem pražským. Nikdo nezaznamenal jejich hovory, ale můžeme si je představit podle toho, co jako první kroky udělali.

„Chci, arcibiskupe, aby bylo po všech stránkách jasno, že se opírám o sv. Václava. Je to trvalý dědic české země a po matce můj předek.“

„Vše jsi vložil do jeho péče. Korunu nazval jsi svatováclavskou, univerzitu jsi jeho rukama doporučil Bohu. Kapli, v níž leží jeho svaté tělo, jsi vyzdobil drahými kameny a učinil srdcem katedrály. Všichni vědí, jak smýšlíš.“

„Ano. Je třeba jít hloub do minulosti. Čtu-li správně v legendách o něm napsaných, jeho prarodiče byli pokřtěni na Moravě, od slovanského arcibiskupa.“

„Bylo to na Velehradě v době, kdy moravský Svatopluk byl vladařem velké říše a měl titul krále.“

„Práva tohoto království přešla na Čechy?“

„Ano.“

„Pak ovšem musíme tuto pravdu sdělit celé Evropě a papeži. Je možné obnovit slovanskou liturgii?“

„Museli bychom povolat kněze znalé toho jazyka a liturgie. Budou zde působit dosti cize.“

„Nejde o to, aby široce působili, ale aby tradice nezanikla. Najdi je a přichystej místo.“

Po krátké době sdělil Arnošt z Pardubic, že bude nejlépe povolat benediktiny z Chorvatska a usadit je v klášteře na Novém Městě Pražském. Klášter byl nazván Emauzy. Císař Karel také dal nově sepsat životopisy sv. Cyrila a Metoda a od papeže získal povolení, že ho stále může doprovázet některý ze slovanských kněží a kdekoli on sám bude, může tam sloužit slovanskou mši svatou. Ať si všude uvědomí, že patří k Evropě. Také na Moravě dal hledat vše, co připomíná dílo Soluňanů.

„Zajed', arcibiskupe, do Olomouce. Mému bratru vyříd' mé pozdravení a lásku a pak Janu Jindřichovi vysvětlí, jak důležité je upevnit hranici markrabství moravského vůči Uhrám. S olomouckým biskupem promluv o tom, co vědí.“

„A ať pilně hledají po archivech,“ dodal Arnošt.
„Víš dobře, co je třeba dělat.“

Markrabě Jan pochopil rychle záměry svého staršího bratra a jako vždy je podpořil. Horší to měl Jan Očko z Vlašimi, olomoucký biskup.

„Bratře arcibiskupe,“ řekl, „vím o tom žalostně málo. V archivech nečekám žádný nález. Budu se muset obrátit k tomu, co žije mezi selským lidem. Ani kněží nebudou asi vědět víc, než co od nich odposlechli.“ Arnošt se zamyslel.

„Vymýšlet si nesmíme. Oba víme, co neřádu vnášejí do dějin podvržené listiny a smyšlenky. Ale živá tradice může být dobrou oporou, je-li dost silná.“

„To nemohu hned zodpovědět, ale Morava je zvláštní země. Máme tu řeku, která z ničeho nic zmizí a teče neznámo jak a kudy, ale znova se objeví.“

„Podivné. A víš, že je to táž řeka? Myslel bych, že jedna prostě zmizí a druhá s ní nemá nic společného, je to jiný mocný pramen.“

„To jsem si myslel také až do chvíle, kdy jsme do mizející řeky vhodili drobné označené větve a našli jsme je po čase na druhé straně. Ta řeka zanikne, ale nezemře, žije ukryta a znovu se objeví.“

„Kéž by to s dílem Soluňanů bylo stejné.“

Jan Očko pracoval pilně a podařilo se mu najít stopy ve vesnici Osvětimany, které vedly ke Klimentku. Našel i stopy vedoucí k Velehradu. O kapli

sv. Klimenta u Osvětiman byli přesvědčeni, že je původně místem pobytu sv. Cyrila a Metoda. Jan Jindřich ji věnoval brněnským augustiniánům a biskup Jan to potvrdil listinou, protože předpokládal, že tam dobře obnoví cyrilometodějskou úctu.

Jak jinak by se všechno vyvíjelo, kdyby nové a další války ničivě nevstupovaly do dějin. Stačilo dvacet let válečného stavu, aby se Čechy staly pobořenou zemí, která se pyšnila tím, že si stačí sama a bude vítězně stát proti všem. Strhla na sebe pozornost, protože se kdekdo obával ozbrojených houfů lidí svatě přesvědčených, ale prošlých tolika vražednými útoky a požáry, že žádné vandalství nepřišlo jim zvláštní. Když dohasl požár husitství, nezbylo mnoho z bohatství gotiky v Českém království. Jaké to muselo být bohatství, když z jeho zlomku žije dodnes sláva díla Karla IV. slaveného jako otec vlasti! Mezi ztrátami byl také vypleněný klášter cisterciáků na Velehradě. Byl obnoven, ale už nikdy se nevzepjal ke své původní raně gotické kráse a síle.

T

radice cyrilometodějská zas na dlouhou dobu zmizela, snad aby se nezničila. Vynořila se až po dvou staletích, po skončení třicetileté války. Mělo České království, tehdy již přes sto let součástí říše Habsburků, ubohou pověst. Pro vladaře ve Vídni byla to povětšinou země zrádců, kteří si chtěli zvolit svého krále. Pro katolické Španělsko byla to země plná náboženských odpůrců a protestantské země viděly v Čechách ty, kdo zbabrali svou válku a přivodili celé utrpení třicetileté války. Ale v Čechách a na Moravě byla města a pole a hlavně tam žili lidé. Ti měli pracovat a sami potřebovali nějak žít. Bylo třeba se o ně postarat. Není možné jen vládnout a nařizovat: „To uděláš. Tomu budeš věřit. Tak budeš žít.“ Někteří cizinci se o to

pokusili bičem. Výsledky byly spíš chabé. Bázliví lidé žili ušlápnutí, stateční žili dvojí život, uvnitř vzdorný, navenek povolný, a snažili se prchnout. Hrubostí a křivd se nadělalo spousty a stejně to k ničemu nevedlo. Co s těmi lidmi!?

Tu otázku si naštěstí položili i jiní. Nejjasněji o ní mezi sebou mluvili jezuité. Působili v Čechách i na Moravě už sedmdesát let před bitvou na Bílé Hoře a byl jim svěřen velký díl práce na tom, aby z naší země udělali opět zemi katolickou.

„Nemůžeme s nimi jednat jako s lepším chovným dobyt看kem. Jsou to lidé.“

„Jsou, bratře, ale na nejednom panství jsou na tom tak špatně, jak říkáš.“

„Musíme je podpořit.“

„To bude těžké. Nechtějí nás a bojí se nás.“

„Musíme je přesvědčit, že to s nimi myslíme dobře.“

„A proč se nás vlastně tak bojí,“ zeptal se někdo.

„Stojí za námi nevládná moc vrchnosti.“

„Nepodceňujme ty lidi. Myslím, že se nás nejvíc bojí proto, že jim bereme, co jim jediné zbývá,“ promluvil starý kněz.

„Co tím myslíš?“

„Mnoho jsem o tom přemýšlel, pozoroval jsem české členy řádu a hlavně jsem s nimi mluvil, s Balbínem například.“

„A k čemu jsi došel?“

„Je to drsné, ale řeknu, jak to vidí. Bereme jim Boha a s ním poslední naději. Dlouhou dobu tu žili v náboženských sporech. Prostí lidé ani pořádně nevěděli, o co jde. Přimkli se z valné části k různým tvarům protestantství a my kácíme jejich představu „pravého“ náboženství. My jim vlastně bereme víru. Mají ji, často pokroucenou, ale pevnou – věří možná víc než my.“ Pár mladých horlivců začalo o překot namítat. Představený však přikázal ticho a vyzval starého kněze, aby pokračoval.

„Musíme jim víru narovnat, ne zničit. Nemůžeme jim jen něco brát. Musíme jim něco přinést.“

„Což jim nedáváme pravou a jedinečnou správnou víru,“ vykřikl zas někdo.

„Ticho, nechte patera mluvit,“ rozkřikl se teď i představený.

„Sami říkáte, že prostí lidé ztrácejí lidskou důstojnost. Dejme jim jejich hrdost. Ukažme jim, odkud se vzala jejich víra. Mluvme k nim jejich jazykem a přiveďme je k tomu, co mají s námi společné. Ochraňme je před ztrátou jejich dějin, jsme

přece v jejich zemi a ta má velkou minulost. Co jim říká sv. Ignác z Loyoly, co jim říkají španělští nebo němečtí světci? Máme-li je vést dopředu správnou cestou, musíme je nejprve dovést tam, kde z ní odbočili. Musíme jim ukázat, jak šli po cestách sv. Václava a Vojtěcha, musíme jim ukázat, že Ludmila byla křtěna kněžími, kterým rozuměla.“

Ne všichni přijali ty myšlenky, ale sklonili se přec, když jim představený připomněl jednu zásadu jejich zakladatele:

„Vcházejte jejich dveřmi a vyvádějte je svými.“

Co jsme tu shrnuli do jediného rozhovoru, ujasňovalo se dlouhou dobu. Promluvil v ní mnoho lidí. Ne jen jezuité. Nikomu se nepodaří vystopovat všechny cesty, které vedly k navázání na cyrilometodějskou tradici. Víme bezpečně, že Balbín při obhajobě češtiny napsal, že je odvozena z jazyka bohoslužebného, a tedy posvátného, který je darem sv. Cyrila a Metoděje. Kronikář a historik Jan Jiří Středovský nazval své moravské dějiny příznačně „Posvátné dějiny Moravy čili život sv. Cyrila a Metoděje“. Jako plynoucí a stále mohutnější potok můžeme sledovat bezpočtu zachovaných kázání o soluňských bratřích po celé Moravě.

Baroko bylo dobou poutí. Na mariánská místa směřovaly početné skupiny lidí. Nesly své korouhve, zpívaly, spojovaly se s jinými, až nakonec utvořily pestrý půlkruh kolem kostela, který byl cílem jejich cesty. Zde si lidé oddechli od namáhavé práce, prožili slavnostní bohoslužbu a vyslechli nádhernou hudbu. Také výzdoba chrámů, sochy, oltářní obrazy a nástěnné malby byly tu k jejich radosti a poučení. Velehradský chrám Panny Marie stával se víc a víc čelným poutním místem na Moravě, a jak dodnes svědčí jeho výzdoba, spojovala se zde úcta mariánská s úctou cyrilometodějskou. Sotva si tehdy někdo uvědomoval, jak důležité to spojení je. Na čelném poutním místě v Čechách, ve Staré Boleslavi, spojila se tehdy obdobně mariánská úcta s úctou svatováclavskou. Pro naši dobu se tak díky Panně Marii postupně spojovaly dvě duchovní tradice v nedílný celek.

a dějinách je snad nejzajímavější, jak se svět mění a přitom v mnoha podobách

stále existují myšlenky a hodnoty, které z nich vytvářejí jeden jediný děj. Kdyby jich nebylo, rozpadly by se. Koncem 18. století v Evropě nastoupila snaha vše podřídít praktickému rozumu.

„Má-li vše fungovat, je třeba všechno řídit jednotným předpisem z centrálních císařských kanceláří. Všechno se musí změřit, seřadit, srovnat – jako na vojně. A hlavně žádné výjimky.“ Tak mluvil císař Josef II. a nedělal rozdíly.

„Úřadovat se bude německy, aby se v tom úředník vyznal, kdekoli se objeví. Pracovat se bude všude stejně, a ne aby v každé vesnici bylo posvěcení jindy. Ve všem je hlavní stát. Kněží ať jsou na farách, ale

povedou matriky, aby dělali něco pro stát potřebného. Kláštery se budou rušit, protože k ničemu nejsou a stát potřebuje budovy na kasárna a sklady, prostě k něčemu prospěšnému. Co se nedá přímo užít, ať se prodá, aby bylo víc peněz na úřady a na armádu.“

Mezi ty, které byly zrušeny, patřil i velehradský klášter a bez něj stal se Velehrad obyčejnou vesnicí s velikánským kostelem.

„Ten by se také dal k něčemu užitečnému využít.“
Když už bylo zničeno skoro všechno, prodal stát celý areál v dražbě.

Když se lidem přikazuje moc a zachází se s nimi jako s číslem v seznamu, přestane se jim to líbit. Slovanské národy v Rakousku cítily se ohrožené, církve rovněž.

„Proč bychom nemluvili svou řečí? Máme zapomenout jazyk, kterým nás ukolébávala maminka a vyprávěly babičky?“

„Proč bychom nemohli nést při procesí každý svou svíci? Protože jich císař dovolil jen deset?“ Čím víc se cítili ohroženi, tím víc se bránili a ozývali.

Navíc se v celé Evropě rozšířil romantismus. Všechny národy hledaly poklady své dávné minulosti a snažily se dokázat svou starobylost a svůj význam. Bránily se

jinému tlaku. Nejen byrokracie, ale také rozvoj měst a průmysl vedly k zániku krajové pestrosti. Jako sníh pod teplým deštěm mizely jejich odlišnosti, rázovitost krojů a uměleckých řemesel. Levná velkovýroba vytlačila domácí dílny. Místní hrnčíř se neuživil a se zánikem hrnčířů už nepřibývalo ručně malovaných talířů a hrnků. Postupně se rozbíjely a nezbylo by nic. Stejný osud čekal výšivky a krajky, písně i tanec, místní zvyky... Hrozila ošklivá uniformní nuda.

Naštěstí se našli lidé, kteří se věnovali tomu, co zanikalo, a křísili zájem o vlast. Na Moravě mezi nimi vynikl kněz František Sušil, profesor nauky o Bibli v Brně. Když propouštěl seminaristy na prázdniny, říkával jim:

„Chlapci, jedete domů. Těšíte se a to je dobře. Každý má rád svůj domov a člověk, který nemá domov ani vlast, je nešťastný ubožák. Pomozte panu faráři, ale ne abyste o prázdninách seděli zavření nad knihami. Pěkně si vyvětrejte hlavu, chodte do přírody a hlavně jděte k lidem a nezapomeňte mi přivést nějakou pěknou písničku. Ne jenom slova, ale i nápěv si zaznamenejte a obec, kde jste ji našli. Já budu taky celé léto na cestách, skoro bych řekl od stařenky ke stařence, od dědouška k dědouškovi, abych z toho pokladu moudrosti sesbíral co nejvíc. Víím, že na moje přednášky chodíte docela rádi. Dokonce při nich ani nepospíváte. Myslím, že je to proto, že vám umím teologii zasadit pěkně na zem, do té naší moravské zahrady. Je vám to líp srozumitelné a snáz si to pamatujete. Tak to musíte dělat i vy s každým, koho tu budete učit.“

Byl to milovaný učitel a jeho žáci se nadchli pro jeho práci. Vyrostla celá generace kněží, kteří si říkali Sušilovci. Založili spolek Jednota Velehrad, který se začal starat o toto důležité zřídlo národní hrdosti. Po celé Moravě, kdekoli působili, věnovali se svědomitě pastoraci a spolu s náboženstvím učili i dějinám, lásce k rodné zemi a mateřskému jazyku.

ím víc se blížilo tisícileté cyrilometodějské výročí, tím živější byla práce křesitelů Velehradu. Význam milénia správně pochopil olomoucký arcibiskup, kardinál Fürstenberg. Vymohl v Římě, aby se svátek sv. Cyrila a Metoděje přeložil na léto.

„Odkakživa se svátek slaví devátého března. Proč má být přeložen?“

„Důvod je prostý. Na oslavu by rádi přišli lidé z celé Moravy. Milují sv. Cyrila a Metoděje.“

„Co jim v tom brání?“

„V březnu leží u nás často i v nížinách ještě sníh a horské cesty jsou takřka neschůdné. Kdyby snad začalo jaro brzy, jsou zase cesty rozblácené. Staří a děti by nemohli jít. Někdy je devátého března

krutý mráz a stát pod širým nebem by bylo utrpení. Všichni by myslili na jediné – kdy už to skončí.“

„Inu, udělejte to v květnu, když všechno kvete.“

„Eminence, milý bratře, kde jste se narodil?“

„V Římě. Jak to s tím souvisí?“

„Musí to být počátkem léta, aby měli sklizena sena a ještě nezačaly žně.“

Stanoven byl pátý červenec. Od r. 1863, tj. od milénia příchodu svatých soluňských bratří, se Velehrad stává poutním místem, kde se setkávají a spojují snahy duchovní s úsilím vlasteneckým, a centrem slovanské spolupráce.

K přípravě milénia smrti sv. Metoda v roce 1885 vybral kardinál Fürstenberg zkušeného organizátora, Mons. Ignáce Wurma, který se prací ujal již pět let před vlastním datem. Nebylo to lehké. Na jedné straně se mohl spolehnout na moravské nadšení. Mohl se radovat ze zájmu lidí, z usilovné práce na obnově Velehradu, z prací umělců. Z druhé strany bylo cítit nechuť vládních kruhů ve Vídni. Bylo také slyšet posměšky rakouských novinářů: „Chystá se hromadná svatba českých Vašků s Hanáky, velkými panáky. Nedejte si tu podívanou ujít.“ Vůbec nejhorší

bylo, že kde kdo chtěl oslavy využít k nějakému svému záměru a prospěchu a cyrilometodějská myšlenka byla posouvána sem a tam, jak to který politik zrovna potřeboval. Nebude snadné rozmotat to klubko zájmů.

Těsně před oslavami nastalo napjaté očekávání. Organizátoři měli trému, vídeňští intelektuálové se těšili, jaká to bude ostuda, ale vídeňští politici se obávali nepokojů a pro jistotu tajně vyhlásili vojenskou pohotovost. Čeští politici z Prahy se báli o svou prestiž, když se zapletou s církví. Nakonec ale vše proběhlo důstojně a krásně. Přijelo mnoho delegací ze slovanských zemí a mnoho významných hostů. Při oslavách se ukázaly hlavně tři věci: Slované v Rakousku potřebují jednotu, aby si uhájili národní svébytnost, katolická víra je dost silná, aby se církev uhájila před dozorem státu a Velehrad se stal symbolem svobody náboženské i národní.

Určitým stínem smutku, který přeběhl myslí snad každého Moravana, bylo, že budovy starobylého kláštera na Velehradu byly pomalu na spadnutí. Část oslav se tam konala, ale hlavním dějištěm se stalo Brno. Dva roky před výročím sice Velehrad zakoupil

Podpůrný spolek katolický pro arcibiskupství olomoucké, ale nebylo ani času, ani sil, ani peněz na to ho opravit. I na tak zubožené místo přicházelo stále víc lidí. Jako když včelám zboří úl a ony se do něj stále vrací, tak táhli sem lidé z blízka i daleka. S pohybem sledoval to také kardinál Fürstenberg. Měl to těžké. Jeho církevní práva nebyla dotčena, ale jeho finance byly dokonale svázány státními předpisy, takže pro záchranu Velehradu sám nemohl udělat nic. Hledal proto spojence mezi řády, které by mohly obnovit klášter. Po řadě odmítli všichni, benediktini, augustiniáni, dominikáni i cisterciáci, kterým nabídl návrat. Pro všechny byl to příliš velký krajíc starostí a nezodpovědně riskantní podnik. Kardinál to chápal. Zkusil tedy ještě Tovaryšstvo Ježíšovo. Měl skvělou zkušenost s jezuitou, kteří nedávno z trosk

pozvedli jiné místo historické paměti, svatý Hostýn. Váhali, ale nakonec přijali a v prosinci 1890 přišli na Velehrad, kde neměli ani pořádně kde bydlet.

Vždy kvalitně vzdělaní jezuité pracovali dobře mezi lidem, protože byli misionáři. Jejich zájem o nejchudší vrstvy byl příkladný, jejich práce ve školách rovněž. Na druhé straně měli pochopení pro práci vědeckou. Brzy na Velehradě zbudovali svou školu, ale hlavně se ujali velkorysých myšlenek, které ze sv. Cyrila a Metoda činí postavy světového významu. Prostí lidé dali Velehradu své mozolnaté ruce a celé své srdce, ale jejich vzdělání nemohlo tehdy dosáhnout na úroveň univerzitního bádání. Jen v řadách kněží byly postavy schopné takového úkolu. Největší z nich byl Antonín Cyril Stojan, žák Sušilův a všemi uznávaný učitel i vzor další generace kněží. Ten si uvědomoval, že hlavní práce není ani v probuzení Moravy ani v sjednocení slovanských národů, ale v nápravě škod, které způsobil rozkol v církvi. Cyril a Metod byli pro něho nadějí, že jako spona opět přivedou církve k jednotě už skoro tisíc let ztracené. Myšlenkou smíření a jednoty zapálil mladé kněze a studenty. Navázal na unionistické snahy, které se porůznu ozývaly již od třicátých let

19. století. Věděl, že tato otázka vyžaduje mnoho studií a vědecké práce, a uvítal proto spolupráci s jezuitu, kteří otevřeli brány Velehradu na východ stejně jako na západ. Trvalo nějaký čas, ale nakonec se Velehrad stal centrem cyrilometodějských studií a sjednocovacích snah. Roku 1907 se tam konal první unionistický kongres a ideje Soluňanů pomalu pronikaly do povědomí v celé Evropě a dál. Unionistické sjezdy, na nichž se setkávali představitelé křesťanského Západu a Východu ve stále vzrůstajícím počtu, se konaly pravidelně. Teprve po nástupu komunismu přestaly, ale v té době už jejich idea mohla žít jinde. Na Papežském orientálním ústavu v Římě pracoval moravský rodák jezuita Prof. Tomáš Špidlík.

Papežové 19. a 20. století přijímali myšlenky sv. Cyrila a Metoděje stále vřeleji. Politický vývoj světa, který nadlouho učinil ze sovětského Ruska jednu ze dvou soupeřících supervelmocí, ukázal jasně na význam středovýchodní Evropy a na význam křesťanství pro Evropu svobodnou a jednotnou. Nejvýrazněji z nich to vyjádřil Jan Pavel II., když jmenoval sv. Cyrila a Metoděje spolupatrony Evropy a opětovně říkal, že Evropa potřebuje dýchat oběma plícemi.

lá a nejistá léta druhé světové války konečně skončila. Na Velehradě, kam po celou tu dobu přicházeli lidé z celé Moravy i z Čech, aby se občerstvili ze studnice naděje a posílili Božím slovem pravdy, konala se hned na jaře 1945 děkovaná pouť. Volně při ní vlály státní vlajky vedle korouhví poutních skupin. Konečně! Ale jen třikrát se tak shromáždily zástupy. K moci se dostali zlí lidé a podle rad ze stalinské Moskvy začali budovat „nový svět“. Závist a nenávisť neznaly mezí.

„Každý, kdo má prachy, je nepřítel. Majetek národníme! Církev má i vliv, je nebezpečná. Místo keců z kazatelen pudou makat. Bude rovnost, ve všem.“

„Jak to ale udělat s vědomostmi? Ty přece nejde nikomu vzít.“

„Ty, kdo nás nepodporují, pošleme k lopatě, a k čemu jim budou ty jejich vědomosti. Stejně nevědí nic a plkají lži. Správné je učení klasiků Marxe a Engelse dovršené geniálním soudruhem Leninem.“ To byla generální linie strany.

„Prvním úkolem vítězné komunistické strany, soudruzi, je upevnit moc. Skoncovat s nepřáteli socialismu a železnou pěstí dělnické třídy rozdrtit každého, kdo nám stojí v cestě,“ říkával Klement Gottwald. Bez důvodu, jen proto, že by mohli být nebezpeční, byli souzeni a popravení politici, důstojníci, často hrdinové z války, vědci a spisovatelé, sokolové a skauti, ...

„Nejhorším nepřitelem, soudruzi, je církev. Má velký vliv na lidi, je zorganizovaná a hlavně má napojení na Vatikán,“ řekl soudruh Gottwald, jehož slovo platilo jako výrok božský, a nařídil sestavit zvláštní komisi, která splní úkol likvidace církve. Ta za předsednictví samotného Gottwalda zasedla a tvořila plán.

„Předně je zbavíme majetku.“

„Musíme je zbavit vedení. Biskupy dostaneme do izolace.“

„Ale co s věřícími?“

„Musíme jim tu víru podkopat.“

„Musíme zdiskreditovat kněze, zvláště ty oblíbené! Obviníme je z podvodů, krádeží a vražd.“

„Jak je obviníme z vražd?“

„Pošleme k nim své lidi, namluví jim, že chtějí osvobodit nějakého biskupa, pak někoho stejně nepohodlného, třeba člena strany, který není dost pevný, voddělají a pak to všechno řádně vyšetříme a ukážeme, že v tom kněžžouři jeli taky.“

„A co s podvody?“

„Soudruhu? Přiznají se sami.“

„Sami?“

„Když to svěříme správným lidem, přiznají se sami.“

Plán byl svědomitě plněn. Nevinní kněží vlákaní do léčky byli popraveni. Faráře Toufara „správní“ lidé umlátili při výslechu, protože nepochopil, k čemu se má přiznat.

„Dalším úkolem, soudruzí, bude, aby s námi kněží spolupracovali. Víru lidí pak povedou v našem duchu míru a sociální spravedlnosti.“

„Už mají strach. Když pořádně zatlačíme, ohnou se. A ideově, aby to brali, nám pomůže soudruh ministr Plojhar. Ten ví, jak na ně promluvit. Je to přeci kněz, ale náš člověk.“

„Co radíte udělat s Velehradem?“

„Ať to běží. Předěláme to na mírové slavnosti.“

„A Cyril s Metodem?“

„Soudruhu? Ty snad nemyslíš! Byli to přece Slovaní a kdo je dnes v čele Slovanů? No přeci Sovětský svaz. Bratři ze Soluně nás přímo vedou k lásce k Sovětskému svazu, jsou předchůdci těch, kdo s hrdostí volají: Sovětský svaz – mírová hráz. Bratři ze Soluně přišli z Východu. A hotovo!“

„Ale pozor tam dávat musíme. Strana tam musí bdít. Starousedlíky vystěhuju a do obce nastěhuju svoje lidi.“

Plán byl opět splněn, ale čas pokročil a lidé už věděli, jak a před kým si dávat pozor. Nakonec se dokonce mezi těmi, kdo s režimem nesouhlasili, ujalo i rčení: „Ty jsi platnej jako komunista na Velehradě,“ což znamenalo, že je někdo k ničemu.

Víc než dvě desetiletí to šlo tak, že komunistický režim potlačoval poutě a snažil se o mírové slavnosti, ale lidé chodili na poutě. Režim byl pořád slabší, protože ekonomika šla dolů, nespokojenost a odpor lidí narůstaly. Přišel rok 1985 a s ním jedenáctisté výročí smrti sv. Metoděje. Věřící je chtěli náležitě oslavit. Přáli si, aby přijel sv. Otec, kterým byl poprvé v dějinách Slovan, Jan Pavel II. To šlo snadno

zamítnout, ale členové StB nasazení mezi věřící hlásili, že se na Velehrad chystá nezvykle velký počet lidí.

„Tak co s tím uděláme, soudruzi?“

„Převodem to jako vždy na mírovou oslavu, a když je to výročí, tak tam pojedou soudruh ministr kultury a přednese hlavní projev.“

„Mezi poutníky rozestavíme skupiny soudruhů, aby ve vhodných chvílích tleskali a volali hesla.“

„Podle hlášení se tam chystá snad až dvě desítky tisíc lidí.“

„To nesmíme připustit, takže: autobusové linky směrem k Velehradu budou zrušeny...“

„Jak to zdůvodníte?“

„No přeci, aby nepřekážely poutníkům.“

„Československé autobusové dopravě a všem podnikům, které mají autobusy, dáme příkaz, že nesmějí přijmout žádnou objednávku. Na silnicích budou technické kontroly, aby osobní auta nepřišla včas.“

„Taky můžeme nadělat objížděky.“

„Suma sumárum, pěšky přijdou, až bude po všem.“

„Chodí tam většinou lidé ze zemědělství. Zvláště v okolí uspořádáme výstavy králíků a slepic. To je pro ně zajímavější než nákej kardinál.“

„A všude tancovačky, dechovka a pro mladý at se hraje třeba i něco ze Západu.“

„Von tam nakonec ani nikdo nepůjde.“

Jenže lidé už měli své zkušenosti. Někteří vyšli o den dřív. Už v noci před slavností tábořilo na Velehradě víc než tisíc mladých. Celou noc nespali, modlili se a zpívali náboženské písně. Policie je kontrolovala, ale nedostala záminku k zásahu. Další si našli už předem polní cesty, jeli šikovnými oklikami, a když se dostavil soudruh ministr Klusák, bylo tam sto padesát tisíc lidí.

„No nic, jdeme na to,“ řekl a stoupal na tribunu. Jako první promluvil předseda okresního národního výboru. Četl svůj v Praze schválený projev o tom, jakých úspěchů pod vedením strany okres dosáhl, jak krávy víc dojí a prasata přibývají na váze, jak... Lidé ho vypískali. Slova se ujal soudruh ministr. Dopadl stejně. Začal hned zkraje o Cyrilu a Metodějovi, ale dav začal volat: „Svatých, svatých.“ Neodradilo ho to, ale když na smluvených místech začaly nasazené skupiny skandovat mírová hesla, přehlušily je zástupy voláním: „Chceme svobodu, chceme pápeža.“ Tak to znělo zpola česky, zpola slovensky, protože z obou zemí přišli poutníci. Dosud mlčící země promluvila. Promluvila hlasitě. V souhrnné zprávě o akci si musely komunistické úřady přiznat, že „v kritickém momentu shromáždění se neprojevíly pozitivní síly, které by mohly výkřikům čelit.“ Nasazené skupiny provokatérů, které měly skandovat socialistická hesla, byly úplně přehlušeny. Velehradská pouť v roce 1985 se stala zlomem ve vnitřní situaci Československa. Kardinál František Tomášek, kterému soudruzi říkali „generál bez vojska“, se vrátil do Prahy jako z vítězné bitvy. Od té doby už nepřestaly různé kritické a protestní akce církevní i celospolečenské. Čtyři roky poté se komunistický režim zhroutil.

Od té doby zažil Velehrad mnoho velkých okamžiků. Papež Jan Pavel II. svou prvou cestu do zemí za Železnou oponou po jejím pádu v dubnu 1990 směřoval na toto symbolické místo. Zdůraznil přitom, že se naplnily tužby poutníků z r. 1985 i jeho sen o tom, aby Evropa svobodně dýchala oběma stranami duchovních plic. Znovu pak za pět let zavítal do nedaleké Olomouce, aby moravského mučedníka Jana Sarkandera a příkladnou matku rodiny Zdislavu z Lemberka prohlásil svatými. Zde se rok co rok konají poutě v den, který byl prohlášen za státní svátek, kdy si celá společnost připomíná základ naší písemné kulturnosti i státnosti. Kolem Velehradu začal čilý život a krok za krokem se obnovuje areál kláštera i barokní krása baziliky. Nová generace chystá oslavy dalšího výročí, které se blíží. Další osudy Velehradu a celé naší vlasti leží v rukách dnešních dětí a těch, kdo přijdou po nich.

SLOVO ZÁVĚREM

Dočetli jste a zavřete knihu. Doufám, že Vám něco přinesla. Když jsem ji dopsal a v celku přečetl, zeptal jsem se, o čem vlastně je. O svatých Cyrilu a Metodějovi, o Velké Moravě, o Velehradu, o našich dějinách, o vlasti, kterou obýváme. Jistě, ale to není to nejdůležitější. Je o pokladu, ve kterém jsou čtyři těžké klíče. Prvým je jazyk, kterým mluvíme, čteme a píšeme. Je v něm bohatství moudrosti našeho národa. Není tam všechna moudrost světa, ale je jí tam dost. Druhým je zákon, řád věcí, který je pro všechny stejně platný. Třetím je úcta ke každému člověku, k jeho práci, ke každému kousku stvoření. Čtvrtým je láska, citlivý, obětavý zájem o druhé. Těmi klíči je možno otevřít spokojený život. Jsou to prastaré klíče a z ruky do ruky si je podáváme. Přijměte je a dávejte na ně dobrý pozor. Kdyby se ztratily, čím bychom otvírali zámky k životu? Až jimi otevřete své životy a poznáte, jakou mají cenu, vložte je do ruky těm, kteří přijdou po Vás.

VÝKLADOVÝ SLOVNÍK

- Akvileja**, *ital. Aquileia* – město v Itálii na pobřeží Jadranu, v letech 557–1752 sídlo patriarchátu
- Anastasius**, zvaný *Bibliothecarius* (asi 800–879) – církevní hodnostář v Římě, učenec, překladatel
- Apoštolové** – dvanáct učedníků Ježíše Krista, později hlasatelé křesťanské víry
- Apoštolské listy** – soubor dopisů křesťanským obcím nebo jednotlivcům; součást Bible
- Arcibiskup-metropolita** – hlava církevní provincie
- Archa** – schránka k uložení posvátných předmětů
- Arnošt**, *Arnošt z Pardubic* (1297–1364) – od 1344 první pražský arcibiskup, spolupracovník Karla IV.
- Augustiniáni** – členové katolického církevního řádu založeného ve 12. století
- Bagdád** – hlavní město Iráku, leží na řece Tigris
- Balbín**, Bohuslav (1621–1688) – český historik, spisovatel a vlastenec; člen jezuitského řádu
- Basil Makedonský**, *Basileios I.* (po 826–886) – od 867 byzantský císař; vrah Michala III.
- Basileios II.** (958–1025) – od 976 byzantský císař; přispěl k pokřesťení Rusi
- Bazar** – v Orientě označení trhu
- Benediktini** – členové katolického církevního řádu založeného v 6. stol.
- Bílá neděle** – neděle po Hodu Božím velikonočním
- Boris**, *Boris I.* (†907) – 852–889 bulharský chán (panovník); přijal křesťanství z Byzance, přijal Metodějovy žáky a podporoval slovanickou liturgii
- Bohorodice** – označení Panny Marie jako Matky Boží
- Bořivoj**, *Bořivoj I.* (? 855–? 888) – první historicky doložený kníže z rodu Přemyslovců

- Břevnov** – dnes část Prahy 6, od r. 993 sídlo nejstaršího mužského kláštera u nás
- Bula** – zde papežská listina opatřená papežskou pečetí (bývala kovová)
- Byzantská říše, Byzanc** – státní celek vzniklý r. 395 po rozdělení Římské říše v její východní části; hl. město Konstantinopolis (Cařihrad). Zanikla 1453 po dobytí hl. města Turky
- Cařihrad**, dnešní Istanbul – slovanské označení hl. města Byzantské říše Konstantinopole
- Cisterciáci** – členové katolického církevního řádu, který se r. 1109 odědil od benediktinů
- Cirkus** – v antice stadion, kde kromě sportovních her a gladiátorských zápasů byla konána i umělecká představení; v době pronásledování tam byli veřejně usmrcováni křesťané
- David** (asi 1010 př. Kristem – 973 př. Kristem) – král Izraele, sjednotitel země, autor některých Žalmů
- Dominikáni** – členové katolického církevního řádu založeného r. 1216
- Emauzy**; Emauzský klášter, klášter Na Slovanech – zde benediktinský klášter založený Karlem IV. v Praze roku 1347; na čas tam byla obnovena slovanská liturgie
- Evangelium, Radostná zvěst** – část Bible pojednávající o životě, smrti a vzkříšení Ježíše Krista
- Fotios** (asi 810 – po 893) – byzantský teolog, učenec; patriarcha cařihradský
- Frisinky**, něm. *Freising* – v češtině dříve užívané jméno města nedaleko Mnichova; od 724 tam bylo biskupství
- Fürstenberg**, Bedřich Egon kardinál (1813 – 1892) – od 1853 olomoucký arcibiskup
- Gombíky** – duté zdobené knoflíky kulovitého tvaru z drahých kovů, užívány spíše k ozdobě
- Gorazd**, *sv. Gorazd* (9./10. stol.) – biskup, žák Metodějův určený za jeho nástupce
- Gottwald**, Klement (1896 – 1953) – v letech 1948 – 53 první komunistický prezident v Československu

- Hadrián II.** (792–872) – od 867 římský papež
- Hebrejština** – spisovný židovský jazyk
- Hereze, heretik** – *kacířství, kacíř* – věroučně chybný názor a jeho stoupenec
- Homér** (druhá pol. 8. stol. př. Kristem) – řecký pololegendární básník.
Autor historických eposů Illiada a Odyssea
- Hostýn** – vrch na Moravě, vých. od Olomouce; významné mariánské poutní místo
- Hradiště** – zde míněno město Uherské Hradiště
- Hřivna** – jednotka hmotnosti drahých kovů užívaná jako platidlo
- Chán** – titul turkotatarských kmenových náčelníků
- Chazaři** – kočovné turkotatarské kmeny
- Cherson** [es] – zaniklé starověké město na Krymu; dnes je zde pevnost zal. v 18. století
- Chór** – zde společná modlitba v klášteře, při které střídavě mluvily dvě skupiny mnichů
- Chrám sv. Klimenta** – kostel v centru Říma, kde jsou uloženy i ostatky sv. Konstantina-Cyrila
- Chrám sv. Sofie, Hagia Sofia, chrám Boží Moudrosti** – bazilika zal. ve 4. stol v Cařihradu; dnes změněna v mešitu
- Sv. Ignác z Loyoly** (1491–1556) – španělský šlechtic, zakladatel řádu jezuitů
- Ikona** – zde deskový obraz
- Jáhen, diakon** – duchovní osoba s nižším svěcením
- Jan VIII.** († 882) – od 872 římský papež; v bule *Industriae tuæ* schválil r. 880 slovanskou liturgii
- Jan, Jan Grammatikos, Ioannes VII. Grammatikos** (konec 8. stol. – před 867) – 838–843 cařihradský patriarcha, stoupenec ikonoklastu
- Jan Jindřich z rodu Lucemburků** (1322–1375) – bratr Karla IV., od 1349 markrabě moravský
- Jan Očko z Vlašimi** († 1380) – biskup olomoucký, 1364–1378 druhý pražský arcibiskup

- Jan Pavel II.** (1920–2005) – od 1978 římský papež, první Slovan na papežském stolci
- Sv. Jan Sarkander** (1576–1620) – moravský kněz, mučedník zpovědního tajemství. 1995 svatořečen
- Jezuité**, *Tovaryšstvo Ježíšovo* – církevní řád založený Ignácem z Loyoly r. 1534
- Josef II.** (1741–1790) – 1880–90 český a uherský král, římský císař; stoupenec byrokraticky řízeného státu
- Kálif**, *chalífa* – politická hlava muslimské obce
- Karel IV. z dynastie Lucemburků** (1316–1378) – od 1346 český a německý král, od 1355 římský císař
- Sv. Kliment** († 97) – od 88 čtvrtý římský papež; podle dlouhé tradice byl vypovězen na Krym a tam umučen. Dnešní bádání ukázalo, že vypovězen nebyl a že sv. Cyril a Metoděj našli hrob jiného mučedníka
- Sv. Kliment** (*Ochridský, též Velický*) (asi 830–916) – žák Cyrila a Metoděje; vytvořil v balkánském Ochridu centrum slovanské liturgie
- Klusák**, Milan (1923–1992) – československý komunistický politik, 1973–88 ministr kultury
- Kocel** (833–876) – panonský kníže
- Korint**, *Korinthos* – řecké město na Korintské šíji, žila tam významná křesťanská obec
- Lenin**, Vladimír Iljič (1870–1924) – vůdce a v letech 1917–24 hlavní představitel bolševické revoluce a sovětského státu
- Letnice**, *Svatodušní svátky* – pohyblivý křesťanský svátek připomínající den Sslání Ducha svatého; jsou slaveny 50 dnů po Velikonocích
- Lev**, *Leon Matematik*, též zvaný *Filosof* (asi 790 – po 869) – byzantský učenec
- Liturgie** – ozn. pro církevní obřady, především mši svatou
- Sv. Ludmila**, († po 921) – česká kněžna, manželka Bořivoje, babička knížete sv. Václava, zavražděna

- Ludvík Němec**, *Ludvík II. Němec* (805–876) – od 840 východofranský král
- Markrabství moravské** – 1182–1918 státní útvar na Moravě; jeho postavení v rámci českého státu pevně vymezil Karel IV.
- Materia** – hmota
- Matrika** – zde soupis osob pro potřeby státní evidence; původně vedeny církevními úřady
- Marx**, Karel (1818–1883), **Engels**, Bedřich (1820–1895) – zakladatelé marxismu, teorie a ideologie komunistického hnutí
- Metropolita** – sídelní arcibiskup církevní provincie
- Michal III.**, *Michael III. zvaný Metystes (opilec)* (840–867) – od 842 byzantský císař; v době nezletilosti za něho vládla císařovna Theodora, jeho matka
- Sv. Mikuláš**, *Mikuláš z Myry, Mikuláš z Bari* (4. stol.) – biskup v maloasijské Myře, symbol štědrosti, patron dětí a škol. V Rusku uctíván jako ochránce ve válce
- Mikuláš I.** (po 800–867) – od 858 římský papež
- Mikulčice** – obec na jižní Moravě; významné archeologické naleziště z cyrilometodějské doby
- Milenium** – tisící výročí
- Misál** – mešní kniha užívaná pro slavení mše sv.
- Modla, idol** – lidmi vytvořený předmět božské úcty
- Modrá u Velehradu** – obec na Moravě, významné místo archeologických nálezů z doby Velké Moravy
- Mons.**, *Monsignore, Msgr.* – čestný titul a oslovení biskupů a vyšších duchovních hodnostářů
- Nástupce sv. Petra** – označení používané pro římského papeže
- Naum**, pravděpodobně zvaný *Chrabr* (asi 830–910) – autor cyrilice a obhájce slovanské liturgie
- Nitransko** – knížectví ve velkomoravském období na stř. a záp. Slovensku s centrem v Nitře
- Ochrid**, *Ohrid* – město na Balkánském poloostrově u Ochridského jezera s významným klášteřem

- Oldřich**, († 1034) – český kníže z rodu Přemyslovců; spoluzakladatel Sázavského kláštera
- Opat** – volený představený kláštera
- Ostřihom**, *mad. Esztergom* – maďarské město na břehu Dunaje, od 1001 sídlo arcibiskupa
- Osvětimany** – obec na jihovýchodní Moravě
- Palladium** – posvátný ochranný štít
- Panonie**, *Panonská nížina* – území ve stř. a jihových. Evropě, mezi Karpaty, Alpami a Dinarskými horami
- Pasov**, *něm. Passau* – bavorské město, od 739 sídlo biskupství
- Pater** (*Otec*) – zde oslovení kněze
- Patriarcha** – na Východě označení pro arcibiskupa-metropolitu
- Sv. Pavel**, *Pavel z Tarsu, zvaný Apoštol národů* (zač. 1. stol. – 65–67) – křesťanský teolog, autor většiny listů Nového zákona
- Petrův stolec** – označení pro úřad, popř. sídlo římského papeže, který je nástupcem sv. Petra
- Pilát**, *Pilát Pontský, Pontius Pilatus* (asi 37 př. Kristem – asi 36) – prefekt Judeje; potvrdil rozsudek smrti nad Ježíšem; na jeho kříž nechal umístit nápis ve třech jazycích – latině, řečtině, hebrejštině
- Sv. Praxeda**, 2. stol – římská mučednice
- Plojhar**, Josef (1902–1981) – katolický kněz, 1948–69 ministr zdravotnictví československé vlády; vyloučen z církve pro nemravný život a kolaboraci s komunistickým režimem
- Posvěcení** – slavnost k připomínce dne posvěcení kostela
- Sv. Prokop** (asi 985–1053) – mnich a první opat Sázavského kláštera
- Přemysl Otakar I.** (? 1155–1230) – český kníže 1192–93 a 1197–98 a od 1198 král z rodu Přemyslovců; otec sv. Anežky Přemyslovny
- Rastislav**, *Rostislav* (†? 870) – od 846 velkomoravský kníže z rodu Mojmírovců
- Regensburg** – viz Řezno
- Romantismus** – v 19. stol. ideový proud umělecký, ale i politický, který se odvolával na dobu středověku

- Sv. Řehoř**, *Řehoř II. Veliký, Gregorius* (669–731) – od 715 římský papež
- Řehoř Naziánský**, *Grégorios Theologos* (330–390) – církevní spisovatel, patriarcha cařihradský
- Řezno**, *něm. Regensburg* – město na jv. SRN, od 739 biskupství
- Sammáří, Samaří** – hl. město zaniklé říše v oblasti sev. Izraele
- Samaritáni, Samařané** – obyvatelé samarské říše
- Santa Maria Maggiore, Panna Maria Větší (Sněžná), pův. Panna Maria u jesliček** – jedna z pěti patriarchálních bazilik Říma
- Saracéni** – ozn. pro muslimy, zejm. ve Středomoří
- Sázavský klášter** – benediktinský klášter ve stř. Čechách zal. na zač. 11. stol.; do 1070 tam byla liturgie ve slovanském jazyce
- Seminarista** – zde student instituce určené pro výchovu kněží
- Setnina** – historický název vojenské jednotky, pův. čítající 100 mužů
- Soluň, řec. Thessaloniké** – město v severním Řecku
- Srém, Sirmium, dnes Sremska Mitrovica** – strategicky významné město na řece Sávě
- Stará Boleslav** – město ve středních Čechách, dnes spojeno s Brandýsem nad Labem, místo smrti sv. Václava
- StB, Státní bezpečnost** – všemocná, krutá tajná policie komunistického režimu
- Stojan**, Antonín Cyril (1851–1923) – kněz a buditel, od 1921 olomoucký arcibiskup
- Středovský**, Jan Jiří (1679–1713) – kněz a historik Moravy
- Suchá nemoc** – ozn. pro těžkou plicní chorobu, zejm. tuberkulózu
- Sušil**, František (1804–1868) – kněz, profesor bibliistiky, vysokoškolský pedagog v Brně; národní buditel, sběratel moravských písní
- Svatopluk, Svatopluk I.** († 894) – nitranský, od 871 velkomoravský kníže z rodu Mojžírovců
- Svatý Otec** – označení a oslovení římského papeže
- Svítek** – papýrový nebo pergamenový pás navinutý na jednu nebo dvě tyčky; sloužil jako dnešní kniha
- Synod, synoda** – shromáždění biskupů a dalších duchovních osob k pojednání zásadních teologických otázek

- Šalamoun**, *Šalomoun* († asi 933 př. n. l.) – židovský král, syn a nástupce krále Davida; proslulý moudrostí
- Špidlík**, Tomáš kardinál (1919–2011) – teolog, univerzitní profesor v Římě
- Sv. Štěpán**, *Štěpán I. z rodu Arpádovců* (asi 975–1038) – od 1000 první uherský král
- Taverna** – v jihových. Evropě restaurace
- Thessaloniké** – viz Soluň
- Tomášek**, František kardinál (1899–1992) – teolog, od 1977 kardinál, 1971–91 arcibiskup pražský a metropolita český. Symbol protikomunistického odporu
- Toufar**, Josef (1902–1950) – kněz, umučen; symbol zvěle proti katolické církvi
- Tovaryšstvo Ježíšovo** – viz jezuité
- Třicetiletá válka** – evropský válečný konflikt v letech 1618–48, který začal a skončil na našem území
- Uhry**, *Království uherské* – do 1918 historický státní celek Maďarů, vytvořeno v 10.–11. stol.
- Sv. Václav**, *Václav z rodu Přemyslovců* (? 907–28. 9. 935) – syn Vratislava I., od 924 kníže. Dlouhou dobu se historikové domnívali, že rokem úmrtí byl r. 929 a milénium se slavilo r. 1929.
- Vatikán** – církevní stát na území Říma, zde označení pro papeže a jeho úřad
- Velehrad**, *Veligrad* – obec na jižní Moravě v blízkosti Uherského Brodu; dodnes nejvýznamnější poutní místo Moravy, centrum Cyrilometodějské úcty
- Věrozvěst** – zvěstovatel, šířitel víry
- Vilém** – viz Engelšalk
- Vladislav Jindřich** z rodu Přemyslovců († 1222) – 1192–93 a od 1197 markrabě moravský; bratr Přemysla Otakara I.
- Sv. Vojtěch**, *Vojtěch Slavníkovec* († 23. 4. 997) – od 982 druhý pražský biskup; spoluzakladatel Břevnovského kláštera v roce 993
- Wiching** († 900) – východofranský duchovní, od 880 nitranský biskup

- Wurm, Ignác** (1825–1911) – kněz, politik, vlastivědný pracovník
- Zakon sudnyj ljudem** – nejstarší slovanský zákoník; stal se vzorem pro zákoníky mnoha slovanských zemí
- Sv. Zdislava z Lemberka** (asi 1220–1252) – moravská šlechtična prodaná do Čech proslulá dobročinností a péčí o chudé a nemocné; svatořečena 1995. Patronka rodin
- Země Koruny české** – označení pro historický český stát
- Žalm** – duchovní píseň (báseň) užívaná jako modlitba; v Bibli tvoří žalmy zvláštní knihu
- Žaltář** – soubor žalmů užívaných při liturgii
- Železná opona** – dobové označení ozbrojené, ostře hlídané hranice sovětského komunistického impéria, symbol tzv. studené války

Připravila PhDr. Marie Krákorová

CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED

- 813** – narození Metoděje
827 – narození Konstantina (Cyrila)
okolo roku 860 – Konstantin s Metodějem vyslání císařem Michaelem III. na misijní cestu k Chazarům (nález ostatků sv. Klementa* na Krymu)
862 vyslal kníže Velké Moravy Rostislav* poselstvo k byzantskému císaři Michaelu III.
863 – příchod Konstantina a Metoděje na Velkou Moravu
868 – Konstantin a Metoděj přinášejí ostatky sv. Klementa* do Říma, přijetí papežem Hadriánem II.
869 – schválení slovanské liturgie papežem Hadriánem II. (papežská bula „Gloria in excelsis Deo“)
14. února 869 – zemřel Konstantin (Cyril) v Římě
870 – kníže Rostislav* sesazen a uvězněn
870 – uvěznění Metoděje
870–871 – Svatopluk I. se stává knížetem Velké Moravy
873 – propuštění Metoděje z vězení po zásahu papeže Jana VIII.
879 – Metodějova cesta do Říma k papeži Janu VIII.
880 – papežská bula „Industriae tuæ“ (potvrzení slovanské liturgie i Metodějova poslání a jeho funkce)
881–884 – spory s biskupem Wichingem
6. dubna 885 – umírá Metoděj
27. listopadu 1228 – vysvěcen velehradský klášter (cisterciácký řád)
1421 – vypálení kláštera husity
1587–1592 – obnova velehradského kláštera
1681 – požár kláštera
1685–1735 – obnova kláštera do současné podoby
1784 – klášter zrušen Josefem II.
1890 – klášter získalo Tovaryšstvo Ježíšovo, které zde zřídilo kolej a později řádové gymnázium
28. června 1985 udělil papež Jan Pavel II. velehradské bazilice Zlatou růži.
22. dubna 1990 – návštěva papeže Jana Pavla II. na Velehradě
2004 – otevřeno Stojanovo gymnázium na Velehradě

* V textu knihy autor používá tvary jmen Kliment a Rostislav.

Foto: Flickr, kohlenhydratabelle (CC BY 2.0)

Řecké město Thessaloniki (Solun), rodiště sv. Cyrila a Metoděje – v pozadí Olymp

Foto: Wikimedia Commons, C messier (CC BY-SA 4.0)

Kostel sv. Demetria, patrona Soluně (stál již v době sv. Cyrila a Metoděje, takže oba světci ho jistě vícekrát navštívili).

Foto: Wikimedia Commons, Paľickap (CC BY 3.0)

Sadská výšina v Uherském Hradišti s vykopávkami kostela (trať Špitálky, místní část Sady) bývá často identifikována s místem, kde byl pohřben sv. Metoděj. V „Proložním životě Konstantinově a Metodějově“ je jeho hrob popsán pouze takto: „... ve velkém chrámu moravském po levé straně za stěně za oltářem svatě Bohorodičky.“

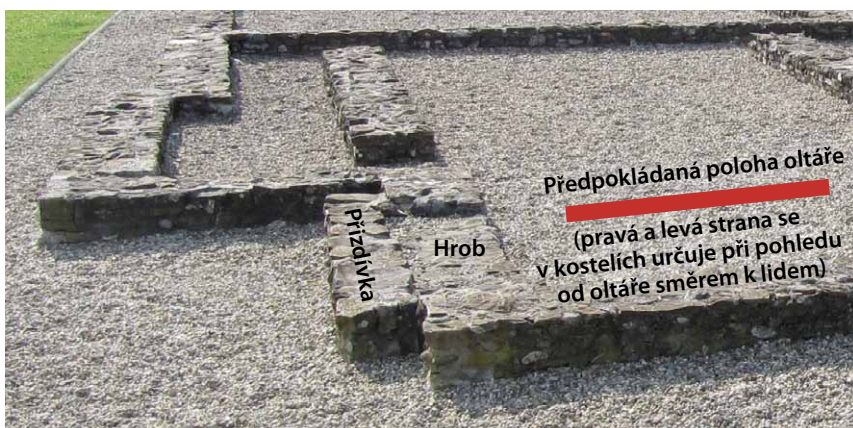

Foto: Wikimedia Commons, Paľickap (CC BY 3.0)

Detail místa, kde ve zdi kostela na Sadské výšině byla pohřbena významná velkomoravská osobnost (pokud nešlo o sv. Metoděje, mohlo jít o knížete Svatopluka). Protože síla zdi nebyla dostatečná pro zbudování hrobu, byla zvenku zesílena přízdívkou.

Vstup do baziliky sv. Klementa v Římě, pod kterou se nachází hrob sv. Cyrila.

Hrob sv. Cyrila v podzemních prostorech pod současnou bazilikou sv. Klementa v Římě

Foto: Wikimedia Commons (CCO)

Areál Velehradu: bazilika, nádvoří, jezuitská rezidence, Stojanovo gymnázium

Foto: Vojtěch Novák

Poutníci vstupují v závěru několikadenní každoroční srpnové Národní pěší pouti na Velehrad do velehradského areálu (více na www.poute.eu)

OBSAH

Autorův pozdrav	
	9
Předmluva (<i>Mons. Josef Hrdlička</i>)	
	11
I	
Život svatých Cyrila a Metoděje	
	16
II	
Příběh Velehradu	
	154
Slovo závěrem	
	195
Výkladový slovník	
	197
Chronologický přehled	
	206
Obrazová příloha	
	207
Obsah	
	211
Tuto knihu pro vás připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S.	
	213

Tuto knihu pro vás připravil tiskový apoštolát A.M.I.M.S.

Smyslem A.M.I.M.S. (Apostolatus Mariae Immaculatae Matris Spei – česky: Apoštolát P. Marie Neposkvrněné – Matky Naděje) je tisk kvalitních, srozumitelných a velmi levných brožurek či knih nejen pro ty, kteří si je sami přečtou, ale především pro ty, kteří je budou dále šířit – rozdávat, půjčovat, nabízet za dobrovolný příspěvek ve farnostech...

Otec Marek Dunda dává takovýto návod k jejich používání:

„Knih si objednat alespoň deset od každého titulu. Sám si nejdříve knihu přečíst (to je možné i bez toho, že byste si knihu objednali – kompletní texty většiny brožurek a knih z A.M.I.M.S. najdete na internetu na www.fatym.com a www.amims.net).

Potom byste měli uvážit, koho z vašich známých, přátel, sousedů, příbuzných (zejména těch, kteří jsou nevěřící či víře odcizení, kteří již dlouho neudělali nic pro své náboženské vzdělání, kteří jsou nemocní, osamělí) by kniha mohla oslovit, zaujmout, komu by byla prospěšná. Knihy pak rozdávat, půjčovat, nabízet za příspěvek na tisk...“

Značná část produkce A.M.I.M.S. jsou publikace srozumitelné i nevěřícím.

Rádi také pošleme krabici brožurek a knih těm, kteří je budou (po dohodě se svým panem farářem) dále šířit ve farnosti za dobrovolný (doporučený) příspěvek na jejich tisk.

A.M.I.M.S. již pro vás připravil

Doporučený příspěvek na tisk, uvedený v závorce, může mírně kolísat dle ceny materiálu, způsobu šíření a inflačních vlivů. Provedení je „brožura“ – s výjimkou prvních dvanácti knih (většinou z řady **A.M.I.M.S. M.**) s lepenou vazbou a plnobarevnou obálkou. Knihy se snažíme průběžně dotiskovat:

Pířha: Slyšte slovo a zpívejte píseň (45) **A.M.I.M.S. M.**

Krausová: Eskulapova hůl, lampa a kříž (40) **A.M.I.M.S. M.**

Krausová: Manželství – cesta ke svatosti (40) **A.M.I.M.S. M.**

Krausová: Příběhy moudrosti (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Luscoň: Do akce jde Titus! (25) **A.M.I.M.S. M.**
 Joseph Fabelle: Cena, kterou zaplatíš (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Alfons M. de Liguori: Návod na dobrý život (20) **A.M.I.M.S. M.**
 sestra Cecílie: Útěk sestry Cecílie (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda: Krokodýl aneb můžeš růst (15) **A.M.I.M.S. M.**
 Doubrava, Dunda: Mozaika duchovní moudrosti (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda, Zahradníček (ed.): Ze života pro život (20) **A.M.I.M.S. M.**
 Dunda, Zahradníček (ed.): Dotyky nebe a země (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Zahradníček: Dějiny, jak je možná neznáte (30) **A.M.I.M.S. M.**
 Polc: Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti (30)
 Woods: Jak katolická církev budovala západní civilizaci (180)
 Brtník: Příprava na 1. sv. přijímání (12)
 Castiglione: Svatý zázraků a lásky (Fr. z Pauly) (15)
 Dunda: „... a nezapomeň na modlitbu“ (7)
 Dunda: Stalo se (15)
 Dunda: No proto aneb Stalo se III (15)
 Dunda: Můžeš růst (15)
 Dunda: Soužití nebo soužení (10)
 Dunda (ed.): Tak kázal Vianney (15)
 Dunda (ed.): Jak kázal Vianney o sv. zpovědi (15)
 Dunda (ed.): I tak kázal Vianney (15)
 Dunda (ed.): Promluvy sv. J. M. Vianneye (15)
 Dunda (ed.): Z myšlenek sv. J. M. Vianneye (10)
 Dunda: Řekli svatí a to platí I. a II. díl (á 20)
 Dunda: Sedm kajících žalmů (5)
 Dunda: To promodlím (5)
 Dunda a kol.: Hesla pro skvělý život (20)
 Galizzi: Počátky Církve (15)
 Havelka: Rozmlouvej s Bohem (5)
 Jan Zlatoústý: Kázání sv. Jana Zlatoústého I. a II. díl (á 20)
 Janšta: Prázdniny bez tabletu I. a II. díl (á 20)
 Kabeláč: Základy křesťanské víry (5)
 Kaňa, Fukalovi: Manželství od Boha... (15)
 Kavalec: Chvalatické povídky (2)
 Kotek: S Ježíšem v jeho utrpení (Šuránek) (10)
 Peňáz: Pouť do Říma od A do Z (20)
 Peňáz: Pojd' na pouť (17)
 Peňáz: Rozjímavý biblický růženec (5)
 Sedloň: Doprovázení (reflexe k duch. vedení) (10)
 Sedloň: Poutníkem naděje (10)

Simajchl: Desatero božích přikázání (10)
Simajchl: Dospívání (15)
Simajchl: Jak hovořit o víře (3)
Simajchl: Jak se zpovídat (7)
Simajchl: Kázání z 1. až 7. košíku (á 20)
Simajchl: Láska pod lupou (15)
Simajchl: Liturgie (20)
Simajchl: Manželství v záběhu (10)
Simajchl: Naše role při nedělní bohoslužbě (15)
Simajchl: Patnáct pravidel pro lektory (10)
Simajchl: Povídání o křtu (10)
Simajchl: Rodiče a školáci (15)
Simajchl: Sebevýchova k manželství (3)
Simajchl: Stáří (10)
Soukop: Velký náčelník dává zákl. kurz víry (15)
Zajíček: Příběh proroka Jonáše (comics) (10)
Zerhau: Krása a statečnost – leg. o sv. Markétě (10)
Zerhau: Pověsti a příběhy z Podyjí (15)
Zerhau: Vyřídte sijónské dceři (7)
A já jsem s vámi i za železnou oponou (15)
Comicsy pro zábavu i k zamyšlení (15)
Kreslené příběhy 1, 2, 3, 4, 5, 6 (á 3)
Křížové cesty pro soukr. i lid. pobožnosti (3)
Květy Nejsvětější svátosti (15)
Matka ustavičné pomoci (0)

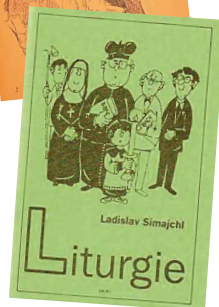
Více knih na www.amims.net.

Tituly je možno objednat pouze za příspěvek na tisk a poštovné na adrese:

A.M.I.M.S.
Řk. farní úřad
671 03 Vranov nad Dyjí 20
tel: 515 296 384
e-mail: apostolat@fatym.com

Objednávky na internetu: www.fatym.com a www.amims.net.

Jde nám o maximální šíření textů našich knih. Proto u většiny z nich je možné si přečíst kompletní text knihy on-line na našich webových stránkách www.fatym.com a www.amims.net.

Časopis Milujte se!

Ke stejným účelům jako knihy A.M.I.M.S. můžeme doporučit i časopis **Milujte se!**. Vychází čtyřikrát ročně, doporučený příspěvek na tisk a poštovné jednoho výtisku s 64 barevnými stranami je jen 20 Kč. Jde o časopis nejen pro mladé. Současně se jedná i o časopis pro novou evangelizaci.

I časopis **Milujte se!** si můžete přečíst na internetu v kompletní verzi na www.milujte.se.

Objednávky časopisu Milujte se! je možno posílat i na adresu A.M.I.M.S. – redakce časopisu Milujte se! a tiskový apoštolát A.M.I.M.S. navzájem velmi těsně spolupracují.

Televize TV-MIS.cz

Mimo to doporučujeme také internetovou křesťanskou televizi **www.TV-MIS.cz**, kterou rovněž A.M.I.M.S. provozuje.

Má čtyři programy: MIS 1 zábava, MIS 2 vzdělání (především duchovní), MIS 3 dokumenty a publicistika a MIS 4 lokální.

Mimo to nabízí velmi rozsáhlou AUDIOSEKCI, dále písničkový on-line přehrávač JukeBox na adrese <http://jukebox.tv-mis.cz>, přehrávač duchovních přednášek, promluv, seminářů a audio-knih TémaBox na internetové adrese <http://temabox.tv-mis.cz>.

Zajímavá je třeba i virtuální pouť do Svaté země a na Sinaj na internetové adrese <http://svata-zeme.tv-mis.cz> – „nasedněte“ prostřednictvím internetu do letadla a prohlédněte si místa, kde se odehrály biblické události, vnímejte atmosféru, poslechněte si kompletní výklady průvodců, zúčastněte se bohoslužeb...

Veškerý program TV-MIS.cz je dostupný současně – z databáze nabízených pořadů si vyberete, co a kdy chcete vidět nebo slyšet. Zkratka TV-MIS může znamenat i „televize – multimediální internetová samoobsluha“...

Obsah TV-MIS.cz a i mezinárodní TV-MIS.com je nabízen zdarma. Provoz televize je financován z darů diváků a posluchačů.

Podpořte, prosím, novou ediční řadu **A.M.I.M.S. M.**

Touto knihou pokračuje vydávání publikací nové ediční řady **A.M.I.M.S. M.** – to je knih pro misijní použití, které již nemají „brožurkovitý“ vzhled jako dosavadní publikace A.M.I.M.S., ale které si přes svou běžnou „knižní“ formu zachovávají charakteristické vlastnosti publikací z A.M.I.M.S., mimo jiné i cenu. Jsou totiž šířeny jen za příspěvek na tisk a jeho doporučená výše není vyšší než u našich dosavadních brožurek s obdobným počtem stran. Je to možné proto, že jsou tištěny naráz ve vysokém nákladu a nikoli postupně podle potřeby dotiskovány, jako to děláme u brožurek.

To s sebou nese zvýšené nároky na jednorázové zafinancování velkého nákladu. Díky tomu však je možno nabídnout plnohodnotné knihy pro duchovní vzdělání a misijní použití za příspěvek na tisk tak nízký, že se to některým může zdát až neuvěřitelné...

Vydání prvních knih z řady **A.M.I.M.S. M.** bylo možné díky těm, kteří na naše brožurky v minulosti přispívali vyšší částkou, než je ta doporučená. Zbytek prostředků, které ještě chyběly, poskytl jeden kněz a několik dalších dárců.

Naší představou je, že zajímavých vzdělávacích knih pro misijní využití dostupných za minimální příspěvek na tisk by měla být k dispozici celá řada. Na vydání dalších knih z řady **A.M.I.M.S. M.** se teprve snažíme získat prostředky. Další podobná kniha (máme jich v plánu více) vyjde, až na to budeme mít. Proto prosíme o pomoc při získávání sponzorů pro tento účel. Děkujeme i za jakoukoliv další hmotnou či duchovní podporu. Na obdržené hmotné dary můžeme na požádání vystavit potvrzení o daru dle §15 odst. 1 zákona č. 586/1992 Sb. S upřímným Pán Bůh zaplat'

P. Pavel Zahradníček, koordinátor A.M.I.M.S.

Kontakty, bankovní spojení a další informace najdete na www.amims.net.

Slyšte slovo a zpívejte píseň

Petr Piřha

Život svatých Cyrila a Metoděje a příběh Velehradu – kniha, která by neměla chybět v žádné knihovničce. Pro každého, kdo chce poznat kořeny, ze kterých vyrůstají dějiny jeho země. (224 stran, doporučený příspěvek 45 Kč u brožovaného vydání; kniha je k dispozici i v předchozím dárkovém vydání s pevnou vazbou – příspěvek na tisk 180 Kč)

Dějiny, jak je možná neznáte

P. Pavel Zahradníček

Dějiny jsou opředeny mnoha mýty. Kniha analyzuje populární formou 10 z nich, které se týkají křesťanství. Často je dokonce možné doložit, kdy a kdo je vytvořil... Řada těchto mýtů se u nás ve 20. století dostala i do učebnic. Jsou opakovány, lidé jim věří... Kniha nabízí fakta, díky kterým si každý může udělat svůj názor. (128 stran, doporučený příspěvek 30 Kč)

Mozaika duchovní moudrosti

Dva kněží (P. Josef Doudrava, P. Marek Dunda) celý život sbírali zajímavé citáty známých i méně známých osobností o moudrosti, štěstí, lásce, naději, víře, vztahu vědy a víry... Do knihy se začtete, kdekoliv ji otevřete. Výborný dárek pro každého – podobně jako předchozí a následující dvě knihy. Již druhé vydání. (96 stran, 20 Kč)

Cena, kterou zaplatíš

Joseph Fadelle

Autor (původním jménem Mohamed al-Saíd al-Músávi) se měl stát hlavou šíitského rodinného klanu. Místo toho se rozhodl opustit islám a přijmout křesťanství. Následovalo zděšení a hněv rodiny, vězení, mučení, útěk z Iráku... Svůj příběh napsal ve Francii, kde se nyní i s manželkou a dětmi skrývá před fatvou – islámským rozsudkem smrti. (160 stran, 30 Kč)

Ze života pro život

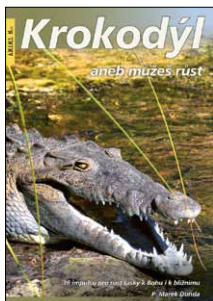
Výběr těch nejzajímavějších svědectví z prvních dvaceti čísel časopisu *Milujte se!*. Skutečné příběhy, někdy obyčejné, jindy zcela mimořádné, které zaujmou snad úplně každého. (96 stran, 20 Kč)

Návod na dobrý život

sv. Alfons Maria de Liguori

Velmi stručná, ale praktická knížka učitele Církve sv. Alfonse Marii de Liguori. Stručně a jasně to podstatné. Ve světě vyšla již ve více než 600 vydáních! (96 stran, 20 Kč)

Krokodýl aneb můžeš růst

P. Marek Dunda

Krokodýl je starým symbolem duchovního života, prý roste po celý svůj život. Podobně i my můžeme celý život duchovně růst. Tato příručka k tomu nabízí stručné postřehy a inspirace – většinou myšlenky ze starších katolických příruček, ovšem převedené do řeči dnešní doby. Mnozí se diví, jak jsou tyto myšlenky konkrétní a aktuální. (64 stran, 15 Kč)

Dotyky nebe a země

Sborník s přibližně stovkou barevných fotografií, reprodukcí a schémat obsahuje sedm témat zpracovaných šesti různými autory: Turínské plátno (včetně nově publikovaných poznatků), Rouška z Manoppella, Zázrak zázraků v Calandě, Nositel Nobelovy ceny za fyziologii a medicínu Alexis Carrel svědkem zázraku v Lurdech, Plačící Madona v Syrakusách, Obrácení Andrého Frossarda, Eucharistický zázrak v Sokólce. (128 stran, 30 Kč)

Do akce jde Titus!

Jozef Luscoň

Čtivé vyprávění o salesiánovi blahoslaveném Titovi Zemanovi, který v roce 1950 převedl přes hraniční řeku Moravu dvě skupiny bohoslovců a kněží. Třetí výprava skončila zatčením... (128 stran, 25 Kč)

Příběhy duchovní moudrosti

Jitka Krausová

Stovka krátkých příběhů, které sesbírala MUDr. Jitka Krausová – lékařka psychiatricka, pastorační asistentka a zasvěcená panna. Používá je při duchovním doprovázení, duchovních obnovách i ve své lékařské praxi jako Pomoc na cestě k sebepoznání a růstu. Jistě zaujmou věřící i nevěřící a pomohou k zamyšlení nad podstatnými věcmi v našem životě. (96 stran, 20 Kč)

Manželství – cesta ke svatosti

Jitka Krausová

Kniha s podtitulem *Svatí manželé 20. století* nabízí 110 příběhů jak manželských párů, tak jednotlivých manželů a manželek, kteří v různých prostředích a situacích dovedli jít po svaté cestě. Za každým medailonem následují otázky či podněty k možnému přemýšlení, rozjímání, ideálně i společnému. (322 stran, 40 Kč)

Eskulapova hůl, lampa a kříž

Jitka Krausová

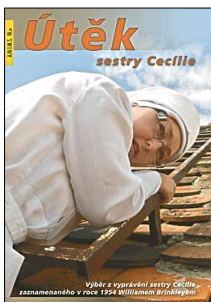
Hrdiny této knihy jsou svatí nebo kandidáti svatosti z řad lékařů, farmaceutů, sester a zdravotníků z moderní doby, hlavně z 19. a 20. stol. (s přesahem i do 21. stol.), občas i z 18. a 17. století. Navíc jsou zde i jiní významní věřící lékaři, částečně i ekumenicky. (288 stran, 40 Kč) *Na www.amims.net najdete e-knihu rozšířenou o další medailony (332 stran).*

Základy křesťanské víry

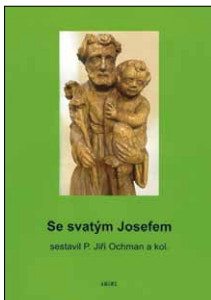
P. Jan Kabeláč

V této knize možná nenajdete věci, o kterých byste si řekli: „Tak tohle jsem vůbec nevěděl!“ (i když možná i to tam najdete), ale rozhodně tam najdete místa, kdy si řeknete: „Úžasné! Takto jednoduše a srozumitelně bych to sám do teď vysvětlit nezdál.“
(formát A6, 44 stran, 5 Kč)

Útěk sestry Cecílie

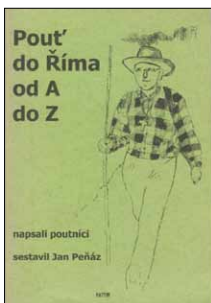
Řeholní sestra vypráví svůj příběh nejen o tom, jak v 50. letech minulého století pomáhala v útěku kněžím, kterým hrozilo uvěznění, jak potom sama utíkala, skrývala se jako psanec... Místy napínavé jako detektivka, místy naopak velmi humorné autentické vyprávění z vlastního života. Další kniha, která se čte doslova jedním dechem. (96 stran, 20 Kč)

Se svatým Josefem

P. Jiří Ochman a kol.

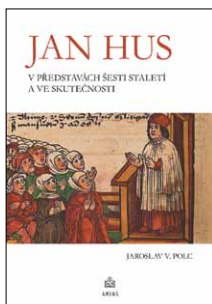
Nechme se svatým Josefem inspirovat. Je to ten, který dělá všechno, co je potřeba, ale nijak to nezveličuje – a je pohotový k tomu, co je potřeba udělat...
(32 stran, 10 Kč)

Pout' do Říma od A do Z

P. Jan Peňáz

Poutavé líčení (místy se špetkou humoru) pěší pouti šesti moravských poutníků z Vranova nad Dyjí do Říma v jubilejním svatém roce 2000.
(84 stran, 25 Kč)

Jan Hus v představách šesti staletí a ve skutečnosti

Jaroslav V. Polc

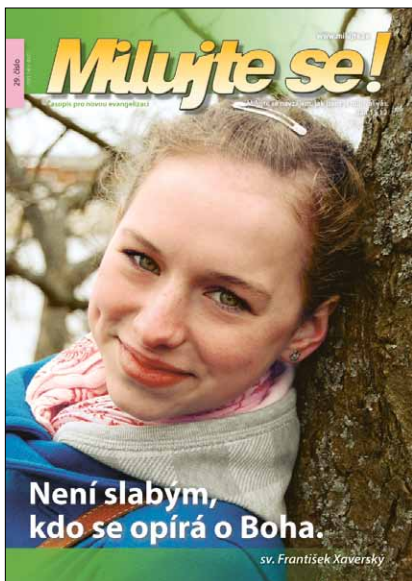
Původně poutavá přednáška profesora Jaroslava V. Polce, která nyní vychází knižně. Mapuje různé představy o Janu Husovi a pak je uvádí na pravou míru. (128 stran, 30 Kč – tato kniha nevyšla v edici A.M.I.M.S. M., ale byla vydána společně s MCM Olomouc)

Jak katolická církev budovala západní civilizaci

Thomas E. Woods, Jr.

Již druhé vydání knihy amerického historika o tom, za co vše vděčí naše civilizace katolické církvi: například za zrod moderní vědy, systém univerzit, západní právní systém a mezinárodní právo, charitu aj. Přináší též vyvážená historická fakta o Galileově případu. (208 stran + 16 stran barevných příloh, 180 Kč)

Milujte se!

Časopis je určen nejen pro mladé. Je zaměřen na prohloubení náboženského vzdělání a povzbuzení k náročnému životu založenému na křesťanských ctnostech.

Rozsah: 64 stran

Periodicita: čtvrtletník

Objednávky: redakce@milujte.se

Doporučený příspěvek: 20 Kč

On-line zdarma: www.milujte.se

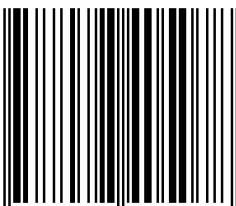

Autor této knihy Mons. prof. PhDr. Petr Piřha, CSc., dr. h. c., který byl v letech 1992 až 1994 ministrem školství, o ní říká:

Není to kniřka pro vědecké pracovníky a není to učebnice. Přesto je v ní dost základních poznatků, aby si čtenář mohl udělat obraz dob, o nichž se v knize píše. Chtěl jsem vám přiblížit dvě velké postavy našich dějin, představit vám je jako živé lidi. Dějiny jsou strhující příběhy lidí, ale my z těch příběhů známe většinou jen suchá holá fakta. Těmi ovšem nelze vzbudit ani zájem o minulost, ani lásku k těm, kdo žili dávno před námi. Bez těch suchých holých faktů by se však skutečné dějiny změnilly v báchorky, které si může vymyslet kde kdo a pokaždé jinak. Shromáždil jsem proto dostupná data. Mnoho z nich jsem zase odložil a vybral jen ta nejdůležitější, aby můj chystaný příběh nepřetížila a nevysušila. Pak jsem si dovolil trochu snít. Abych měl jistotu, že nezajdu příliš daleko, požádal jsem dva velké znalce, pana doc. dr. J. Šebka z Akademie věd a pana prof. dr. J. Slámu z Karlovy univerzity, aby mě hlídali a hlásili každé přešlápnutí za hranici vymezeného rámce.

Knihu můžete objednat v požadovaném množství
jen za příspěvek na tisk a poštovné
na www.amims.net a www.fatym.com.

ISBN 978-80-88405-07-8

9 788088 405078